

Вивільнення духовних сил підлітків

Інститут Рухі

Книга 5

Вивільнення духовних сил підлітків

Інститут Рухі

Книги цієї серії

Нижче наведено актуальні назви створених Інститутом Рухі книг цієї серії. Вони становлять головну послідовність курсів для систематичного зміцнення потенціалу молоді й дорослих людей для служіння своїм громадам. Інститут Рухі також розробляє низку курсів, що відгалужуються від третьої книги серії, призначення якої — підготовка вчителів дитячих класів бахаї, і книги 5, що стосується зрощування вожатих підліткових груп. Ці курси теж зазначено в списку. Зауважимо, що перелік книг може змінюватись у міру накопичення практичного досвіду та доповнюватись новими, коли елементи навчальних програм, які наразі розробляються, будуть готові до широкого оприлюднення.

- Книга 1 *Роздуми про життя духу*
- Книга 2 *Повстати на служіння*
- Книга 3 *Викладання в дитячих класах, рівень 1*
Викладання в дитячих класах, рівень 2 (курс-відгалуження)
Викладання в дитячих класах, рівень 3 (курс-відгалуження)
Викладання в дитячих класах, рівень 4 (курс-відгалуження)
- Книга 4 *Подвійне Богоявлення*
- Книга 5 *Вивільнення сил підлітків*
Початковий імпульс. Перший курс-відгалуження книги 5
Розширення кола. Другий курс-відгалуження книги 5
- Книга 6 *Навчання Справи*
- Книга 7 *Крокувати разом шляхом служіння*
- Книга 8 *Завіт Бахауллі*
- Книга 9 *Набуття історичної перспективи*
- Книга 10 *Побудова динамічних громад*
- Книга 11 *Матеріальні засоби*
- Книга 12 *Родина та громада*
- Книга 13 *Залучення до соціальної діяльності*
- Книга 14 *Участь у громадських дискурсах*

Copyright © 2026 Ruhi Foundation, Colombia

Усі права застережено. Видання 2.1.1.РЕ опубліковане 2026 р.

Оригінальна публікація іспанською мовою: *Liberando los poderes de los prejóvenes*

Copyright © 2006, 2014, 2022 Ruhi Foundation, Colombia

ISBN 978-628-95102-2-5

Дозвіл на обмежену публікацію цієї книги українською мовою надано Інститутом Рухі Національним Духовним Зборам Бахаї України.

Інститут Рухі

Калі, Колумбія

Електронна пошта: instituto@ruhi.org

Вебсайт: www.ruhi.org

Зміст

Декілька думок для ведучого	v
Весняна пора життя	1
Вік, сповнений можливостей	51
Служіння вожатим	91

Декілька думок для ведучого

Від моменту свого заснування на початку 1970-х років Інститут Рухі прагнув служити — через свою освітню діяльність — молодим людям віком від 12 до 15 років, яких часто називають «підлітками» та які уособлюють особливий сегмент суспільства. Спостерігаючи за ідеалізмом та енергією багатьох молодих людей цього віку, Інститут переконався у важливості надання їм можливостей для дослідження низки тем і концепцій, які допомогли б їм долати життєві перепони, протистояти впливу сил морального занепаду, що повсюдно набирають дедалі більшої потужності, і стати активними рушіями суспільних змін. Наступні кілька десятиліть стали періодом дій і роздумів, які чимдалі більше спиралися на світовий досвід роботи з підлітками з різних верств населення, зокрема на зусилля у сфері розвитку, особливо на ниві грамотності. Приблизно у 2000 році з'явилася концепція вивільнення духовних сил підлітків, а разом із нею почали формуватись і різні аспекти трирічної програми, спрямованої на вивільнення їхніх інтелектуальних і духовних сил у служінні людству.

Як і інші проєкти Інституту Рухі, програму вивільнення духовних сил підлітків пропонується впроваджувати через систему дистанційної освіти, що, у цьому випадку, складається з трьох основних елементів — «підліткової групи», «вожатого» і спеціального набору матеріалів. П'ята книга головної послідовності курсів Інституту — «Вивільнення духовних сил підлітків» — покликана допомогти тим, хто бажає залучити до програми групу підлітків зі свого села чи сусідства. Вона є першою в серії курсів, що відгалужуються від головної послідовності, і її призначення — допомогти людям розвинути здібності, необхідні для служіння як «вожатих» — назва, що сама по собі свідчить про природу цього акту служіння. Хоча не всі з тих, хто вивчатиме цю книгу, долучатимуться до цієї сфери діяльності, ми сподіваємося, що всі почерпнуть натхнення від розглянутих тем і визнають, наскільки важливо приділяти належну увагу благородним пориванням підлітків. Це один із найважливіших аспектів виховання культури, що сприяє формуванню такого ставлення до молоді, яке різьчить відрізнятиметься від того, що нині панує в суспільстві. За таких умов навіть люди, які не беруть безпосередньої участі в програмі, будуть готові підтримати її види діяльності, що бурхливо розвиватимуться.

Ті, хто діятимуть як ведучі курсу за книгою 5, мають визнати, що серед учасників буде багато молодих людей віком від пізнього підліткового до двадцяти з лишком років, які приєдналися до вивчення головної послідовності курсів із явним бажанням служити вожатими та наділені всіма необхідними для цього нерозкритими можливостями. Дехто з них познайомився з Вірою під час бесід зі своїми однолітками, що підкреслювали роль, яку вони можуть відігравати у вихованні молодших поколінь. Інші самі пройшли програму вивільнення духовних сил, коли були підлітками, і невдовзі після цього взяли за вивчення книги 1. Незалежно від того, який шлях привів їх до процесу Інституту, вони

стануть частиною щодалі більшого ядра людей у своєму селі чи сусідстві, життя яких прагнуть покращити. І, у цьому контексті, вони набуватимуть досвіду відвідування домівок, аби разом із сім'ями, які там живуть, досліджувати теми, що є центральними для Віри, — акт служіння, який розглядається в книзі 2. Багато хто з них, як частина цього ядра, будуть тісно пов'язані щонайменше з однією групою підлітків у своїй місцевості, допомагатимуть вожатому в проведенні різноманітних заходів і разом з ним регулярно навідуватимуться до батьків підлітків, аби обговорити з ними пов'язані з програмою концепції та підходи. На цьому етапі всі вони володітимуть ґрунтовними знаннями про вчення Бахаї, поглибленими завдяки вивченню книг 3 та 4, а також виявлятимуть навички, уміння, погляди й духовні якості, необхідні для того, щоб розпочинати та підтримувати змістовні бесіди з друзями й сусідами. Саме зараз, під час вивчення книги 5, стане очевидною важливість процесу нарощення здатності, притаманного основній послідовності курсів Інституту Рухі, — процесу, в основу якого закладено крокування шляхом служіння. Залучення групи підлітків до трирічної програми вивільнення їхніх духовних сил — це непростий вид служіння, і зусилля вожатих-початківців у його реалізації значною мірою спиратимуться на ті здатності, які вони неухильно нарощували на цьому шляху дотепер.

Перша частина книги, «Весняна пора життя», присвячена якостям, які, згідно з писаннями Віри, мають характеризувати період юності. З проведеного аналізу поступово складається бачення того, який внесок робить кожне покоління молоді в служіння Справі Бога та людству. Ведучий курсу повинен подбати про те, щоб після завершення цієї частини учасники були наснажені баченням, яке розгорнулося перед ними, адже саме це бачення перебуває в основі програми вивільнення духовних сил підлітків і саме воно має визначати напрям їхніх зусиль із залучення підлітків до участі у видах діяльності за програмою.

На початку цієї частини учасникам пропонується поміркувати над тим, які якості, на їхню думку, мають розвинути у підлітків до того часу, коли вони завершать трирічну програму в 15 років, що в Ученні Бахаї вважається порогом зрілості, і ввійдуть у «розквіт» своєї юності. Ведучий має розуміти, що метою цієї вправи не є заглиблення в особливості програми чи роздуми про потенційні можливості підлітків, це — питання, що розглядатимуться в третій та другій частинах книги відповідно. Натомість задум полягає в тому, аби привернути особливу увагу до образу молодої людини, яка готова посісти місце серед наступного покоління поборників Справи Божої та присвятить себе розвитку цивілізації. Ця вправа дасть учасникам курсу змогу краще зрозуміти характер діяльності, яку вони незабаром здійснюватимуть як вожаті, і наповнить їхні подальші обговорення глибшим змістом.

У цьому контексті в першій частині на розгляд подано декілька уривків із писань, які висвітлюють певні поняття, пов'язані з періодом юності. Серед понять, представлених на початку цієї частини, є взаємозв'язок між служінням, освітою та підготовкою до майбутнього — питання, на якому нерідко зосереджені думки молодих людей. Стає зрозуміло: якщо розглядати життя як єдине ціле, то різні його аспекти не лише не суперечать один одному, а навіть можуть служити взаємному зміцненню. Вправа розділу 10 допоможе учасникам розглянути, що це означає на практиці. Ведучий має бути пильним, аби учасники

не виконали вправу механічно, і переконатися, що вони зрозуміли, як певний життєвий вибір і спосіб мислення можуть породжувати уявні дихотомії та створювану ними напруженість.

Ще одне поняття, яке розглядається в цій частині та є визначальним для його мети, — це поняття двоєдиної моральної мети. Учасники, звичайно ж, знайомі із цим поняттям із попередніх книг. Тут воно розглядається набагато глибше, і учасникам слід звернути особливу увагу на розділи, які присвячені дослідженню цього поняття та починаються з опису подвійної трансформації — на рівні особистості й у структурі суспільства, передбаченої в писаннях Бахаї. Відповідно, у першій частині йдеться про те, що молодь має сповнитися сильним почуттям мети, щоб узяти на себе відповідальність за своє власне інтелектуальне й духовне зростання та зробити вагомий внесок у розвиток суспільства. Далі стверджується, що ці два аспекти моральної мети взаємно доповнюють один одного та є фундаментально неподільними, оскільки стандарти й поведінка особистості формують її оточення, а ті, у свою чергу, виліплюються соціальними структурами та процесами. Деяким учасникам може бути складно оцінити наслідки цього твердження, що розглядаються у вправі в розділі 16. Панівний світогляд, відповідно до якого, з одного боку, надто велике значення надається індивідуальності та свободі особистості, а з іншого, навпаки, — переоцінюється значення соціальних сил і політичних процесів, може, часто непомітно для нас самих, спотворювати реальність і формувати переконання та моделі мислення. Виконуючи вправу з групою, ведучий повинен усвідомлювати труднощі, які це може створити, і, за необхідності, допомогти учасникам розпізнати твердження, що не узгоджуються з твердженням Хранителя, процитованим у розділі. На завершення дослідження концепції двоєдиної мети робиться висновок про те, що така мета може бути реалізована лише у сфері служіння. Служіння, як стверджується в цій частині, поєднує реалізацію індивідуального потенціалу з розвитком суспільства.

Друга частина книги має назву «Вік, сповнений можливостей» і присвячена підліткам і притаманному їм величезному потенціалу. Мета цієї частини — зміцнити у свідомості тих, хто вивчає матеріал, розуміння того, що підлітки належать до окремої вікової групи зі своїми характерними особливостями — особливостями, які не залишають сумніву в тому, що, хоч би яким хибним не було ставлення до них як до дітей, не менш хибним було б закликати їх імітувати поверхневий за своєю суттю варіант дорослого життя — варіант, укорінення якого можна споглядати повсюдно. Завдання цієї частини — пояснити, що ставлення громади Бахаї до цієї вікової групи, сформоване писаннями Віри та натхненне такими прикладами, як юний Рухулла, докорінно відрізняється від підходів, що ґрунтуються на розповсюджених припущеннях і теоріях, багато з яких зображують підлітків бунтівними та схильними до конфліктів.

З огляду на вищезазначені цілі, у цій частині стисло розглядається природа раннього підліткового віку, а потім учасникам пропонується поміркувати над складним завданням: як правильно спрямувати зростання самосвідомості молодих людей цієї вікової групи. Щодо цього в цій частині книги міститься застереження: такі зусилля мають бути спрямовані на уникнення пастки, що їх тяють деякі програми, які націлюють її на власне Я замість того, щоб спрямовувати чимдалі глибшу самосвідомість тих, хто перебуває на цьому життєвому етапі

становлення особистості, на безкорисливе служіння іншим і, на жаль, урешті-решт роблять їх бранцями «настирливого Я». У розділах з 5 по 9 учасників попереджають про деякі приховані загрози цієї пастки, проводячи їх через низку відповідних цитат із писань Бахаї. Далі в цій частині розглядається вплив соціального середовища на життя підлітків, уводиться поняття підліткової групи як середовища взаємної підтримки, а також визначається позиція, яку мають зайняти всі, хто збирається служити вожатими в таких групах.

У третій частині — «Служіння вожатим» — у певному сенсі продовжується тема другої частини й учасникам надається можливість глибше ознайомитися з природою цього акту служіння. Після розгляду деяких особливостей підліткової групи, далі в цій частині учасникам пропонується обговорити матеріали, вивчення яких становить основу програми. Цьому обговоренню присвячена лівова частка третьої частини книги, і ведучий має добре розуміти її мету, яка полягає не в тому, щоб просто описати матеріали для учасників, а в тому, щоб забезпечити глибоке розуміння того, що передбачає процес вивільнення духовних сил і як матеріали сприяють його динаміці. Фрагменти деяких матеріалів представлені в межах цієї частини, але дві книги: «Вітри підтвердження» і «Дух віри» — розглядаються цілком, тому учасникам потрібно мати їх примірники.

Питання вивільнення духовних сил загалом вимагає від ведучих глибоких роздумів та осмислення. Дійсно, освітній процес, започаткований курсами Інституту, можна, зрештою, розглядати як засіб вивільнення моральних і духовних сил, завдяки чому люди з усіх верств суспільства та різного походження можуть повстати й узяти участь у побудові кращого світу. Концепція сили, що використовується тут, значно відрізняється від поширених визначень, які пов'язують її з наміром домінувати або спонукати інших підкорятися своїм бажанням і вимогам. Натомість мета полягає в тому, щоб стати каналами плину сил людського духу — сил єдності, любові, смиренного служіння та безкорисливих учинків. Те, як саме сприяти динаміці, необхідній для того, щоб цей процес не лише розвивався, а навіть прискорювався, і є головним у служінні ведучого, і, маючи досвід залучення групи за групою до вивчення курсів, кожен ведучий здатен помітити в процесі чимало взаємопов'язаних факторів, жоден із яких не є потужнішим за виховання істинного розуміння.

Завдання, що постають перед ведучим курсу за цією книгою, звісно, сягають далі, охоплюючи наступне покоління та характер освітнього процесу, який дасть підліткам змогу плідно реалізовувати свої сили, що починають проявлятися. В основі цього процесу перебувають сили, що взаємно доповнюють одна одну, — сили мислення та самовираження. Здатність розуму до абстрактного мислення, яка різко зростає в ранньому підлітковому віці (10–13 років), зміцнюється в міру дорослішання, коли підлітки вчаться застосовувати відповідні наукові, моральні та духовні концепції до аналізу навколишнього світу та своїх перших спроб впливати на суспільство. Проте, якою важливою не була б сила раціонального аналізу, вона вимагає духовного сприйняття. Через нього відкриваються канали розуміння, не доступні через застосування лише розумових здібностей. Тож для того, щоб підлітки могли зробити правильний моральний вибір, необхідно допомогти їм навчитися розпізнавати духовні сили та визначати духовні принципи в ситуаціях, з якими вони стикаються. Те,

що моральна структура, яка керує думками та поведінкою людини, тісно пов'язана зі структурою мови, якою вона висловлює свої думки, є основною засадою передбаченого освітнього процесу. Незалежно від того, які уявлення про цей процес могли дати перші дві частини книги 5, завдання розділів 5–19 третьої частини полягає в тому, аби надати чітке розуміння різних його аспектів на прикладах із текстів, що за необхідності використовуються в програмі. Кожному ведучому варто уважно переглянути ці розділи, готуючись допомагати групі в їх опрацюванні. Сподіваємося, що учасники винесуть з їх вивчення розуміння потенціалу текстів для вивільнення сил підлітків незалежно від їхнього культурного середовища.

Саме у світлі цього обговорення учасникам надається можливість проаналізувати два повних тексти, один із яких належить до категорії «натхненних Вірою Бахаї», а інший — до тієї частини програми, де Віра Бахаї представлена явно. Учасники ознайомлюються із цими двома категоріями матеріалів на початку частини, а вивчення ними книг «Вітри Підтвердження» і «Дух віри» має на меті допомогти їм побачити, як теми та концепції, що розглядаються в обох текстах, а також мова, якою вони написані, сприяють досягненню цілей програми, описаних вище. Наприклад, концепція підтвердження, розглянута в першій книзі, а саме: якщо людина докладає зусиль для досягнення гідних цілей, вона привертає божественні підтвердження та знаходить відгук у серцях і розумах молодих людей повсюдно. Розуміння, якого підлітки набувають, вивчаючи цю книгу, допомагає їм, коли вони, беручись за нові та складні завдання, намагаються подолати тривогу та брак упевненості, які часто супроводжують їх. Це розуміння виключає агресивну поведінку, яка свідчить про надмірне зосередження на своєму Я. Отже, проста, але глибока історія, що розгортається в книзі, яку підлітки зазвичай вивчають однією з перших, спрямовує багатьох на шлях, який щонайменше частково захищає їх від сил розпаду, що розривають тканину суспільства, сил, які могли б позбавити їх їхньої справжньої ідентичності як благородних істот.

Так само роз'яснення концепцій, поданих у книзі «Дух віри», допомагає підліткам із будь-якого середовища глибоко замислитися над філософськими питаннями, які привертають їхню увагу на цьому етапі життя, і побачити складні зв'язки, що існують між духовним і матеріальним. Серед цих концепцій, наприклад, є фізична еволюція та зародження людського духу. Ведучий має розуміти, що для багатьох молодих людей, які вивчають книгу 5 і прагнуть стати вожатими, але не пройшли програму вивільнення духовних сил у підлітковому віці, аналіз книги «Дух віри» стане першою можливістю систематично дослідити наведені в ній концепції. Тому їм слід надати час, необхідний для того, щоб досягнути їхнє значення.

На завершення цього огляду учасникам пропонується поміркувати над принципом гармонії між наукою та релігією, але не як над поняттям, що явно розглядається в тексті книги, а як над тим, що покладено в основу всього цього обговорення. Рекомендується розглядати науку та релігію як дві системи знань і практик, що взаємно доповнюють одна одну й завдяки яким цивілізація розвивається. Важливість цього роздуму не має пройти повз учасників, особливо тих, хто готується ступити на стежу служіння вожатими. Адже якщо набуття більш повного розуміння дійсності є невід'ємною частиною процесу вивільнення

духовних сил, то тексти для підлітків мають обов'язково спиратися на обидва цих джерела знань.

Хоча вивчення матеріалів буде основним напрямом роботи будь-якої групи підлітків, залучених до програми, вони також займатимуться й іншими видами спільної діяльності. Це можуть бути проєкти служіння, спорт, ремесла, а іноді й окремі спеціальні заходи. У розділах 25 і 26 наведено кілька принципів та ідей, пов'язаних із цими видами діяльності, але без надмірного заглиблення в деталі, з урахуванням того, що специфіка цих видів діяльності визначатиметься відповідно до місцевих обставин. Утім, сподіваємося, що розробленню та реалізації проєктів служіння буде приділено особливу увагу в межах програми, оскільки служіння забезпечує арену, на якій має можливість проявитися згадана раніше двоєдина моральна мета. При цьому учасники повинні розуміти, що такі проєкти будуть темою частих нарад під час зустрічей з колегами-вожатами.

Третя частина завершується обговоренням декількох питань, пов'язаних із роботою вожатого, зокрема: як саме забезпечити формування підліткової групи, як провести перші декілька зустрічей та як розмовляти з батьками про суть програми й успіхи їхніх синів і дочок. Від самого початку учасники мають усвідомити, що здібності, необхідні для ефективного служіння як вожатого, розвиваються із часом, завдяки набуттю досвіду та через вивчення відгалужених від книги 5 курсів. Це вимагає такої міри відданості вихованню підлітків, яку продемонстрували багато з тих, хто наближається до віку 20 років і кому вже виповнилося 20 — хто перебуває в періоді весни свого життя. Саме з їхніх лав з'являтиметься дедалі більша кількість тих, хто піде цією спеціалізованою стежею служіння та залучатиме підлітків, група за групою, до програми вивільнення духовних сил, а отже, тих, хто забезпечить реалізацію потенціалу наступного покоління.

Весняна пора життя

Мета

Набуття розуміння певних характерних ознак,
якими має вирізнятися молодь, — як передумова
залучення підлітків до програми вивільнення
їхніх духовних сил.

РОЗДІЛ 1

Вік людини між дванадцятьма та п'ятнадцятьма роками — особливий час у житті, адже саме в ці роки людина залишає позаду дитинство та з нею відбуваються суттєві зміни. Тих, хто ще не досягнув розквіту юнацтва, часто називають «підлітками». Залучення підлітків до діяльності, що спрямована на розвиток їхніх духовних та інтелектуальних здібностей, а також їхню підготовку до ефективної участі в справах своїх громад, є найважливішим актом служіння. Три розділи цієї книги присвячені деяким поняттям, навичкам, якостям і підходам, які, за свідченням досвіду, необхідні тим, хто бажає впроваджувати програму вивільнення духовних сил підлітків, що її пропонує Інститут Рухі.

Діяльність, з якої складається програма, зазвичай проводиться у малих групах на місцевому рівні. Як той, хто надихає зусилля такої групи, ви опікуватиметеся духовним та інтелектуальним розвитком кількох підлітків, які за відносно короткий проміжок часу досягнуть п'ятнадцятиріччя — порогу зрілості, коли вони візьмуть на себе нові обов'язки. У цій першій частині ми розмірковуватимемо не стільки над якостями підлітків, скільки над тим, якими молодими людьми, згідно з писаннями Віри, вони мають вирости. З уривків, які ви вивчатимете, має стати зрозумілим, що існують певні характерні ознаки, якими має вирізнятися кожне покоління молоді, а також особливі сили, що мають формувати їхнє життя. Цілком можливо, звичайно ж, що ви самі є молододу людиною у віці близько двадцяти років, і тоді матеріал, представлений у цій частині, надасть вам можливість проаналізувати ваші власні цілі та пріоритети.

РОЗДІЛ 2

Для початку поміркуйте про групу підлітків, з якими вам незабаром доведеться працювати. Упродовж наступних трьох років ви часто зустрічатиметеся з ними та, як справжній друг, допомагатимете їм разом вивчати й досліджувати різні ідеї, планувати й реалізовувати прості проєкти служіння, а також розмірковувати над тим, чого вони, як група, навчилися з такого досвіду. Зараз було б доцільно приділити трохи часу, аби подумати про те, що відбудеться наприкінці цього трирічного періоду, коли підлітки завершать програму. Аби чіткіше зрозуміти, якими характерними ознаками, за вашими сподіваннями, вирізнятимуться ваші молодші друзі, виконайте наведені нижче вправи разом з іншими учасниками цього курсу.

1. Чи буде характерним для юнацтва, яке ви уявляєте собі, глибоке почуття призначення? Що буде для них цим призначенням? _____

2. На чому, як ви сподіваєтеся, вони зосередять найбільше своєї енергії? ____

-
-
3. Що мотивуватиме їх працювати заради власних ідеалів? _____
-
-
-
4. Наскільки добре, на вашу думку, вони знатимуть про виклики, що стоять перед людством сьогодні? Чи будуть вони переконані, що дійсно мають можливість зробити свій внесок у покращення цього світу? _____
-
-
-
5. Ви, звісно, захочете, щоб за той час, який ви проведете разом, ваші юні друзі виробили певне ставлення до навчання. Це ставлення відображене в наведених нижче твердженнях. Чи можете ви додати ще два чи три?
- Вони будуть старанними та намагатимуться застосовувати на практиці те, що вивчатимуть.
 - Вони матимуть звичку обмірковувати результати своїх дій.
 - Вони підходитимуть до навчання неупереджено та смиренно.
 - Вони матимуть палке бажання розвивати свою здатність служити людству.
 - Вони прагнутимуть досягти досконалості в усьому, що роблять.
 - Вони завзято вивчатимуть науки та мистецтва.
 - Вони отримуватимуть стільки ж радості від того, що навчатимуться працювати для прогресу людства, як і від власного інтелектуального й духовного зростання як особистості.
-
-
-
6. Які з наведених нижче тверджень зображують те, як, на вашу думку, поведимуться молоді люди, що ви їх собі уявляєте?

- _____ Їхні стандарти поведінки певною мірою відповідатимуть тим, що їх установлюють для молоді світові тенденції та модні віяння.
- _____ Вони звертатимуться до популярних засобів масової інформації за стандартами, якими керуватимуться у своєму житті.
- _____ Вони підуть шляхом тих, хто прагне, незважаючи на неймовірно важкі виклики, жити відповідно до високих моральних стандартів.
- _____ Вони зможуть розпізнати, коли їхні вчинки суперечать їхнім переконанням, якщо такі суперечності виникнуть.
- _____ Вони віритимуть у такі ідеали, як єдність людства, рівність чоловіків і жінок, справедливість, але їхні вчинки більше віддзеркалюватимуть прийняті норми суспільства, яке, досконало володіючи риторикою таких ідеалів, не здатне дотримуватись їх на практиці.
- _____ Вони відмовляться від високих стандартів заради комфортного життя в соціальному середовищі, яке їх не підтримує.

7. Наведені нижче твердження описують деякі з результатів чистого та непорочного життя. Як ви вважаєте, наскільки важливо, щоб юнацтво, яке ви уявляєте, мало можливість замислитися над такими результатами? Чи можете ви додати до цього списку ще декілька?

- Не бути легковажними у своїй поведінці.
- Бути зреченими порочних і хибних задоволень.
- Не дозволяти мирським задоволенням відволікати від високого призначення.
- Не слідувати примхам і модним віянням, коли вони суперечать стандартам непорочності.
- Не вважати, що чистота означає лише утримання від позашлюбних статевих стосунків.
- Дотримуватися поміркованості в одязі.
- Дотримуватися поміркованості у своїх висловлюваннях.
- Дотримуватися поміркованості у виборі розваг.
- Вирізнятися скромністю та смиренністю.
- Бути вільними від ревнощів і заздрощів.
- Вирізнятися непорочністю, порядністю й чистотою помислів.
- Бути наполегливими в приборканні своїх низьких пристрастей.

- _____
- _____
- _____
- _____

8. За ті декілька років, що ви їх проведете зі своїми юними друзями, наскільки міцними, як ви сподіваєтесь, стануть їхні інтелектуальні та духовні сили, аби з їхньою допомогою:

- долати труднощі?
- наполегливо йти до своєї мети?
- протистояти тиску, який змушує їх діяти всупереч високим моральним стандартам?

РОЗДІЛ 3

Тепер звернімося до кількох уривків із писань Віри та дізнаймося, як вони описують молодь. Абдул-Баха́ стверджує:

«О, кохані Абдул-Баха́! Життя людини має свою весняну пору та наділене дивовижною славою. Пору юності характеризується силою й енергійністю та вирізняється як найкращий період у житті людини. Отже, і вдень, і вночі, ви маєте докладати зусиль, аби, наділені божественною силою, натхнені світозарними пориваннями та підтримані Його небесною силою, і небесною ласкою, і підтвердженням, змогли ви стати окрасою світу людства й найвизначнішими серед тих, хто посвячений в істинне знання та любов Божу. Серед людей маєте ви вирізнитися своїми святістю та зреченням, піднесеністю намірів, великодушністю, рішучістю, шляхетністю думок, непохитністю, благородством своїх цілей і духовних якостей, аби змогли ви стати знаряддями звеличення й уславлення Справи Божої та місцями пробудження небесних дарів Його; аби могли ви поводитися відповідно до порад і настанов Благословенної Краси — нехай життя моє буде принесено в жертву за любих Йому — і тоді, віддзеркалюючи ознаки та якості Бахаї, ви вирізнитиметеся з-поміж інших. Абдул-Баха́ з нетерпінням очікує, що кожен із вас стане неначе відважний лев, що блукає пасовищами людської досконалості, і неначе насичений мускусом вітерець, який віє понад луками чеснот»¹.

1. Доповніть подані нижче речення на основі наведеної вище цитати.

- a. Життя людини наділене _____.

- б. Пора юності характеризується _____ й _____.
 - в. Пора юності вирізняється як _____ у житті людини.
 - г. Упродовж пори юності ми повинні докладати зусиль, і вдень, і вночі, аби наділені _____, натхнені _____, підтримані _____, і _____, і _____, змогли ми стати _____ світу людства.
 - д. Упродовж пори юності ми повинні докладати зусиль і вдень, і вночі, аби змогли ми стати найвизначнішими серед тих, хто посвячений в _____ та _____.
 - е. Упродовж пори юності ми повинні вирізнитися своїми _____ та _____.
 - ж. Упродовж пори юності ми повинні вирізнитися своєю _____ намірів.
 - з. Упродовж пори юності ми повинні вирізнитися _____, _____, _____ думок, _____, благородством своїх _____ і _____ якостей.
 - и. Упродовж пори юності ми повинні стати _____ звеличення й уславлення _____ та _____ Його.
 - к. Упродовж пори юності ми маємо поводитися _____ до _____ і _____ Благословенної Краси.
 - л. Абдул-Баха́ з нетерпінням очікує, що кожна молода людина стане неначе _____, що блукає _____ досконалості, і неначе _____, який віс понад луками _____.
2. Ви, напевно, чули той чи інший вислів про те, що молодь має зосереджуватися на розвагах, адже незабаром їй доведеться зіткнутись із серйозними життєвими проблемами. Таке уявлення явно не узгоджується з наведеним вище твердженням Абдул-Баха́. Які припущення покладено

в основу цього поширеного переконання? Обговоріть це питання з групою друзів, з якими ви сьогодні навчаєтесь, і запишіть тут власні висновки.

РОЗДІЛ 4

У поданій нижче молитві Абдул-Баха висловлює певні сподівання, які Він плекає щодо молоді:

«О Ти, добрий Господи! Милостиво наділи цих пташенят парою небесних крил і дай їм духовну силу, аби могли вони ширяти в цьому безмежному просторі та злетіти до висот Царства Абха́.

О Господи! Зміцни ці тендітні саджанці, аби кожен з них міг стати рясним деревом, зеленим і квітучим. Могуттям небесних війств Своїх зроби ці душі переможними, аби могли вони винищити сили гріха та невігластва й розгорнути штандарт товариськості та про-воду серед людей; аби могли вони, наче відроджувальні подуви весни, освіжити й повернути до життя дерева людських душ і, наче весняні зливи, зробити луки цього краю зеленими та родючими.

Ти — Могутній та Владний; Ти — Обдаровувач і Той, Хто любить усе»².

1. Доповніть подані далі речення, спираючись на наведену вище цитату.
 - а. Абдул-Баха порівнює тих, хто стоїть на порі юності, із пташенятами, що потребують пари _____, і благає Бога дати їм _____, аби могли вони _____ безмежному просторі та _____ Царства Абха́.
 - б. Він порівнює тих, хто на порі юності, з тендітними _____ та молить Бога зміцнити їх, аби кожен із них міг стати _____, _____ і _____.

- в. Він просить Бога зробити їх переможними, аби могли вони вини-
щити _____ та _____
й розгорнути _____
та _____.
- г. Він молить, аби могли вони, наче відроджувальні _____
_____, освіжити й _____ дерева
_____, і, наче _____,
зробити луки того краю _____ та _____.

2. У молитві Абдул-Баха́ просить Бога наділити молодь духовною силою.
Що з наведеного нижче асоціюється у вас із духовною силою?

_____ Піднесеність намірів	_____ Великодушність
_____ Уповання на Бога	_____ Гламур
_____ Непорочність	_____ Наполегливість у виконанні завдань
_____ Хитрість	_____ Шляхетність духу
_____ Дух суперництва	_____ Щедрість
_____ Солідарність	_____ Бажання панувати над іншими
_____ Високоморальний характер	_____ Стійкість і рішучість
_____ Мирські амбіції	_____ Смиренність
_____ Прагнення отримати соціальний статус	_____ Гордість за власні досягнення
_____ Любов до Бога	_____ Зарозумілість
_____ Любов до розкошів	_____ Чистота намірів

3. У молитві Абдул-Баха́ просить Бога, щоб Він допоміг молоді знищити сили гріха та невігластва. Визначте, що з поданого нижче допоможе молоді в боротьбі проти цих сил.

- _____ Здатність відрізнати правильне від хибного
- _____ Уміння маніпулювати людьми
- _____ Уміння ясно та чітко висловлювати глибокі ідеї
- _____ Здатність розпізнавати й долати упередження
- _____ Уміння правильно використовувати матеріальні засоби
- _____ Уміння контролювати інших задля досягнення власних цілей
- _____ Уміння контролювати свої низькі пристрасті
- _____ Здатність сприяти єдності думок

- _____ Здатність бути неупередженим у своїх судженнях
 - _____ Здатність сприяти справедливості
4. У цій молитві Абдул-Баха́ просить Бога дати молоді можливість розгорнути штандарт товарищкості та проводу. Вирішіть, що з наведеного далі допоможе молоді в таких зусиллях.
- _____ Здатність установлювати дружні відносини
 - _____ Уміння уважно слухати інших
 - _____ Уміння спокійно та врівноважено зустрічати труднощі
 - _____ Уміння виявляти помилки й недоліки інших
 - _____ Уміння не звертати уваги на помилки й недоліки інших
 - _____ Здатність безкорисливо служити суспільству
 - _____ Уміння радіти успіхам інших
 - _____ Уміння вселяти надію в інших
 - _____ Уміння співпрацювати з іншими
 - _____ Здатність просувати власні інтереси, не зважаючи на добробут інших
 - _____ Здатність сприяти добробуту своєї громади

РОЗДІЛ 5

Цитати, що ми їх вивчали в попередніх двох розділах, дають нам уявлення про деякі якості, якими має володіти молодь. Очевидно, що, коли молоді люди досягають п'ятнадцятирічного віку, від них багато чого очікують. Дійсно, ми знаємо, що писання називають п'ятнадцятирічний вік початком зрілості. Саме в цьо-му віці закони Бахаї, зокрема ті, що стосуються молитви та посту, стають обов'язковими для людини. Щодо переходу до зрілості Абдул-Баха́ зазначає:

«Немовля мусить пройти цілу низку стадій тілесного розвитку, поступово зростаючи й розвиваючись, аж поки його тіло не досягне віку зрілості. І досягнувши цієї стадії, молода людина стає спроможною виявляти досконалість духа й розуму. У ній можна розрізнити світло розуміння та пізнання, і здатності її душі розкриваються на повну силу»³.

А про досягнення людиною повноліття Абдул-Баха́ говорить нам:

«...вона розуміє реальність речей і внутрішні істини. Дійсно, у її розумінні, її почуттях, її висновках та її відкриттях кожен день її життя після досягнення зрілості дорівнює року до неї»⁴.

1. Існує чимало думок щодо юнацтва, які можна розглянути у світлі вищенаведеного твердження Абдул-Баха. Що з поданого нижче, на вашу думку, стосується п'ятнадцятирічної особи? Він або вона:

- _____ має духовну здатність розмірковувати про сенс життя та смерть;
- _____ здатен(-на) обмірковувати глибокі теми лише за умови, що вони подані захопливо та весело;
- _____ має інтелектуальні здібності визначати й аналізувати сили, які впливають на його (її) життя;
- _____ має здатність старанно виконувати завдання;
- _____ має духовну здатність долати складні випробування;
- _____ має здатність проводити заняття з духовного виховання дітей;
- _____ має здатність красномовно й переконливо пояснювати вчення та принципи Віри;
- _____ не потребує батьківської підтримки й любові;
- _____ може взяти на себе відповідальність за дотримання законів Бахаї;
- _____ має інтелектуальні здібності для розуміння соціальних процесів;
- _____ може залучатися до осмисленого служіння суспільству.

2. За бажання ви можете вивчити напам'ять наведену нижче молитву.

«О Господи! Зроби цього юнака сийним та обдаруй щедрістю Своєю це бідолашне створіння. Наділи його знанням, додавай йому сил на світанні кожного дня та вбережи його в притулку захисту Твого, аби міг він звільнитися від прогріху, присвятити себе служінню Справі Твоїй, скеровувати заблудлих, вести за собою безталанних, звільняти бранців і пробуджувати недбалих, щоб кожен благословився згадуванням Тебе та хвалою Тобі. Ти — Могутній та Владний»⁵.

РОЗДІЛ 6

Коли молоді люди перетинають поріг зрілості у віці п'ятнадцяти років, увага centruється на певних фізичних, інтелектуальних і духовних силах. Залишаючи позаду погляди, думки та звички, притаманні дитинству, юнаки й дівчата мають розвивати нові здібності. І саме в розквіті юності слід починати спрямовувати ці сили на служіння Справі Божій та людству. Бахаулла стверджує:

«Благословенний той, хто в розквіті юності та в zenіті життя свого повстане на служіння Справі Господа початку й кінця та прикрасить серце своє любов'ю Його. Прояв такої благодаті є величнішим за створення небес і землі. Благословенні непохитні, і благо тим, хто стійкий»⁶.

Служіння Справі, яке виконує кожне покоління молоді, є вкрай необхідним для прогресу. Підкреслюючи важливість такого внеску, у листі, написаному від імені Шогі Еффенді, говориться, що *«саме на їхні плечі він покладає всю відповідальність за підтримання духу самовідданого служіння»* серед тих, хто працює над досягненням цілей Справи Божої. *«Без цього духу, — ідеться далі в листі, — жодна робота не може бути успішно виконана»*.

Що ж до тих якостей, які роблять молодь особливо придатною для служіння, Всесвітній Дім Справедливості в посланні до всіх Національних Духовних Зборів пише:

«Витривалість молодих людей у складних умовах, їхня життєва сила й енергія, їхня здатність пристосовуватись до місцевих обставин, зустрічати нові виклики, а також передавати свою сердечність та ентузіазм тим, кого вони відвідують, у поєднанні зі стандартом поведінки, якого дотримується молодь Бахаї, роблять їх потужним інструментом у реалізації задуманих проєктів. Дійсно, завдяки цим відмітним якостям вони можуть стати на чолі будь-якої справи та зробитися рушійною силою будь-якого починання, у якому беруть участь, чи то на місцевому, а чи на національному рівні»⁷.

І, звертаючись до молоді всього світу, Дім Справедливості пояснює далі:

«Хоча ваші реалії формуються під впливом широкого розмаїття обставин, однак прагнення конструктивних змін і здатність до змістовного служіння, характерні для вашого етапу життя, не є обмеженими ані будь-якою расою чи національністю, ані матеріальними статками. Цей яскравий період молодості, у якому ви перебуваєте, переживають усі...»⁸

1. Доповніть наведені нижче речення на основі поданих вище цитат.
 - а. Ті, хто повстає на служіння Справі Господа в розквіті юності та прикрашає серце своє любов'ю Його, є _____.
 - б. На плечі молодих людей покладено відповідальність за підтримання _____ серед тих, хто сприяє розвитку Справи Божої.
 - в. Без духу самовідданого служіння, підтримання якого покладено на плечі молоді, жодна робота не може бути _____.
 - г. _____ молодих людей у складних умовах, їхня _____ й _____ робить їх потужним інструментом у реалізації задуманих проєктів.

- д. Як потужний інструмент у реалізації планів і проєктів, молоді люди можуть застосувати свою здатність _____ до місцевих обставин, _____ нові виклики та _____ свою сердечність і ентузіазм тим, кого вони відвідують.
- е. Завдяки своїм відмітним якостям молоді люди можуть стати _____ будь-якої справи та _____ будь-якого починання, у якому беруть участь.
- ж. Якими не були б обставини, що в усіх куточках світу формують реалії молоді, прагнення _____ і здатність до _____ є характерними ознаками всіх тих, хто перебуває на цьому етапі життя.

РОЗДІЛ 7

Зазвичай зі служінням, яке виконує молодь, асоціюється ряд понять, серед яких спонтанність, запал і свобода реалізовувати будь-які можливості, що захоплюють уяву. Хоча й існують певні підстави пов'язувати ці поняття зі служінням, однак ми маємо бути обережними, аби не переоцінити їхнє значення. Занадто легко набути звички зводити діяльність молоді до низки захопливих заходів і нехтувати цінністю розуміння природи процесу й необхідністю привчитися до дисципліни та систематичності дій. Подумайте про систематичні процеси, за допомогою яких учення та принципи Віри застосовуються для зміцнення духовних підвалин сіл і сусідств, як-от духовне виховання дітей, консолідація життя громади й розвиток людських ресурсів. Тепер, разом із друзями, які вивчають цей курс, подумайте про деякі з актів служіння, що можуть бути здійснені молоддю та що сприяють цим процесам. Невже ці види діяльності не викликають радості? Невже вони не передбачають певної міри спонтанності? Невже вони не заохочують до творчості через дисциплінований прояв ініціативи?

РОЗДІЛ 8

Часто доводиться чути, що пора юнацтва — це час підготовки. Це твердження дійсно правдиве. Говорячи про зміни, яких вимагає сучасний світ, Всесвітній Дім Справедливості пише, що «трансформація, яка має відбутись у функціонуванні суспільства, безумовно, значною мірою залежатиме від ефективності підготовки молоді до світу, який вона успадкує». Отже, ми маємо запитати, як молоді люди можуть найкраще підготувати себе до відповідальності, яку їм доведеться взяти на себе, коли вони перейдуть у доросле життя. Про це йдеться в посланні, написаному Домом Справедливості:

«Для будь-якої людини, чи то бахаї, чи ні, юнацькі роки — це період, коли вона приймає багато рішень, які визначатимуть подальший перебіг її життя. Саме в ці роки людина найімовірніше обере справу свого життя, завершить освіту, почне заробляти на життя, одружиться та почне створювати власну сім'ю. Найважливішим є те, що саме протягом цього часу розум є найбільш допитливим та утверджуються духовні цінності, які визначатимуть подальшу поведінку людини»⁹.

Щодо цього в листі, написаному від імені Хранителя, йдеться про необхідність для молоді розвивати як інтелектуальні, так і духовні здібності, готуючись до майбутнього життя. «Вам слід бути добре підготовленими, — зазначається в листі. — Вам слід мати однаково розвинені як інтелектуальні, так і духовні здібності».

Нерідко питання такої підготовки породжує інші, які стосуються зв'язку між навчанням — академічним, професійно-технічним або фаховим — і служінням Вірі. Зокрема, іноді незрозуміло, скільки енергії молоді люди мають присвячувати кожному з них. Однією з крайностей є порада молодим людям цілковито присвятити себе навчанням та зачекати, поки вони набудуть більшого життєвого досвіду, перш ніж серйозно займатись однією чи кількома сферами служіння. Це правда, що «у всіх випадках слід надавати належного значення здобуттю освіти в межах своїх можливостей, а також набуттю ремесла чи професії, за допомогою яких можна було б заробляти собі на прожиття». Однак, як чітко зазначає Всесвітній Дім Справедливості, «визначати плідні роки молодості виключно» як етап підготовки до здобуття ремесла чи професії означало б...

«нехтувати творчою енергією, яка в такому значному обсязі доступна молоді. Зрештою, багато хто з перших героїв Віри були юнаками

й дівчатами, які повстали, аби здійснити найбільші подвиги на стезі свого Коханого»¹⁰.

Інша крайність полягає в тому, аби заохочувати молодь цілковито відмовитися від академічної освіти чи професійної підготовки й витратити свою енергію, особливо в цей сповнений можливостей час, виключно на служіння. Те, що служіння має посідати чільне місце в житті кожної молодої людини, зрозуміло з багатьох уривків, зокрема з тих, які ми вивчали в попередніх розділах. Те, що інтенсивний період служіння, незалежно від того, передбачає він перерву в навчанні чи ні, може бути «цінним компонентом їхньої підготовки», також очевидно. Водночас Всесвітній Дім Справедливості зауважує:

«Хоча справедливо очікувати великих звершень від тих, хто так багато може віддати на стезі служіння, друзі мають остерігатися вузького погляду на те, що передбачає розвиток до досягнення зрілості. Свобода пересування та наявність часу дають багатьом молодим людям змогу служити в такий спосіб, що безпосередньо пов'язаний з потребами громади, але після того, як їм виповнюється двадцять, їхні горизонти розширюються. [...] Для багатьох безпосереднім пріоритетом стане подальша освіта — академічна чи професійна — відповідно до наявних можливостей, і відкриваються нові простори для взаємодії із суспільством... Важливі рішення, які вони приймуть щодо напрямку свого дорослого життя, визначатимуть, було служіння Справі Божій лише коротким і незабутнім епізодом їхніх молодих років чи незмінним центром їхнього земного існування — лінзою, крізь яку всі дії стають видимими найвиразніше»¹¹.

Перш ніж ми перейдемо до подальшого розгляду взаємозв'язку між освітою та служінням, ви, можливо, захочете призупинитися на цьому етапі та стисло описати, що, на вашу думку, означає «період юності — це час для підготовки».

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

РОЗДІЛ 9

Безперечно, думки, що ви їх записали в попередньому розділі, підкреслюють важливість належної підготовки молоді до світу, який вона успадкує, через здобуття академічної освіти чи отримання підготовки за обраною спеціальністю або професією. Але ви, напевно, також зазначили, що служіння Справі не можна «ставити на паузу» під час навчання. Такий підхід має тенденцію увічнювати себе в майбутньому, у міру дорослішання людини, і врешті-решт може обернутися на те, що людина все життя чекатиме на відповідні умови, аби почати віддано служити. Такий погляд на взаємозв'язок між навчанням і служінням може ви-никнути, якщо розглядати навчання лише як процес набуття теоретичних знань. Якщо ж натомість ми розглядаємо служіння як ниву для застосування знань і розвитку інтелекту, тоді й служіння сприймається не як частина, а як центральний елемент будь-якого ґрунтового процесу підготовки до майбутнього. Дійсно, коли служіння Справі починається в розквіті юності, воно стає керівним принципом на все життя, даючи людині можливість прокласти належний шлях і чітко дотримуватися свого напрямку.

Усвідомлення цього закономірно порушує питання про те, яка саме підготовка необхідна молоді, щоб зміцнити її здатність служити. Легко було б подумати, що, відвідуючи різноманітні зібрання громади Бахаї, зокрема й ті, які задовольняють їхнє природне бажання проводити час разом з однолітками, молоді люди розвиватимуть свої здібності та належним чином готуватимуться до життя, присвяченого служінню. Однак, як зазначають писання, хоча такий неформальний освітній процес і є необхідним, але його недостатньо.

Якщо ми уважно переглянемо уривки з листів Шогі Еффенді, то побачимо, як він висловлює надію, що молодь стане «добре освіченою та підготовленою» у вченнях і набуде «ґрунтового» і «глибокого» знання Віри. Крім того, він заохочує її навчатися через «активну, щирю та постійну участь» у діяльності своїх громад. Щодо цього він пояснює, що життя в громаді є «незамінною лабораторією», де молоді люди можуть «утілювати в активні та конструктивні дії принципи», які вони почерпнули з вивчення Віри. Шогі Еффенді зазначає: «ставши справжньою частиною цього живого організму», вони можуть «уловити справжній дух, який пронизує всі Вчення Бахаї». Отже, потрібен формальний освітній процес, який зможе допомогти молоді підготуватися до служіння, процес, вбудований у реальність життя громади. Діяльність заради діяльності, навчання заради навчання не задовольняють ці вимоги.

У великій кількості послань Всесвітнього Дому Справедливості йдеться саме про це. Розуміння значно поглиблюється — чітко говориться в одному з послань, — «коли навчання й служіння поєднуються та здійснюються одночасно». «Там, на ниві служіння, — ідеться далі в посланні, — знання перевіряються, питання повстають із практики й досягаються нові рівні розуміння». У різних країнах світу були створені інститути з підготовки з чіткою метою розвивати людські ресурси Справи за допомогою формального курсу навчання. Дедалі більша кількість людей повсюдно залучається до систематичного освітнього процесу, аби зміцнити свою спроможність служити, і молодь незмінно залишається в авангарді цього процесу. Щодо заснування інституту з підготовки в одному з листів, написаному від імені Дому Справедливості, дається пояснення:

«Він [інститут з підготовки — *ред.*] намагається залучити людину до освітнього процесу, у якому доброчесна поведінка та самодисципліна розвиваються в контексті служіння, сприяючи встановленню узгодженої та радісної моделі життя, де переплітаються між собою освіта, богослужіння, навчання Віри, розбудова громади й загальна залученість до інших процесів, спрямованих на трансформацію суспільства. В основу освітнього процесу покладено взаємодію зі Словом Божим, сила якого підтримує старання кожної людини очистити своє серце та йти стежею служіння «ходом зречення»¹².

В іншому листі, написаному від імені Дому Справедливості, зазначається:

«...курси інституту призначені для того, щоб допомогти людині стати на шлях, на якому якості, погляди, навички та здібності поступово набуваються через служіння — служіння, покликане вгамувати наполегливе Я, допомагаючи людині вийти за його межі та залучитися до динамічного процесу розбудови громади»¹³.

І, посилаючись на контингент молодих людей по всьому світу, Дім Справедливості пише:

«Незалежно від обставин усі вони, як один, поділяють бажання присвятити свій час, енергію, таланти та здібності служінню своїм громадам. Більшість із них, якщо буде така можливість, з радістю присвятить кілька років свого життя духовному вихованню молодших поколінь. Отже, у молодих людях криється величезний резервуар потенційних здібностей до трансформації суспільства, який чекає, щоб ним скористалися. І вивільнення цього потенціалу має розглядатися кожним інститутом як священний обов'язок»¹⁴.

РОЗДІЛ 10

Як ми зрозуміли з двох попередніх розділів, розглядаючи певну ситуацію, нам слід бути уважними, аби не розділяти її на частини так, щоб почати розмежовувати сфери нашого життя, що, у свою чергу, може призвести до небажаних

суперечностей. Загалом людський розум має схильність до фрагментації світу, з яким стикається. Реальність — фізична, соціальна й духовна — надто безмежна, щоб можна було досягнути її в усій повноті. Тож цілком виправдано, що ми розбиваємо її на частини, аби зрозуміти. Однак, коли це робиться без урахування цілісності реальності, виникають труднощі. Конфлікти між людьми різних рас, кольорів шкіри, національностей та віросповідань є прикладами тих проблем, які можуть виникнути через фрагментарне сприйняття буття, адже єдність людства є реальною, а його поділ за расовими, етнічними й національними ознаками — це продукт людського розуму та результат історичних обставин.

Якщо ми не будемо обережними та зрештою приймемо такий фрагментарний підхід до нашого життя, ми можемо створити дихотомії, які здебільшого є уявними. Робота, дозвілля, сімейне життя, духовне життя, фізичне здоров'я, інтелектуальна діяльність, особистий розвиток, колективний прогрес тощо є елементами, що разом складають наше буття. Коли ми сприймаємо такий поділ як реальність, ми відчуваємо, що нас тягне в різні боки, адже намагаємося відповідати тому, що ми вважаємо вимогами цих різних аспектів життя. Нас збивають з пантелику на перший погляд суперечливі цілі: «Чи повинен я жертвувати своїм сімейним життям заради служіння Справі?», «Чи не завадить служіння Вірі моїм зусиллям у вихованні дітей?». Це лише два приклади з безлічі питань, які можуть виникнути.

Для вирішення створених нами дихотомій ми іноді намагаємося розділити наш час порівну між різними потребами, які постають перед нами. В інших випадках ми намагаємося розставити обов'язки за пріоритетністю та спрямувати свою енергію на ті з них, які вважаємо найважливішими в певний час. Ретельний розподіл часу й енергії, звичайно, необхідний. Але він буде плідним лише тоді, коли ми усвідомимо, наскільки взаємопов'язаними є різні аспекти нашого життя. Якщо ми не здатні побачити ціле, то напруга, що виникає між усіма частинами, може призвести до тривожності й розгубленості.

Нижче наведено приклади різних аспектів життя, згрупованих попарно, які мають підсилювати один одного, але іноді протиставляються. Для кожного речення, поданого за кожною відповідною парою, визначте, відбиває воно тип мислення, який сприяє інтегрованому способу життя, чи вказує на схильність до фрагментації. Позначте речення літерою «І» або «Ф» відповідно.

1. Сім'я та робота

_____ Моє сімейне життя постраждає, якщо я напружено працюватиму на роботі.

_____ Я часто обговорюю зі своєю сім'єю свої досягнення на роботі й труднощі, з якими стикаюсь.

_____ Звичайно, жінки можуть досягти кар'єрного успіху, але за це завжди розплачуються діти.

_____ Якщо я хочу добре виховати своїх дітей, мені доведеться забути про професійну кар'єру.

_____ Я можу прагнути досконалості у своїй професійній діяльності та сумлінно виконувати свої сімейні обов'язки.

2. Освіта й служіння Справі

_____ Академічні досягнення є необхідною передумовою для того, щоб ступити на ниву служіння.

_____ Знання, які ми здобуваємо під час навчання, є додатковою перевагою на ниві служіння, а досвід, якого ми набуваємо під час служіння, поглиблює наші знання.

_____ Нам слід відмовитися від навчання, якщо ми дійсно бажаємо присвятити себе Справі.

_____ Одне з наших найбільших прагнень — пізнавати вчення Віри та вчитися застосовувати їх у справах, які сприяють поліпшенню світу.

_____ Здібності, які ми розвиваємо на стезі служіння заради сприяння процвітанню наших громад, допоможуть нам у виборі відповідного напрямку навчання.

3. Інтелектуальний розвиток і розвиток духовних якостей

_____ Незалежне дослідження істини вимагає розвитку інтелекту так само, як і набуття духовних якостей.

_____ Інтелектуальний розвиток вимагає справедливості, чесності та відсутності упереджень.

_____ Щоб розвиватися духовно, слід відмовитися від інтелектуального розвитку.

_____ Наші розум і серце не відокремлені одне від одного; вони є аспектами однієї дійсності, що доповнюють один одного й тісно взаємодіють, а ця дійсність — наша душа.

_____ Духовні якості розвиваються через свідоме набуття знань і здійснення добрих справ.

4. Матеріальне життя й духовне життя

_____ Ми маємо відмовитися від матеріальних задоволень, аби розвиватися духовно.

_____ Духовні питання слід відкласти до старості, а в молодості використовувати кожен можливість для покращення свого матеріального становища.

_____ Матеріальні потреби людини мають бути задоволені, перш ніж вона буде готова приділити увагу духовним питанням.

_____ Мета життя в цьому матеріальному вимірі полягає в розвитку духовних якостей та здібностей.

_____ Мета життя в цьому матеріальному вимірі — сприяти прогресу цивілізації, що невпинно розвивається.

_____ Ми маємо насолоджуватися всіма благами, які дає світ, але не давати земним жаданням заволодіти нашими серцями й стати на заваді нашому наближенню до Бога.

РОЗДІЛ 11

У цьому розділі ми розглядаємо не стільки ознаки, що притаманні підліткам, скільки якості, якими, згідно з Писаннями, мають вирізнятися юнаки та дівчата, коли виростуть. Ми почали це дослідження, розглянувши дві цитати, які допомогли нам глибше зрозуміти деякі із цих характеристик. Ми побачили, що п'ятнадцятирічний вік є особливим моментом у житті людини, оскільки відповідає порогу зрілості, це час, коли в центрі уваги опиняються нові сили та здібності. Ми знаємо, яку значну роль молоді люди можуть відігравати в житті Справи та наскільки важливо, щоб їхні колосальні резерви були спрямовані на служіння людству. Ми також визнаємо необхідність свідомої підготовки молоді до майбутнього життя та бачимо, що служіння є важливим елементом такої підготовки, так само як і навчання: обидва елементи однаково необхідні як для здобуття знань і навичок, аби заробляти собі на життя, так і для розширення власних можливостей служити своїм громадам.

Можливо, вам буде корисно призупинитись і поміркувати над тим, що ви опрацювали до цього моменту. Нижче наведено декілька тверджень. Прочитайте кожне з них і визначте, чи відповідає воно дійсності. Хоча відповідь у деяких випадках може бути очевидною, ми сподіваємося, що ви приділите належну увагу вправі в цілому. Це завдання покликане провести вас через послідовність ідей, які допоможуть вам упорядкувати ваші думки щодо матеріалу, який ви розглядали досі.

_____ Коли людині виповнюється п'ятнадцять років, це означає досягнення віку зрілості, але це радше символічний рубіж, який істотно не впливає на її життя.

_____ Більшість молодих людей є незрілими й не здатними брати на себе серйозну відповідальність: вони легко відволікаються та на них не можна покластися.

_____ Молодь прагне взяти на себе відповідальність за працю на благо Віри, але через свою недосвідченість і незрілість не в змозі досягти багато чого.

_____ Молодь має потенціал, необхідний для того, щоб піднятися і служити Справі й людству наполегливо та самовіддано.

_____ Молодь може проявляти силу волі та відданість, необхідні для участі в систематичній діяльності у служінні своїм громадам.

_____ Ті, хто в розквіті сил повстає, аби служити Справі, отримують величезне благословення.

- _____ Молодь має зосередити основну увагу на навчанні, а свій вільний час може присвятити служінню.
- _____ Не отримавши найвищого рівня академічної освіти, молодь не може ефективно служити суспільству.
- _____ Усі сфери людської діяльності відкриті для молодих людей; вони мають обирати ті, що відповідають їхнім здібностям та обставинам, братися за них у душі служіння та прагнути досконалості.
- _____ Молоді люди не мають достатньо досвіду й знань, аби вести змістовні бесіди про Віру з тими, кого вони зустрічають, їм краще служити в інший спосіб.
- _____ Молоді люди не мають досвіду й знань, аби вести змістовні бесіди про Віру з тими, кого вони зустрічають, натомість слід заохочувати їх просто демонструвати зразкову поведінку.
- _____ Молодь має великий потенціал для того, щоб зрозуміти вчення Віри та поширювати його серед своїх однолітків.
- _____ Молодь має великий потенціал для того, щоб зрозуміти вчення Віри та поширювати його серед людей з усіх верств суспільства — як молодих, так і старших.
- _____ Молодь прагне здобувати знання та вміння, необхідні для того, щоб ділитися вченнями Віри з іншими.
- _____ Молодь є одним із найцінніших ресурсів Справи Бога, і їй слід допомогти — через належний курс навчання та постійне заохочення — стати здатною служити своїй громаді й людству.
- _____ Молодь потребує особливих заходів, аби мати можливість розважатися; їй важко бути серйозною впродовж тривалого часу.
- _____ Уміння діяти систематично приходить на більш пізньому етапі життя, коли спонтанність сходить нанівець.
- _____ Здатність молоді витримувати важкі умови й адаптуватися до нових ситуацій відкриває перед нею чимало можливостей для служіння.
- _____ Молодь має допитливий розум і може знайти відповіді на свої запитання через навчання та повноцінну участь у житті громади.
- _____ Величезний потенціал, прихований у наших громадах, може розкритися через дух безкорисливого служіння, який демонструє молодь.
- _____ Сила Божого Слова зміцнює молодь, допомагаючи їй іти стежею служіння із чистотою та зреченням.
- _____ Погляди й духовні якості, навички й уміння, які молодь розвиває, вивчаючи курси інституту та беручи участь у відповідних видах служіння, дають їй змогу робити вирішальний внесок у динамічний процес розбудови громади.

Резервуар потенційних здібностей трансформувати суспільство, який криється в молоді всього світу, можна задіяти через її участь у систематичному освітньому процесі, що поєднує навчання та служіння.

РОЗДІЛ 12

Ми сподіваємося, що вправа з попереднього розділу допомогла вам підсумувати ваші уявлення про період молодості, а також зміцнити образ цього етапу життя як такий, що зображує молодість періодом активного служіння, поєднаного з навчанням: і те, і інше є ретельною підготовкою до майбутнього. Розгляньмо цю тему далі.

Взаємодія між служінням, освітою та підготовкою, яку ми розглядали раніше, має відбуватись у конкретних ситуаціях. Зокрема, вона має сприяти двом процесам перетворення, передбаченим у писаннях Віри, — вираженому інтелектуальному й духовному зростанню особистості та трансформації суспільства. Ми знаємо, що «найвищою та визначальною функцією» Одкровення Бахаулли є «не що інше, як покликання до життя нової раси людей», і кожен із нас щодня прагне рівнятися своїми думками та вчинками на думки та вчинки тієї людини, яку ми бачимо у Священному Тексті. У писаннях підкреслюється не менш глибока трансформація в структурі суспільства. «Незабаром нинішній устрій буде згорнуто, — говорить нам Бахаулла, — а натомість розгорнеться новий». «Усі люди, — проголошує Він, — створені для того, аби рухати вперед цивілізацію, що невинно розвивається».

Таке подвійне перетворення відбудеться лише завдяки свідомим зусиллям, і дуже важливо, щоб молоді люди усвідомили його значення для свого життя та пройнялися сильним відчуттям призначення, щоб одночасно взяти на себе відповідальність як за власне особисте зростання, так і за сприяння трансформації суспільства. Подібна подвійна моральна мета безумовно знайде своє вираження в житті, присвяченому служінню.

Наведені далі цитати висвітлюють один з аспектів цього почуття моральної мети — той, що пов'язаний з нашим власним інтелектуальним і духовним зростанням.

«Задум, з яким єдиний істинний Бог явив Себе, — закликати все людство до правдивості й щирості, благочестя й надійності, смирення й покори Волі Бога, витримки й добросердя, чесності й мудрості. Його мета — убрати кожную людину в шати праведної вдачі та прикрасити її візерунком святих і благих діянь»¹⁵.

«Наріжний камінь життя, прожитого відповідно до настанов Бога, — це прагнення моральної досконалості та набуття характеру, наділеного якостями, прийнятними в очах Його»¹⁶.

«Людині дано набувати знання, досягати високої духовної досконалості, розкривати приховані істини та навіть проявляти якості Бога»¹⁷.

«Метою, з якою Бог створив людину, було — і завжди буде — наділити її здатністю пізнавати Творця свого й досягати Присутності Його»¹⁸.

1. Доповніть подані нижче речення на основі наведених вище цитат.
 - а. Задум, з яким єдиний істинний Бог явив Себе, — закликати все людство до _____

_____.
 - б. Мета Бога — убрати кожну людину в _____
_____ та прикрасити її _____.
 - в. Наріжний камінь життя, прожитого відповідно до настанов Бога, — це _____
та _____.
 - г. Наш обов'язок — набувати _____, досягати _____
_____, розкривати _____
_____ та проявляти _____.
 - д. Метою, з якою Бог створив нас, було — і завжди буде — _____
_____ й _____.
2. Наявність бачення щодо можливостей, притаманних людській душі, формує відчуття призначення людини та задає йому напрям. Чи можете ви пояснити, як саме це відбувається? _____

_____.
3. Відчуття призначення людини підкріплюється усвідомленням того, що земне життя — це лише маленька частина вічної подорожі до присутності Бога. Чи можете ви пояснити чому? _____

_____.

Наступна група цитат проливає світло на інший аспект цього почуття моральної мети, а саме внесок у трансформацію суспільства.

«Цей Скривджений світом свідчить, що мета, заради якої смертні люди ступили із цілковитого небуття в царство буття, — мати змогу працювати для поліпшення світу й жити разом у злагоді та гармонії»¹⁹.

«І честь, і відмітність людини полягають у тому, щоб серед усього розмаїття світу стати джерелом суспільного блага. Чи можливо уявити більший дар, ніж той, коли людина, зазирнувши в себе, виявляє, що завдяки зміцнювальній благодаті Божій вона стала чинником миру та добробуту, щастя й користі для своїх ближніх? Ні, присягаюсь єдиним істинним Богом, немає більшого блаженства, немає більш повної насолоди»²⁰.

«Наскільки прекрасною, наскільки шляхетною є людина, коли вона повстає, аби виконати свої обов'язки, і наскільки жахливою та нікчемною — коли заплющує очі на добробут суспільства й марнує дорогоцінне життя на задоволення власних егоїстичних інтересів та особистої вигоди»²¹.

«Не переймайтеся власними турботами; зосередьте свої думки на тому, що відновить щастя роду людського та освятить серця та душі людей»²².

«Ті, що є людьми Божими, не мають інших поривань, крім як оживити світ, облагородити його життя й відродити його народи»²³.

1. Доповніть подані нижче речення на основі наведених вище цитат.
 - а. Мета, заради якої ми із цілковитого небуття ступили в царство буття, — мати _____ й _____.
 - б. І честь, і відмітність людини полягають у тому, щоб _____.
 - в. Неможливо уявити більший дар, ніж той, коли людина, зазирнувши в себе, виявляє, що завдяки _____ вона стала _____.
 - г. Наскільки шляхетною є людина, коли вона повстає, аби _____, і наскільки жахливою та нікчемною — _____.

ною — коли заплющує очі на _____
й _____
_____.

д. Нам не слід перейматися _____, а радше
зосередити свої думки на тому, що _____

_____.

е. Ті, що є людьми Божими, не мають інших поривань, крім як _____
_____, _____ й _____
_____.

2. Наявність бачення великих можливостей, відкритих перед людством на цьому етапі розвитку, коли його об'єднання в одну спільну родину є реальною можливістю, формує та спрямовує відчуття призначення людини. Чи можете ви пояснити, як саме? _____

_____.

3. Відчуття призначення людини підсилюється усвідомленням того, що людство перебуває на довгому еволюційному шляху, який веде до Божественної цивілізації. Можете пояснити чому? _____

_____.

РОЗДІЛ 13

Як зазначалось у вправах попереднього розділу, розуміння природи змін у людині й суспільстві, викладених у писаннях, є фундаментальним для відчуття призначення, яке має бути наявним у молоді. Для того щоб набути дорогоцінних якостей, які «приховані в родовищі їхніх істинних і глибинних сутностей», і зробити свій внесок у створення такої світової цивілізації, що процвітає матеріально й духовно, вони мають досягнути всю масштабність трансформації, до якої закликає Бахаулла. Звичайно, сьогодні люди повсюдно говорять про необхідність змін. Але ми маємо усвідомити, що трансформація, якій судилося відбутися в людині й суспільстві під безпосереднім впливом Одкровення Бахаулли, значно перевершує те, що більшість людей навіть можуть собі уявити.

Спробуймо отримати загальне уявлення про масштабність змін, які відбудуться на рівні окремої особистості, поміркувавши над кількома цитатами. Бахаулла говорить нам:

«І повстане людська раса незрівнянної вдачі, яка ходою зречення пройде під усіма, хто на небесах і на землі, і простягне покрив святості над усім, що створено з води та глини»²⁴.

В одному уривку Він наголошує:

«Скажи: не вважатиметься людиною Баха той, хто потурає своїм приземленим бажанням або прив'язує серце своє до земних речей. Той є істинним послідовником Моїм, хто, прийшовши в долину чистого золота, пройде прямо крізь неї, відсторонений, немов хмарина, і не обернеться й не зупиниться. Така людина дійсно від Мене. Від його вбрання Сонм вишній вдихне аромат святості»²⁵.

В іншому уривку Він стверджує:

«Супутники Бога нині — це та дрібка, яка має стати закваскою для народів світу. Вони мають виявляти таку надійність, таку правдивість і наполегливість, такі вчинки та вдачу, щоб усе людство могло скористатися їхнім взірцем»²⁶.

І далі Він пояснює:

«У самому подиху таких душ, чистих та освячених, приховані далекосяжні можливості. Настільки великими є ці можливості, що впливають на все створене»²⁷.

Абдул-Баха́ говорить нам:

«О ви, друзі Бога! Докладайте потужних зусиль, аби всі народи та племена світу, навіть вороги, довіряли вам, були впевнені у вас і сподівалися на вас. Якщо душа вчинить сто тисяч злодіянь, нехай вона все ж надіється на прощення та не впадає у відчай і не засмучується. Саме так поводяться й чинять люди Баха. На цьому ґрунтується стежа величі. Нехай же ваші вчинки та манери відповідають настановам Абдул-Баха́»²⁸.

Сяйво якостей, які будуть притаманні цій новій людині, як описано в Писаннях, засліплює, і ми приголомшені навіть тими проблесками здібностей і можливостей цієї «нової раси людей», які ми бачимо. Прочитавши такі уривки, ми можемо реагувати по-різному. Ми можемо схилитися до думки, що стандарт поведінки, установлений у писаннях, настільки недосяжний для нас, що марно докладати надмірних зусиль, аби жити відповідно до нього, і в результаті скотитися до посередності; у такому стані ми дозволяємо ввести себе в оману, повіривши, що достатньо лише уникати негідної поведінки. Однак, коли людина наділена сильним відчуттям призначення, такі уривки, як наведені вище, стають для неї постійним джерелом натхнення та спонукають її до досягнення більших висот.

Однак, ми також благословенні ще одним джерелом натхнення в особі Абдул-Баха́, досконалого Взірця вчень Свого Отця. Хоча й усвідомлюємо,

що Абдул-Баха́ обертається у Своїй власній сфері й жодна людина не може сподіватися досягти Його піднесеного становища, ми бачимо в Ньому втілення всіх ідеалів Бахаї та намагаємося слідувати стандарту поведінки, взірцем для наслідування якого Він є. Вам і вашим друзям, які вивчають цей курс, може бути корисно вибрати фрази з наведених вище цитат і пригадати випадки із життя Абдул-Баха́, які відбивають якості, згадані в кожній із них. Наприклад, коли ми намагаємося уявити, як ідемо «ходою зречення», на думку спадають історії з Його життя, які показують нам, що означає йти цим світом зреченими всього створеного. Коли ми думаємо про «аромат святості», ми знаємо, що саме з «убрання» Його «Сонм вишній» міг вдихати його солодкість, і ми згадуємо історії, які ілюструють Його цілковиту святість.

РОЗДІЛ 14

Тепер розгляньмо складний процес трансформації, що має відбутися на рівні суспільства. Бахаулла стверджує:

«Присягаюся Самим Собою! Наближається день, коли Ми згорнемо цей світ і все, що в ньому є, і розгорнемо замість нього новий устрій»²⁹.

Далі Він говорить нам:

«Рівновагу світу було порушено через резонансний вплив цього найвеличнішого, цього нового Світового Устрою. Упорядковане життя людства докорінно змінено завдяки дії цієї унікальної, дивовижної Системи, подібної до якої ще не бачили очі смертних»³⁰.

Абдул-Баха́ стверджує:

«...справедливість і праведність огорнуть усю земну кулю; зникнуть ворожнеча та ненависть; буде стерто все, що є причиною розбрату між народами, расами й націями; а те, що забезпечує єднання, гармонію та злагоду, отримуватиме сприяння. Нерозсудливі повстануть зі свого сну; сліпі побачать; глухі почують; німі заговорять; хворі зціляться; мертві оживуть; війна поступиться місцем миру. Ворожнеча перетвориться на любов, першопричини розбрату та чвар буде цілком усунено; людство досягне істинного блаженства; цей світ стане віддзеркаленням Царства небесного, а земля долішня стане престолом царства вишнього»³¹.

В іншому випадку Він пояснює:

«Те, що відповідало людським потребам у часи ранньої історії людської раси, не відповідає потребам сьогодення, добі оновлення й довершення та не задовольняє їх. Людство піднялося над минулим рівнем обмежень і початкової підготовки. Тепер людина має сповнитися новими якостями та здібностями, новою мораллю, новими

можливостями. Нові щедроти, дари й досконалості очікують на людину та вже сходять на неї»³².

Він закликає нас:

«... ми маємо прагнути серцем і душею, аби розвіялася ця темрява мінливого світу, аби вогні Царства загорілися над усіма обріями, світ людства осяявся, образ Божий став видимим у людських дзеркалах, закон Божий було міцно встановлено, і щоб усі куточки світу насолоджувалися миром, затишком і спокоєм під рівноправним захистом Бога»³³.

Як і у випадку з окремою особистістю, нам важко уявити всю велич цивілізації, яка неминуче має виникнути. Дійсно, навряд чи можна описати її особливості. Однак ми не можемо бути настільки приголомшені масштабністю необхідної трансформації, аби вважати, ніби вона станеться за помахом чарівної палички, без наших зусиль. Наші очі мають бути зосереджені на Світовому Устрої Бахаулли, і нам слід визнати, що навіть найменший учинок може бути тим внеском, що посприє його побудові. Для того щоб іще поміркувати над тим, наскільки глибокі зміни відбудуться в суспільстві, заповніть пропуски в кожному з наведених нижче речень, використовуючи одне з поданих слів або словосполучень:

зникати, стирати, поступатися місцем, розгортати, осяятися,
міцно встановлювати, перетворюватися, цілком усувати,
згортати, розвіятися, досягати, огортати, отримувати сприяння,
насолоджуватися, загорітися, стати віддзеркаленням.

- а. Наближається день, коли цей світ і все, що в ньому є, _____.
- б. Наближається день, коли новий устрій буде _____ замість нинішнього.
- в. Справедливість і праведність _____ усю земну кулю.
- г. Ворожнеча й ненависть _____.
- д. Усе те, що є причиною розбрату між народами, расами та націями, буде _____.
- е. Те, що забезпечує єднання, гармонію та злагоду, _____.
- ж. Війна _____ миру.
- з. Ворожнеча _____ на любов.

- и. Першопричини розбрату й чвар буде _____.
- к. Людство _____ істинного блаженства.
- л. Цей світ _____ Царства небесного.
- м. Темрява мінливого світу _____.
- н. Вогні Царства _____ над усіма обріями.
- о. Світ людства _____.
- п. Закон Божий буде _____.
- р. Усі куточки світу _____ миром, затишком і спокоєм під рівноправним захистом Бога.

РОЗДІЛ 15

Уривки та вправи з попередніх двох розділів дали нам уявлення про глибоку трансформацію, яка відбудеться в кожній людині та в суспільстві під впливом Одкровення Бахаулли. Для того щоб глибше уявити масштабність передбаченої Ним трансформації, прочитайте наведені нижче твердження. У кожному з них ідеться про певну похвальну якість людини чи ознаку суспільства, як-от справедливість, неупередженість або милосердя. Утім, уривки з попередніх розділів не залишають сумнівів у тому, що Бахаулла закликав людство до набагато вищих стандартів індивідуальної та колективної поведінки. Спробуйте перефразувати кожне з речень так, щоб воно краще ілюструвало стандарт, установлений Його Одкровенням. До першого речення подано приклад, аби допомогти вам.

- а. Людина повинна контролювати своє почуття заздрості й не давати йому поглинути себе.
- б. Ми маємо стерти із свого серця найменший слід заздрощів, натомість відчувати щирі радість за досягнення інших.
- а. Достатньо бути ввічливими до всіх, кого ми зустрічаємо, чи то знайомого, а чи незнайомця.
- б. _____

- а. Ми маємо бути вдячні за матеріальне багатство, яке дав нам Бог, і завжди робити пожертви на благодійність, коли нас про це просять.

б. _____

а. Слід намагатися не вступати в конфлікти з іншими.

б. _____

а. Жити доброчесним життям означає не завдавати нікому шкоди.

б. _____

а. Щоб жити в мирі, потрібно навчитися толерантно ставитися до людей різних культур, різного походження та віросповідання.

б. _____

а. Люди мають навчитися обстоювати свої права.

б. _____

а. Уряди зобов'язані виділяти ресурси, необхідні для створення найкращих програм для шкіл, які — завдяки розвитку інтелекту — готуватимуть із дітей наших майбутніх лідерів.

б. _____

а. Слід модернізувати в'язниці, аби вони забезпечували перевиховання злочинців.

б. _____

Тепер поміркуйте над написаними вами реченнями у світлі наведених нижче уривків. Перший уривок допомагає нам замислитися над тим, наскільки очищеними від земних бажань мають бути наші серця:

«О Сину Землі! Знай напевно, що серце, у якому залишилася хоч де-щиця заздрості, ніколи не досягне Мого вічного володіння та не вдихне солодких пахоців благочестя, що віють із Мого царства святості»³⁴.

Щодо того, як ми маємо ставитись одне до одного, наступна цитата пропонує певне розуміння:

«Таким сильним має бути дух любові та ніжної прихильності, щоб чужинець міг відчути себе другом, а ворог — справжнім братом, без жодної різниці між ними»³⁵.

Ця цитата проливає світло на правильне ставлення до щедрості:

«О Діти Пороху! Повідайте багатіям про опівнічні зітхання бідноти, щоб недбалість не завела їх на шлях загибелі та не позбавила їх Дерева Багатства. Віддавати й бути щедрим — якості, властиві Мені; благо тому, хто прикрашає себе Моїми чеснотами»³⁶.

Що ж до природи наших стосунків з іншими, ми читаємо таке:

«Будь тим, хто закликає до любові, і будь доброзичливим до всього людського роду. Люби дітей людських і розділяй з ними смуток. Будь одним із тих, хто сприяє миру. Пропонуй свою дружбу, будь гідним довіри. Будь бальзамом для кожної рани, ліками від усіх хвороб. Зв'язуй душі воєдино. Читай вірші настанов. Поклоняйся Господу своєму та повстань, аби вести людей правильним шляхом. Звільни язика свого та навчай, і нехай обличчя твоє буде осяяне вогнем любові Божої. Не шукай спокою ні на мить, не прагни полегшити життя своє. Тоді станеш ти знаменням і символом любові Божої, знаменом благодаті Його»³⁷.

А щодо питання моральної поведінки нам радять:

«Скінчилися дні, коли пусте поклоніння вважалося достатнім. Настав час, коли ніщо інше, як найчистіший мотив, підкріплений учинками бездоганної чистоти, не може підвестися до престолу Всевишнього та бути прийнятим Ним»³⁸.

Що ж стосується ставлення до людей різного походження, то наступний уривок дає нам відповідне розуміння.

«Спілкуйтеся з усіма народами, племенами й релігіями світу з безмежною правдивістю, чесністю, вірністю, доброзичливістю, прихильністю та дружністю, щоб увесь світ буття сповнився святим захватом від благодаті Баха, щоб неосвіченість, ворожість, ненависть і злостивість зникли зі світу, а темрява відчуженості між народами та племенами світу змінилася Світлом Єдності. Якщо інші народи й нації виявляють до вас віроломство, демонструйте їм свою вірність; якщо вони несправедливі до вас, виявляйте до них справедливість; якщо вони стороняться вас, приваблюйте їх до себе; якщо вони виявляють ворожість, будьте дружніми до них; якщо вони отруюють ваше життя, усолоджуйте їхні душі; якщо вони завдають вам болю, будьте бальзамом для їхніх ран. Такими є якості ширих! Такими є якості правдивих!»³⁹

Наведена далі цитата допомагає нам зрозуміти, як усвідомлення єдності людства впливає на суспільні відносини.

«Сподіваюсь, що кожен із вас стане справедливим і спрямує свої думки на єдність людства; що ви ніколи не заподієте шкоди ближнім і не скажете поганого про інших; що ви поважатимете права всіх людей та будете більше дбати про інтереси інших, ніж про свої власні»⁴⁰.

Що стосується доступу до освіти, то це питання розглядається в наступному уривку:

«Бахаулла сповістив, що, оскільки невігластво та неосвіченість є бар'єрами, які роз'єднують людство, усі повинні отримати належне виховання й освіту. Завдяки виконанню цього положення буде усунено брак взаєморозуміння, а єдність людства розвиватиметься та зміцнюватиметься. Всесвітня освіта — всесвітній закон»⁴¹.

Щодо здійснення правосуддя читаємо таке:

«Натомість божественна цивілізація виховує кожного члена суспільства так, щоб ніхто з них — за винятком невеликої жменьки — ніколи не став на шлях злочину. Отже, існує значна відмінність між запобіганням злочинності засобами, що ґрунтуються на покаранні й насильстві, і вихованням, освітою, одухотворенням людей для того, щоб вони без жодного страху перед можливим покаранням або помстою самі цуралися чинити протиправні дії. Скоєння злочину буде в їхніх очах великою ганьбою й уже само по собі становитиме найсуворіше покарання»⁴².

Поміркувавши над наведеними вище уривками, ви, можливо, захочете переглянути написані вами твердження та подумати, як ви могли би розширити їх.

РОЗДІЛ 16

Ми обговорили подвійну моральну мету, що спонукає людину брати на себе відповідальність за власний духовний та інтелектуальний розвиток і сприяти добробуту суспільства. Ми також впевнилися, як це відчуття призначення, таке необхідне сьогодні молодим людям, зміцнюється завдяки розумінню природи й масштабності трансформацій у людині та суспільстві, передбачених у писаннях. Нам також слід усвідомити, що ці два процеси змін тісно пов'язані між собою. Не можна розмежовувати розвиток власного потенціалу та роботу для добробуту суспільства, адже моральні стандарти та поведінка людини формують її оточення та, у свою чергу, зазнають глибокого впливу з його боку. У листі, написаному від імені Хранителя, ідеться:

«Ми не можемо відокремити людське серце від навколишнього світу та сказати, що коли одне буде перевиховане, то решта налагодиться. Людина органічно пов'язана із цим світом. Її внутрішнє життя формує оточення та відчуває на собі істотний вплив цього оточення. Одне діє на інше, і кожна довготривала зміна в житті людини є результатом подібних взаємодій»⁴³.

Спираючись на наведену вище цитату, вирішіть, чи є правдивими наведені далі твердження.

- _____ Особистість може зазнати трансформації лише тоді, коли суспільство буде повністю реформоване.
- _____ Хвороби суспільства цілком зникнуть лише тоді, коли окремі його члени стануть духовними.
- _____ Коли будуть прийняті справедливі закони, суспільство звільниться від пригнічення незалежно від того, як поводитимуться окремі люди.
- _____ Суспільство звільниться від пригнічення, коли кожна людина намагатиметься бути справедливою.
- _____ Усі члени суспільства можуть бути справедливими, навіть якщо чинна правова система є несправедливою.
- _____ Поведінка людини впливає на соціальне середовище.
- _____ Справедливе суспільство буде результатом зусиль зі створення справедливих структур і виховання в людях чесності та прагнення до правди.
- _____ Ніхто не може уникнути впливу свого соціального середовища.
- _____ Люди, спираючись на свої духовні сили, можуть протистояти негативному впливу соціального середовища.
- _____ Упередження зникнуть, коли кожен визнає єдність людства.
- _____ Упередження зникнуть лише тоді, коли суспільство викоринить усі прояви дискримінації зі своїх законів та установ.

- _____ Будь-яка форма упередження може бути знищена через прийняття справедливих законів і навчання душ досліджувати реальність і спілкуватися з усіма в душі любові й товариськості.
- _____ Коли кожен повірить, що людство — це одне ціле, ми досягнемо єдності.
- _____ Установлення єдності у світі вимагає трансформації особистості та структури суспільства.

РОЗДІЛ 17

Ідеї, що розглядались у попередньому розділі, повертають нас до питання служіння, адже саме на ниві служіння ми розвиваємо свій потенціал і впливаємо на зміни в суспільстві. Те, що участь у процесі соціальної трансформації означає життя, присвячене служінню, не вимагає особливих пояснень. Однак слід глибоко замислитися над взаємозв'язком між служінням та інтелектуальним і духовним зростанням особистості. У вправі нижче наведено перелік видів діяльності. Для здійснення кожного з них і забезпечення його ефективності необхідно поєднати чимало духовних якостей. Для виконання цієї конкретної вправи виберіть одну або дві якості та переконання, які здаються вам особливо важливими для кожного виду діяльності, і спробуйте описати, як вони сприяють здатності людини здійснювати цей вид діяльності.

- а. Проведення регулярних молитовних зустрічей у своєму сусідстві чи селищі: _____

- б. Регулярне відвідування друзів і сусідів з метою обговорити духовні теми, почерпнути з учень Віри, і зміцнити дружні зв'язки: _____

- в. Проведення регулярних занять із духовного виховання дітей у селищі чи сусідстві: _____

- г. Надання допомоги групі підлітків у її зусиллях упродовж тривалого часу, разом із вожатим, який скеровує її діяльність: _____

- д. Регулярне відвідування батьків, діти яких беруть участь в освітніх програмах інституту, і залучення їх до розмов на теми, важливі для розвитку їхніх синів і дочок: _____

Запропонована вправа допомогла нам замислитися над тим, як духовні якості та переконання сприяють здатності людини здійснювати акти служіння. Але так само вірно й те, що людина, здійснюючи служіння, здатна розвивати та зміцнювати ці якості. Нижче наведено кілька духовних якостей, яких ми всі прагнемо набути. Для кожної групи виберіть один із наведених вище видів діяльності й опишіть, як, на вашу думку, він може сприяти розвитку цих якостей у того, хто його виконує.

- а. Правдивість, надійність і справедливість: _____

- б. Терпіння та доброзичливість: _____

- в. Святість, щирість та осяйність: _____

- г. Мужність, уміння покладатися на Бога та скромність: _____

- д. Смиренність і покірність Волі Божій: _____

РОЗДІЛ 18

Служіння тісно пов'язане зі станом нашої душі. Коли нас окриляє дух самовідданого служіння, він впливає на кожную нашу взаємодію, кожную нашу дію, на все, що ми робимо, — у професійному житті й у стосунках з іншими людьми як членами наших громад. Але, незалежно від того, яке служіння ми виконуємо, ми завжди пам'ятаємо про те, що існує структурований план поширення послання Бахаулли народам світу — послання, яке проголошує єдність людства, закликає до його об'єднання, установлює закони та принципи, забезпечує духовні й соціальні вчення та саме яке й може сформувати модель майбутнього суспільства, що докорінно відрізняється від того, яке ми бачили в минулому. Цей план, окреслений самим Абдул-Баха́, передбачає ніщо інше, як духовне відродження світу, і в міру того як він невинно розгортається через чітко окреслені етапи, а в його виконанні бере участь дедалі більше людей, «з'являється видима альтернатива звичній для суспільства ворожнечі». Саме йому — цьому Божественному Плану — ми маємо присвятити себе. Про нього Хранитель говорить як про «наймогутніший План, коли-небудь породжений творчою силою Найвеличнішого Імені». Він каже нам, що цей План «рішуче просувається вперед»...

«...щодня набираючи обертів, руйнуючи бар'єри в усіх краях і серед різних народів і рас, нестримно поширюючи сферу свого благодетельного впливу та являючи чимдалі більш переконливі ознаки своєї внутрішньої сили в міру того, як він крокує в напрямі духовного завоювання всієї планети»⁴⁴.

Завдяки Божественному Плану дух Одкровення Бахаулли просочиться в усі куточки світу, трансформуючи життя людей і суспільства. Крім того, Шогі Еффенді стверджує, що:

«...останній і завершальний етап в еволюції плану, створеного Самим Богом для роду людського, у свою чергу, стане сигналом до народження світової цивілізації, незрівнянної в історії людства у своїй величч, за своїм характером і можливостями, — цивілізації, яку нащадки одностайно визнають найчистішим плодом Золотої доби Законострою Бахаулли...»⁴⁵.

Кожен етап у розгортанні Божественного Плану позначений одним із глобальних Планів, започаткованих Очільником Віри. Кожен План має певні вимоги та ґрунтується на здобутих досягненнях і вивчених уроках попереднього. Завдяки зусиллям, докладеним під час виконання послідовних Планів, «різні принципи, концепції та стратегії, що мають універсальне значення» для справи, у якій ми беремо участь, викристалізувались у «модель діяльності». Саме ця модель надає форми нашим колективним діям і забезпечує послідовність наших дій. Вивчаючи наступні курси, ви матимете можливість дослідити природу цієї моделі, що продовжує розвиватися. Наразі ж важливо усвідомити, що її існування дає можливість «дедалі ширшому ядру осіб» на місцевому рівні породжувати рух населення «до мети нового Світового Устрою». У світлі цього Всесвітній Дім Справедливості пояснює у своєму посланні до учасників серії молодіжних конференцій, що відбулися по всьому світу у 2013 р.

«Минуло багато десятиліть, і загальносвітова праця цієї розгалуженої громади, зосереджена на здобутті більш глибокого розуміння Одкровення Бахаулли та застосуванні принципів, які в ньому закладені, досягла кульмінації в появі потужної моделі діяльності, удосконаленої досвідом. Вам пощастило, адже ви знайомі з її методами та підходами, які наразі так добре утвердилися. Завдяки наполегливості в їх застосуванні багато хто з вас уже відчув на собі ознаки суспільнорозбудовчої сили божественних учень. На конференції, у якій ви берете участь, вас закликають помірковувати над внеском, який може зробити кожна молода людина, яка бажає відгукнутися на заклик Бахаулли й допомогти вивільнити цю силу»⁴⁶.

У тому ж посланні далі зазначається:

«Можливості, що відкриваються завдяки колективній діяльності, є особливо очевидними в роботі з розбудови громад — процесі, що набирає обертів у багатьох кластерах, сусідствах і селищах по всьому світу, які стали центрами інтенсивної діяльності. Дуже часто молодь перебуває на передовій у цих місцях, і не тільки молодь бахаї, але й однодумці, які бачать позитивні наслідки того, що започаткували бахаї, і розуміють глибинне бачення єдності та духовної трансформації. У таких місцях гостро відчувається потреба ділитись Одкровенням Бахаулли зі сприйнятливими серцями та досліджувати значення Його послання для сучасного світу. Коли значна частина суспільства спонукає до пасивності та байдужості чи навіть гірше — заохочує поведінку, яка завдає шкоди як самій людині, так і іншим, помітним контрастом є ті, хто підвищує здатність населення розвивати й підтримувати модель суспільного життя, що духовно збагачує»⁴⁷.

В іншому посланні Дім Справедливості такими словами надихає молодь бахаї та тих, хто бажає приєднатися до неї та підкорювати вершини життя, присвяченого служінню:

«Кожному поколінню молодих вірян випадає можливість зробити свій внесок у долю людства, унікальний для того часу, коли вони живуть. Для нинішнього покоління настав час замислитись, узяти на себе зобов'язання, загартувати себе до життя, наповненого служінням, завдяки якому рясно проллється благословення. У наших молитвах край Священного Порога ми благаємо Прадавню Красу, щоб із розгубленого та збентеженого людства Він міг виділити чисті душі, наділені ясним зором: молодь, чиї чесність і прямота не розхитані зосередженням на чужих помилках і яка не залишається бездіяльною через будь-які власні недоліки; молодь, яка дивитиметься на Вчителя та “приведе тих, хто був відлученим, до кола близьких друзів”; молодь, чиє розуміння вад суспільства спонукає працювати над його трансформацією, а не дистанціюватися від нього; молодь, яка, чого б це не коштувало, відмовиться проходити повз несправедливість у її численних утіленнях, а натомість трудитиметься над тим, аби “світло справедливості осяяло весь світ”»⁴⁸.

Запропоновані вище цитати не залишать у вас жодних сумнівів щодо нагальної потреби в тому, аби молодь ішла в перших рядах тих, хто служить Божественному Плану. На завершення цього розділу буде корисним поміркувати над наведеним нижче посланням, написаним Всесвітнім Домом Справедливості до серії молодіжних зустрічей, що відбулись у 2000 р. по всій Латинській Америці.

«У міру того як це покоління молоді бере на себе відповідальність за управління справами суспільства, воно стикатиметься з панорамою, яка відзначається різким контрастом. З одного боку, край по праву може похвалитися блискучими досягненнями в інтелектуальній, технологічній та економічній сферах. З іншого — йому не вдалося подолати вкрай поширену бідність чи уникнути посилення хвилі насильства, яке загрожує затопити його народи. Чому — і це питання слід поставити відверто — це суспільство, незважаючи на своє величезне багатство, виявилось безсилим усунути несправедливість, яка розриває його полотнище на шматки?»

Відповідь на це запитання, як переконливо свідчать десятиліття суперечливої історії, не знайти в політичній пристрасті, конфліктних проявах класових інтересів або технічних засобах. Для цього потрібне духовне відродження як передумова успішного застосування політичних, економічних і технологічних інструментів. Але ж необхідним є каталізатор. Будьте впевнені, що, незважаючи на вашу невелику кількість, ви є тими каналами, якими надходить такий каталізатор»⁴⁹.

1. У цьому останньому посланні ставиться питання, чому суспільство з таким інтелектуальним, технологічним та економічним багатством не здатне усунути несправедливість, яка роздирає його на шматки, і вказується, що відповідь не слід шукати в політичних пристрастях, конфліктних проявах класових інтересів чи технічних засобах. Поміркуйте про суспільство, у якому ви живете, і наведіть приклад до кожного з наведених далі явищ.

а. Політична пристрасть, яка є характерною ознакою суспільства: _____

б. Декілька конфліктних проявів класових інтересів у суспільстві: _____

в. Технічний засіб, який застосовує суспільство: _____

-
-
2. Що, згідно зі словами Всесвітнього Дому Справедливості, є передумовою успішного застосування політичних, економічних і технологічних інструментів для усунення соціальних негараздів? _____

 3. Що, на думку Дому Справедливості, необхідно для духовного відродження суспільства? _____

 4. Кого Дім Справедливості вважає каналом, яким можна донести послання Бахаулли до людства? _____

Тепер, пам'ятаючи про наведені вище думки, обговоріть зі своїми друзями, що вивчають цей курс, як участь у виконанні Божественного Плану дає молодим людям змогу діяти як канали духовного відродження суспільства.

РОЗДІЛ 19

Безсумнівно, обговорення наприкінці попереднього розділу змусило вас замислитися над важливою роллю, яку молодь має відігравати в подальшому розвитку Справи. У запропонованому нижче уривку з книги Шогі Еффенді «*Бог проходить поруч*» описуються ранні лицарі Віри, чії героїчні вчинки надихатимуть людство впродовж століть. Зважаючи на те що багато хто з них самі були молодими людьми, нам буде корисно поміркувати над словами, які Хранитель використав, аби описати їхні видатні якості. Перед цим, можливо, вам буде корисно ознайомитися з наведеним нижче глосарієм.

Немов метеор — подібний до метеора; світлий слід, який з'являється в небі та швидко рухається ним.

Перетинати — рухатися поперек.

Понурий — темний і похмурий.

Супутник — небесне тіло, що обертається навколо іншого, більшого за розміром.

Плеяда — дуже велике скупчення зірок.

Випромінювати — випускати промені світла.

Сліпучий — такий, що випромінює інтенсивне світло; різке яскравий.

Новонароджений — який нещодавно з'явився на світ.

Боротьба — протиборство заради перемоги.

Першопрохідці — піонери.

Інтрига — таємний задум.

Розпуста — розбещеність; гріховність.

Захоплювати — підхопивши когось або щось, тягти силою свого руху, примушуючи рухатися в тому самому напрямку.

Благочестя — шанування Бога та відданість релігійному обов'язку.

Запал — велике внутрішнє збудження, порив.

Левовий — притаманний леву або подібний до нього.

Самозречення — добровільна відмова від особистих благ в ім'я кого- або чого-небудь.

Рішучість — сміливість, непохитність у своїх рішеннях, діях і вчинках.

Подібний до граніту — непохитний у твердості й витривалості.

Колосальний — дивовижної величі.

Благоговіння — найщиріша повага та шана.

Розгубленість — замішання, подив.

Хранитель пише:

«Споглядаючи епізоди першого акту цієї величної драми, ми бачимо, як постать її Головного Героя, Баба, з'являється, немов метеор, над обрієм Шираза, перетинає понуре небо Персії з півдня на північ, падає з трагічною швидкістю та гине в сяйві слави. Ми бачимо Його супутників, плеяду зачарованих Богом героїв, які здіймаються над тим самим обрієм, випромінюють те саме сліпуче світло, спалюють себе так само стрімко та, у свою чергу, надають додаткового поштовху новонародженій Вірі Божій, що неухильно набирає обертів...

Героями, чії діяння зоріють у літописах цієї запеклої духовної боротьби, у якій брали участь і народ, і духовенство, і монарх, і уряд, були обрані учні Баба — Букви Живого — та їхні супутники, першопрохідці Нового Дня, які нескінченим інтригам, невігластву, розпусті, жорстокості, марновірству та малодушності протиставили дух — піднесений, негасимий і вражаюче приголомшливий; знання — дивовижно глибоке; красномовство, що захоплює своєю силою; благочестя — неперевершене за своїм запалом; мужність — левову у своїй лютості; самозречення — святе у своїй чистоті; рішучість — подібну до граніту за своєю твердістю; бачення — колосальне за своїм масштабом; благоговіння перед Пророком та Його Імамами, яке збентежувало їхніх супротивників; силу переконання, що лякала їхніх ворогів; взірець віри та кодекс поведінки, які кидали виклик і здійснювали глибокий переворот у житті їхніх земляків»⁵⁰.

1. Доповніть подані нижче речення.
- а. Букви Живого, та їхні супутники були задіяні в _____
боротьбі.
- б. У цій боротьбі одночасно брали участь _____,
_____, _____ та _____.
- в. Ранні герої Віри інтригам, невігластву, розпусті, жорстокості, мар-
новірству та малодушності протиставили дух — _____;
_____;
- знання — _____;
 - красномовство, що _____;
 - благочестя — _____;
 - мужність — _____;
 - самозречення — _____;
 - рішучість — _____;
_____;
 - бачення — _____;
 - благоговіння перед Пророком та Його Імамами, _____;
_____;
 - силу переконання, _____;
 - взірець віри та кодекс поведінки, які _____

_____.
2. З якою метою ранні герої Віри вступили в духовну боротьбу, описану
Хранителем у поданому вище уривку? _____

3. Чи можна сказати, що молодь нашого часу, яка бере участь у виконанні
Божественного Плану, залучена до духовної боротьби подібно до своїх
попередників? _____

-
-
4. Чим їхня боротьба нагадує боротьбу ранніх героїв віри? _____
-
-
-
5. Як сучасна молодь може подбати про те, щоб, подібно до своїх братів і сестер у Героїчну Епоху Віри, досягти успіху в духовній боротьбі, до якої вона залучена? _____
-
-
-

Перед тим як перейти до наступного розділу, ви, можливо, захочете поміркувати над наведеним нижче уривком із послання, написаного Всесвітнім Домом Справедливості.

«Коли піднесена постать Ба́ба, у віці лише двадцяти п’яти років, повстала, аби донести Своє революційне послання світові, багато з тих, хто прийняв і поширював Його вчення, були молодими, навіть молодшими за Самого Ба́ба. Їхній героїзм, увічнений у всій своїй дивовижній напруженості у “Вісниках Світанку”, осяватиме аннали людської історії впродовж багатьох наступних століть. Так розпочалася закономірність, відповідно до якої кожне покоління молоді, черпаючи натхнення з того ж божественного пориву перебудувати світ наново, користується можливістю зробити свій внесок до поточної стадії процесу, що розгортається та має на меті трансформувати життя людства. Це закономірність, яка не переривалась із часів Ба́ба до наших днів»⁵¹.

РОЗДІЛ 20

Через послідовні цикли криз і перемог молодь кожного покоління йде шляхом, яскравий слід якого залишили вісники світанку, і продовжує залишатися на передовій діяльності Бахаї, працюючи над тим, аби донести послання Бахаулли до людства.

Всесвітній Дім Справедливості пише:

«Від самого початку Ери Бахаї молодь відігравала та продовжує відігравати життєво важливу роль у поширенні Божого Одкровення. Сам

Баб у віці лише двадцяти п'яти років проголосив Свою Місію, а багато хто з Букв Живого були ще молодшими. Учитель, ще зовсім юнаком, був покликаний узяти на себе важкі обов'язки в служінні Своему Отцю в Іраку та Туреччині, а Його брат — Найчистіша Гілка — віддав своє життя Богові в Найвеличнішій В'язниці у віці двадцяти двох років, аби слуги Божі змогли «ожити, і всі, хто мешкає на землі, об'єдналися». Шогі Еффенді був студентом Оксфорду, коли його було покликано на престол його хранительства, а багато хто з Лицарів Бахаулли, які здобули нетлінну славу впродовж Десятирічного хрестового походу, були молодими людьми»⁵².

У посланні, написаному в 1984 р., Дім Справедливості віддає належне героям більш недавнього минулого:

«Згадаймо, наприклад, випадки, що сталися минулого літа в Ширазі з шістьма молодими жінками у віці від 18 до 25 років, чий життя були обірвані петлею ката. Усіх їх намагалися змусити зректися своєї віри, але всі вони відмовилися зрікатися Коханого. Погляньте також на дивовижну силу духа, яку знову й знову демонструють діти та молодь, що зазнали допитів і знущань із боку вчителів і мулл і були виключені зі школи за обстоювання своїх переконань. Крім того, варто також зазначити, що в умовах обмежень, які так жорстоко накладалися на їхню громаду, молодь здійснювала виняткове служіння, віддаючи свою енергію в розпорядження інституцій Бахаї по всій країні. Жодна пишномовна промова не могла б краще засвідчити їхню духовну відданість і вірність, ніж ці чисті акти безкорисливості та відданості. Практично в жодному іншому місці на землі від бахаї не вимагають такої високої ціни за віру. І неможливо знайти більш охочих, більш сьййних носіїв жертовної чаші, ніж хоробра молодь бахаї Ірану. Тож чи не логічно було б очікувати, що ви, юнацтво та зріла молодь, які живуть у настільки надзвичайний час, є свідками таких зворушливих прикладів доблесті ваших іранських побратимів і користуються такою свободою пересування, рушайте — «нестримними, як вітер» — на ниву діяльності Бахаї?»⁵³

Можливість поміркувати над значущими подіями в житті героїчних душ по всьому світу може допомогти кожному поколінню молоді набути відчуття місії. Тісний зв'язок із цими видатними постатями формується в дитинстві через історії, які розповідають на щотижневих дитячих заняттях і вдома, але потрібні більш цілеспрямовані зусилля, аби задовольнити цю потребу у віці від дванадцяти до п'ятнадцяти років і, звичайно, протягом усього періоду юності. Ретельно підібрані приклади, деякі більш драматичні, а інші — менш, можуть продемонструвати такі якості, як мужність, рішучість, завзяття й самовідданість, що їх молоді люди мають прагнути наслідувати.

1. Виберіть із ранньої історії Віри або з більш недавніх часів декілька епізодів, над якими, на вашу думку, молоді варто замислитися. _____

-
-
2. Поясніть, чому ви обрали саме ці епізоди. _____
-
-
-
-
-

РОЗДІЛ 21

Навіть із невеликої добірки уривків, процитованих вище, можна побачити, що життя ранніх поборників Віри та героїчних душ, які наслідували їх, вирізнялося відчуттям призначення. Не менш очевидно, що кожен із них мав добре розуміти значення історичного моменту, у якому вони жили, а також ясно бачити масштаби тих змін, здійснити які було покликане людство. Те, що це відчуття призначення знайшло своє вираження в житті, присвяченому поширенню Божественного послання, також очевидно. Однак, розмірковуючи про героїчні вчинки, які вони здійснили, і про найвищу жертву, на яку багато хто з них пішов, ми не можемо повірити, що такі святі істоти вирізняються тільки цими якостями. Що ж було найбільш характерним для їхнього життя? Яка пристрасть володіла ними та що спонукало їх досягати таких висот самовідданого служіння? Чи не любов до Бога так яскраво горіла в їхніх серцях? Чи не п'янила їх краса їхнього Коханого? Чи можемо ми сподіватися зробити свій внесок у те, щоб вивільнити духовні сили наступного покоління юнацтва, якщо не виховуватимемо в них потяг до краси, якщо не плекатимемо їхнє вроджене бажання причаститися плінних потоків істинного знання, якщо не допомагатимемо їм розвивати близькі стосунки з їхнім Творцем? Завершімо цей розділ, занутившись у наведені нижче слова.

«Адже, коли істино закоханий і відданий друг досягне присутності Коханого, тоді саяна краса Коханого й вогонь серця закоханого запалять полум'я та спалить ним усі завіси та покрови. Так, усе, що в нього є, від серця до шкіри, запалає, тому не залишиться нічого, крім Друга»⁵⁴.

«О друзі! Не полишайте краси віковичної заради вроди минущої та не прихилийтеся до цього смертного світу пороку»⁵⁵.

«Знай, що той дійсно вчений, хто визнав Одкровення Моє, і сп'янів від Океану знання Мого, і здійнявся в повітря любові Моєї, і відкинув усе, крім Мене, і міцно тримається низпосланого із Царства чудесного слова Мого. Він воістину є неначе око для людства й дух життя для тіла всього творіння. Слава Всемиловитому, Хто просвітив його та спонукав його повстати й служити великій і могутній Справі Своїй.

Воістину благословенна така людина небесними Сонмами та мешканцями Скинїї Величі, які насолодилися запечатаним вином Моїм в Ім'я Моє — Всеможний, Всевладний»⁵⁶.

«О воїнство Боже! Щоразу, коли ви бачите того, чия увага цілком зосереджена на Справі Божій, хто прагне лише одного — щоб Слово Боже набуло сили, хто і вдень, і вночі із чистими намірами служить Справі, того, у чийх учинках не помітно ні сліду себелюбства чи своєкорисливості, хто радше, збайдужівши до світу, мандрує пустелею любові до Бога, утамовує спрагу тільки із чаші пізнання Бога, присвячує себе всього поширенню солодких пахощів Божих, зачарований святими віршами Царства Божого, знайте з певністю, що ця особа матиме допомогу й підтримку згори та, подібно до ранкової зорі, повіки сяятиме яскраво з небес вічної благодаті. Та якщо ця людина бодай на крихту заплямує себе егоїстичними бажаннями чи себелюбством, усі її зусилля зійдуть нанівець і вона врешті-решт буде знищена й залишена без надії»⁵⁷.

«Знай, воістину, що рука божественного Провидіння привернула тебе до Престолу Царства, а божественні вісті викликали в тобі такі радість і щастя, що відкинув ти покрови та підняв завісу з Лику Божественної Краси, побачив Сяйне Лице своїм проникливим внутрішнім зором та осягнув таємниці чистоти й святості, що в цій божественній Справі!

Тепер, із серцем, сповненим любові Божої, благай Бога із радістю та дякуй Богові за цей провід і цей святий дар. І знай же, що, воістину, передові лави дарів Господа твого оточать тебе з усіх боків, коли ноги твої твердо стоятимуть на Стезі»⁵⁸.

«О мій Боже! О мій Боже! Цей слуга Твій прямує до Тебе, пристрасно блукає пустелею любові Твої, іде стежею служіння Тобі, сподівається на милості Твої, очікує благодаті Твої, покладається на Царство Твоє та сп'янілий від вина дару Твого. О мій Боже, примнож палкість його прихильності до Тебе, стійкість його уславлення Тебе й жар його любові до Тебе.

Воістину, Ти — Найщедріший, Господь рясної благодаті. Немає іншого Бога, крім Тебе, Того, Хто прощає, Милосердного»⁵⁹.

ПОСИЛАННЯ

1. ‘Abdu’l-Bahá, in *Bahá’í Prayers and Tablets for the Young* (Wilmette: Bahá’í Publishing Trust, 1978), no. 38, p. 30.
2. Абдул-Баха́. Молитви Бахаї: Релігійне видання. — Київ : РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2025.
3. Абдул-Баха́. Вибране з Писань. № 227.19: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
4. ‘Abdu’l-Bahá, cited in a letter dated 11 April 1985 written on behalf of the Universal House of Justice to an individual, published in *Messages from the Universal House of Justice, 1963–1986: The Third Epoch of the Formative Age* (Wilmette: Bahá’í Publishing Trust, 1996), no. 426.3a, p. 665.
5. Абдул-Баха́. Молитви Бахаї: Релігійне видання. — Київ : РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2025.
6. Bahá’u’lláh, cited in the Ridván 1982 message to the Bahá’ís of the world, published in *Messages from the Universal House of Justice, 1963–1986*, no. 321.5a, p. 538.
7. From a message dated 25 May 1975 written by the Universal House of Justice to all National Spiritual Assemblies, *ibid.*, no. 162.34, p. 310.
8. From a message dated 1 July 2013 written to the participants in the forthcoming 114 youth conferences throughout the world, published in *Framework for Action: Selected Messages of the Universal House of Justice and Supplementary Material, 2006–2016* (West Palm Beach: Palabra Publications, 2017), no. 27.3, p. 176.
9. From a message dated 10 June 1966 written to the Bahá’í youth in every land, published in *Messages from the Universal House of Justice, 1963–1986*, no. 37.2, p. 92.
10. From a letter dated 23 February 1995 written on behalf of the Universal House of Justice to selected National Spiritual Assemblies.
11. From a message dated 29 December 2015 written to the Conference of the Continental Boards of Counsellors, published in *Framework for Action*, no. 35.39, p. 226.
12. From a letter dated 23 April 2013 written on behalf of the Universal House of Justice to a National Spiritual Assembly, *ibid.*, no. 52.3, p. 296.
13. From a letter dated 19 April 2013 written on behalf of the Universal House of Justice to a small group of individuals, *ibid.*, no. 51.9, p. 293.

14. From a message dated 12 December 2011 written by the Universal House of Justice to all National Spiritual Assemblies, *ibid.*, no. 20.21, p. 138.
15. *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1983, 2017 printing), CXXXVII, par. 4, p. 338.
16. From a letter dated 8 December 1923 written by Shoghi Effendi to a Bahá'í community, in “Trustworthiness: A Cardinal Bahá'í Virtue”, compiled by the Research Department of the Universal House of Justice, published in *The Compilation of Compilations* (Maryborough: Baha'i Publications Australia, 1991), vol. 2, no. 2075, p. 345.
17. *'Abdu'l-Bahá in London: Addresses and Notes of Conversations* (London: Bahá'í Publishing Trust, 1987), p. 66.
18. *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*, XXIX, par. 1, p. 78.
19. Bahá'u'lláh, in “Trustworthiness”, published in *The Compilation of Compilations*, vol. 2, no. 2032, p. 332.
20. 'Abdu'l-Bahá, *The Secret of Divine Civilization* (Wilmette: Bahá'í Publishing, 2007, 2016 printing), par. 5, p. 5.
21. *Ibid.*, par. 6, p. 6.
22. *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*, XLIII, par. 4, p. 105.
23. *Ibid.*, CXXVI, par. 2, p. 306.
24. Bahá'u'lláh, cited by Shoghi Effendi, *The Advent of Divine Justice* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 2006, 2018 printing), par. 48, p. 47.
25. *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*, LX, par. 3, p. 133.
26. Bahá'u'lláh, cited by Shoghi Effendi, *The Advent of Divine Justice*, par. 39, p. 34.
27. *Ibid.*, par. 39, pp. 34–35.
28. *Tablets of Abdul-Baha Abbas* (New York: Bahá'í Publishing Committee, 1915, 1940 printing), vol. 2, p. 436. (authorized translation)
29. *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*, CXLIII, par. 3, p. 354.
30. *Ibid.*, LXX, par. 1, p. 154.

31. ‘Abdu’l-Bahá, in *Some Answered Questions* (Wilmette: Bahá’í Publishing, 2014, 2016 printing), no. 10.8, p. 58.
32. From a talk given on 17 November 1912, published in *The Promulgation of Universal Peace: Talks Delivered by ‘Abdu’l-Bahá during His Visit to the United States and Canada in 1912* (Wilmette: Bahá’í Publishing, 2012), par. 4, p. 618.
33. From a talk given by ‘Abdu’l-Bahá on 29 August 1912, *ibid.*, par. 4, p. 405.
34. Бахаулла. Потаємні Слова. З перської. № 6: Пер. з англ. — 3-тє вид., випр. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
35. Абдул-Баха. Воля і Заповіт: релігійне видання: Пер. з англ. — Київ: РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2024.
36. Бахаулла. Потаємні Слова. З перської. № 49: Пер. з англ. — 3-тє вид., випр. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
37. Абдул-Баха. Вибране з Писань. № 10.2: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
38. The Báb, cited in *The Dawn-Breakers: Nabíl’s Narrative of the Early Days of the Bahá’í Revelation* (Wilmette: Bahá’í Publishing Trust, 1932, 2018 printing), p. 93.
39. Абдул-Баха. Воля і Заповіт: релігійне видання: Пер. з англ. — Київ: РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2024.
40. From a talk given on 17 November 1911, published in *Paris Talks: Addresses Given by ‘Abdu’l-Baha in 1911* (Wilmette: Baha’í Publishing, 2006, 2016 printing), no. 49.17, pp. 199–200.
41. From a talk given by ‘Abdu’l-Bahá on 1 September 1912, published in *The Promulgation of Universal Peace*, par. 7, p. 417.
42. Абдул-Баха. Вибране з Писань. № 105.2: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
43. From a letter dated 17 February 1933 written on behalf of Shoghi Effendi to an individual, in *Social Action: A Compilation Prepared by the Research Department of the Universal House of Justice* (Wilmette: Bahá’í Publishing Trust, 2020), no. 90, p. 44.
44. From a message dated April 1955 written by Shoghi Effendi, published in *Messages to the Bahá’í World, 1950–1957* (Wilmette: Bahá’í Publishing Trust, 1971, 1999 printing), p. 76.
45. From a letter dated 4 May 1953 written by Shoghi Effendi, *ibid.*, p. 155.

46. From a message dated 1 July 2013 written by the Universal House of Justice to the participants in the forthcoming 114 youth conferences throughout the world, published in *Framework for Action*, no. 27.2, p. 175.
47. Ibid., no. 27.6, p. 177.
48. From a message dated 8 February 2013 written by the Universal House of Justice to the Bahá'ís of the world, *ibid.*, no. 22.4, p. 147.
49. From a message dated 8 January 2000 written to the friends gathered at the youth congress in Paraguay, published in *Turning Point: Selected Messages of the Universal House of Justice and Supplementary Material, 1996–2006* (West Palm Beach: Palabra Publications, 2006), no. 20.3–4, pp. 123–24.
50. Shoghi Effendi, *God Passes By* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1974, 2019 printing), pp. 4–6.
51. From a message dated 1 July 2013 written by the Universal House of Justice to the participants in the forthcoming 114 youth conferences throughout the world, published in *Framework for Action*, no. 27.1, p. 175.
52. From a message dated 10 June 1966 written to the Bahá'í youth in every land, published in *Messages from the Universal House of Justice, 1963–1986*, no. 37.1, p. 92.
53. From a message dated 3 January 1984 written by the Universal House of Justice to the Bahá'í youth of the world, *ibid.*, no. 386.6, p. 616.
54. *The Call of the Divine Beloved: Selected Mystical Works of Baha'u'llah* (Haifa: Baha'i World Centre, 2018), no. 2.76 p. 46.
55. Бахаулла. Потаємні Слова. З перської. № 14: Пер. з англ. — 3-тє вид., випр. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
56. *Tablets of Bahá'u'lláh Revealed after the Kitáb-i-Aqdas* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1988, 2005 printing), no. 14.4, pp. 207–8.
57. Абдул-Баха. Вибране з Писань. № 35.7: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
58. *Tablets of Abdul-Baha Abbas* (New York: Bahá'í Publishing Committee, 1909, 1930 printing), vol. 1, p. 182.
59. Абдул-Баха. Молитви Бахаї: Релігійне видання. — Київ : РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2025.

Вік, сповнений МОЖЛИВОСТЕЙ

Мета

Дослідити безмежні можливості юнацтва віком від дванадцяти до п'ятнадцяти років та усвідомити важливість забезпечення їх середовищем, що сприятиме вивільненню їхніх духовних сил.

РОЗДІЛ 1

У попередній частині ми обговорили деякі характерні особливості, якими вирізняється молодь. Мета цієї частини — поміркувати про безмежний потенціал підлітків і сили, що формують їхнє життя. Концепції, які ви розглядатимете тут, поступово викристалізовувалися в процесі набуття досвіду впродовж десятиліть. Особливі потреби тих, хто перебуває у віковій категорії від дванадцяти до п'ятнадцяти років, давно визнані громадою Бахаї. Програма вивільнення духовних сил підлітків, яку ми досліджуємо, опрацьовуючи цю книгу, сформувалась поступово, беручи початок із ранніх спроб навчати представників цієї вікової групи й подальших зусиль, спрямованих на те, щоб навчитися розкривати їхній потенціал і спрямовувати їхню бурхливу енергію в конструктивне русло. Можливо, ви вже знайомі із цією програмою: брали в ній участь підлітками, працювали пліч-о-пліч із другом, який займався за нею з групою підлітків, або ж, разом з іншими людьми, навідувалися до батьків у своєму місті чи сусідстві, аби обговорити з ними підходи й теми цієї програми. Матеріал, який ви наразі опрацьовуєте, покликаний допомогти вам присвятити цій гідній сфері служіння три, а можливо, і більше років, даючи вам змогу допомогти декільком членам цієї вікової групи, що має такий значний потенціал, триматися чітких орієнтирів упродовж критично важливого етапу їхнього життя.

Щодо програми вивільнення духовних сил підлітків Всесвітній Дім Справедливості зазначає:

«Стрімке поширення програми вивільнення духовних сил підлітків є ще одним проявом культурного прогресу громади Бахаї. У той час як у світі спостерігаються тенденції подавати образ цієї вікової групи як проблемної, загубленої в судах бурхливих фізичних та емоційних змін, невіддатливої та зануреної в себе, громада Бахаї — мовою, яку використовує, і в підходах, які застосовує, — рішуче рухається в протилежному напрямі й, навпаки, бачить у підлітках альтруїзм, гостре відчуття справедливості, жагу до знань про всесвіт і бажання робити внесок у побудову кращого світу. Численні розповіді про те, як залучені до цієї програми підлітки в усіх куточках світу висловлюють власні думки, є доказом обґрунтованості такого бачення. Усе свідчить про те, що програма залучає їхню чимдалі ширшу свідомість до дослідження реальності, допомагає їм аналізувати конструктивні та руйнівні сили, що діють у суспільстві, і розпізнавати вплив цих сил на думки та вчинки, загострюючи їхнє духовне сприйняття, збільшуючи їхню здатність самовираження та зміцнюючи моральні засади, які служитимуть їм упродовж усього їхнього життя. У віці, коли їм стають доступними інтелектуальні, духовні та фізичні сили, що бурхливо розвиваються, підлітки отримують інструменти, необхідні для боротьби із силами, які прагнуть позбавити їх істинної природи як благородних істот, і роботи заради загального блага»¹.

Більшість концепцій та ідей, які згадує Дім Справедливості в уривку вище, є основним об'єктом розгляду в цій частині, і в міру опрацювання матеріалу ви набуватимете дедалі більш чіткого розуміння цих концепцій та ідей. Наразі пропонуємо вам відповісти на такі запитання.

1. Який образ цієї вікової групи, до якої належать підлітки, створюється світовими тенденціями? _____

2. А що замість цього бачить у тих, хто належить до цієї вікової групи, громада Бахаї? _____

3. Як програма з вивільнення духовних сил підлітків допомагає їм досліджувати реальність через залучення їхньої чимдалі ширшої свідомості в це дослідження? _____

4. Що дають змогу робити інструменти, які підлітки отримують завдяки програмі? _____

5. Чому, на вашу думку, юнацтво віком від дванадцяти до п'ятнадцяти років становить таку особливу групу? _____

6. Зважаючи на вищезазначене та згадуючи кількох підлітків, яких ви вже знаєте, чи можете ви визначити деякі особливі потреби цього молодого покоління? _____

7. Що спонукає вас зайнятися саме цією сферою служіння? _____

РОЗДІЛ 2

Бахаулла говорить нам, що особистість досягає початку зрілості у віці п'ятнадцяти років, і тоді ті закони, що стосуються обов'язкової молитви та посту, мають неухильно виконуватись. Із цієї точки зору роки, що передують цьому віку, набувають особливого значення. Саме протягом цих декількох років відбувається перехід від дитинства до періоду юності. Раптові та стрімкі зміни — фізичні, інтелектуальні й емоційні, які зазвичай асоціюються із цим перехідним періодом, можуть по-різному впливати на поведінку.

У віці приблизно дванадцяти років з'являються перші ознаки цього перехідного періоду. Упродовж наступних трьох-чотирьох років фізичний ріст більшості підлітків відбуватиметься швидше, ніж на будь-якому іншому етапі їхнього життя. Вони відчутно додадуть у зрості й масі тіла, зазнають гормональних змін. У хлопців прорізатиметься низький голос, а в дівчат почне формуватися статура молодих жінок. Обидва пройдуть через період статевого дозрівання, набувши фізичної здатності мати дітей.

Фізичні й емоційні зміни, через які людина проходить у цей період, взаємопов'язані. Хвилювання з приводу появи нових сил і прагнення оволодіти ними супроводжуються незграбністю, підвищеною чутливістю, почуттям тривоги. Ці емоції можуть породжувати суперечливу поведінку. Підліток може здаватися сором'язливим, однак при нагоді бути цілком товариським; висловлювати бажання залишитися наодинці, але водночас радіти, коли йому приділяють увагу; у певних ситуаціях виявляти неймовірну мужність і бути досить боязким — в інших. Поступово проявляється дедалі більш глибока зацікавленість власними талантами та здібностями, і водночас зростає усвідомлення власного місця у світі, особливо в контексті взаємовідносин з однолітками й дорослими. Важливого значення також набуває те, як оточення сприймає його зовнішність і реагує на його ідеї.

Крім того, протягом декількох років, що передують п'ятнадцятиріччю, у свідомості підлітків формуються фундаментальні уявлення про індивідуальне та колективне життя. Розвиваються їхні аналітичні здібності, і вони починають піддавати сумніву більшу частину того, чого їх учили, і бачити в навколишньому світі ті суперечності, які раніше залишалися непоміченими. Тепер вони не схильні, як раніше, сліпо наслідувати стандарти, установлені дорослими. У цей перехідний період підлітки постійно шукають відповіді на питання, часто філософського характеру, і в них стрімко розвивається нова свідомість.

Щоб допомогти молодим людям плідно застосувати їхні здібності, що з'являються на цьому етапі життя, дуже важливо уникати такого ставлення до них, яке, з одного боку, спрямоване на продовження дитинства, а з іншого —

спонукає їх імітувати дорослий спосіб життя, поверхневий у багатьох своїх аспектах.

Ця тенденція, на жаль, укорінюється в дедалі більшій кількості спільнот. Абдул-Баха пише:

«Із часом вона [людина — ред.] вступає в період юності, у якому на зміну попереднім обставинам і потребам приходять нові вимоги, відповідні до поступу в ступені її розвитку. Її здатність спостерігати розширюється та поглиблюється; її інтелектуальні здібності розвиваються та пробуджуються; межі й середовище, притаманні дитинству, уже не стримують її енергію та досягнення»².

Для того щоб поглибити своє розуміння різниці між роками дитинства та підлітковим періодом, обговорить наведені далі питання у своїй групі.

1. Що мається на увазі, коли йдеться про розширення та поглиблення здатності спостерігати? Чи можете ви проілюструвати це прикладами?

2. Чим відрізняються інтелектуальні здібності підлітків і дітей? _____

3. Які обмеження, притаманні дитинству, більше не стримують енергію підлітків? _____

РОЗДІЛ 3

Упродовж періоду безпосередньо перед п'ятнадцятиріччям кожна людина має здобути таку освіту та виховання, які уможливають прояв якостей, притаманних періоду юності. Потреба в такій освіті стає особливо очевидною, коли ми усвідомлюємо, що на момент п'ятнадцятиріччя більшість моделей мислення й поведінки людини вже будуть сформовані. Абдул-Баха пояснює:

«Після того як людина переступає поріг статевої зрілості, надзвичайно важко навчити її чого-небудь або вдосконалити її характер. Тоді, як свідчить досвід, навіть у край наполегливі спроби коригувати ті чи інші її схильності лишаються марними. Сьогодні може здатися, що ця людина дещо покращила свою поведінку, та минає кілька днів — і вона забуває про все й повертається до свого звичного стану й набутих звичок»³.

Вам знайомий термін «пубертатний період», що часто й повсюдно вживається в широкому сенсі щодо молодих людей віком приблизно від дванадцяти до вісімнадцяти років. Іноді словосполучення «ранній пубертатний період» використовують для позначення тих, хто перебуває у віці, який ми зазвичай називаємо «підлітковим». Щодо цього ми не занадто вимогливі та використовуємо взаємозамінні вислови стосовно молодих людей віком від дванадцяти до п'ятнадцяти років. Для того щоб замислитись над важливістю освіти в підлітковому віці, визначте, є наведені нижче висловлювання вірними чи хибними.

- _____ Навіть якщо в дитинстві не було отримано належної освіти, відповідне виховання в підлітковому віці може допомогти скорегувати будь-які небажані моделі поведінки, закладені раніше.
- _____ Тільки ті особи, які отримали духовну та моральну освіту в дитинстві, здатні розвинути свій потенціал повноцінно.
- _____ Без належної уваги та піклування в підлітковому віці людина може збитися зі шляху, навіть якщо впродовж усього дитинства вона отримувала моральну й духовну освіту.
- _____ Саме в підлітковому віці люди або починають узгоджувати своє життя з тими силами, що сприяють розвитку суспільства, або ж дозволяють силам соціальної дезінтеграції захопити себе.

РОЗДІЛ 4

Самоусвідомлення, що поглиблюється в підлітковому віці, можна спрямувати на одну з двох цілей: на підкорення Волі Божій та самовіддане служіння людству або ж на полон у в'язниці свого его та пристрастей. Абдул-Баха пояснює:

«Індивідуальність кожного створіння ґрунтується на божественній мудрості, адже у творінні Божому немає жодної вади. Однак особистості не властивий елемент сталості. Це саме та дещо мінлива

якість людини, яку можна спрямувати в будь-якому напрямі. Якщо особистість набуває похвальних чеснот, вони зміцнюють індивідуальність людини та пробуджують її приховані сили; якщо ж вона набуває вад, то краса й простота індивідуальності буде втрачена для неї, а її Богом дані якості будуть придушені в брудній атмосфері себелюбства»⁴.

Ми живемо у вік, коли агресивна матеріалістична культура вторгається в усі сфери життя. Надмірне захоплення собою, вплетене в тканину цієї всепроникної культури, ставить перед нами численні виклики в міру того, як ми намагаємося допомогти підліткам розвивати свої здібності, оскільки навіть зусилля, сповнені щирого прагнення допомагати юнацтву реалізовувати свій потенціал і спрямовувати свої сили на загальне благо, можуть зазнати несприятливого впливу індивідуалістичного за своєю суттю світосприйняття. Проблема має комплексний характер. Сучасна світова система дійсно позбавляє величезну кількість людей сили духу, необхідної для змістовного життя, тож упевненість у власних моральних силах є питанням, яке вимагає вирішення. Ця система затьмарює високе покликання людей, тому реалізація власних шляхетних поривань викликає обґрунтоване занепокоєння. Вона змушує безліч людей забути про життя душі, тож розкриття свого справжнього потенціалу заслуговує на увагу. Однак програми, які акцентують увагу на власному Я, не виправляють ситуації. Найчастіше трапляється так, що в ім'я самореалізації, самопізнання та самоствердження такі програми романтизують особистість і сприяють зростанню его. Виклик, що стоїть перед нами, полягає в такому плеканні духовної сприйнятливості юнацтва, аби їхні ніжні серця були зворушені потягом до Найвеличнішої Краси й обернулися до високих ідеалів самовідданого служіння людству. Наші зусилля, спрямовані на задоволення освітніх потреб на цьому етапі становлення їхнього життя, мають запобігти домінуванню настирливого его. Щоб дослідити природу цього виклику, у наступних кількох розділах вам буде запропоновано поміркувати над деякими уривками з Писань, які стосуються его. Однак спершу буде корисно обговорити у вашій групі значення словосполучення «домінування настирливого его». Як можна подбати про те, аби служіння не стало тією ареною, на якій власне Я здобуває верховенство?

РОЗДІЛ 5

Перша добірка цитат, наведених нижче, стосується тих аспектів «індивідуальності», які угодні Богу та які слід розвивати.

«О слуги мої! Якби могли ви досягнути, якими дивами надзвичайної щедрості Мосі та благодаті забажав Я наділити душі ваші, то, істинно, позбулися б ви прихильності до всього сотвореного й набули справжнього знання самих себе — знання, тотожного розумінню власного Єства Мого. Ви помітили б, що не залежите ні від чого, крім Мене, і узріли б вашим внутрішнім і зовнішнім оком моря — такі ж явні, як одкровення сяйного Імені Мого, — ніжної любові Мосі та щедрості, що рухаються всередині вас»⁵.

«О, наскільки далеким від слави Твоєї є все, що смертний може стверджувати про Тебе або приписувати Тобі, як і хвала, якою може він прославляти Тебе! Будь-який обов'язок складати найвищу хвалу величі Твоїй та славі, що його визначив Ти для слуг Своїх, є лише свідченням милості Твоєї до них, аби могли вони сягнути положення, яким наділене найпотаємніше їхнє єство, — положення пізнання самих себе»⁶.

«Перша Оздоба та перший блиск, що з'явився з обрію Матері-Книги, полягає в тому, що людина має пізнати свою сутність і виявити те, що веде до піднесеності чи ницості, слави чи приниження, багатства чи бідності»⁷.

«Я сотворив тебе багатим, чому ж ти доводиш себе до вбогості? Шляхетним зробив Я тебе, навіщо ж ти принижуєш себе? Із сутності знання дав Я тобі буття, чому ж шукаєш ти просвіти в когось, крім Мене? З глини любові виліпив Я тебе, чого ж ти зайнятий іншим? Спрямуй погляд свій на себе, аби міг ти побачити, що Я перебуваю в тобі — могутній, владний, самосуший»⁸.

Доповніть подані далі речення на основі наведених вище цитат.

- а. Коли ми осягнемо, якими дивами щедрості та благодаті Своєї Бог забажав наділити наші душі, ми _____ й _____.
- б. Ми помітимо, що _____, _____, і побачимо нашим внутрішнім і зовнішнім оком _____.
- в. Будь-який обов'язок складати найвищу хвалу величі Божій та славі, що його визначено для нас, є лише свідченням милості Його до нас, аби могли ми _____.
- г. Нам слід пізнати свою сутність і виявити те, що веде до _____ чи _____, _____ чи _____.

д. Ми були створені _____ та зроблені _____.
Із сутності _____ Бог дав нам буття, а з глини _____
Він _____ нас. Він просить нас спрямувати свій погляд
на самих себе, аби ми могли _____
_____.

Усі наведені вище цитати стосуються нашого істинного Я та важливості розуміти його природу. Звісно, нам слід усвідомити, що знання про шляхетність нашої сутності веде не до самозвеличення, особливо за рахунок інших, а до покірності перед Богом та Його слугами. Обговоріть у вашій групі, як знання нашого істинного Я допомагає нам у боротьбі з его.

РОЗДІЛ 6

У другому наборі цитат нас застерігають щодо наслідків потурання власному его.

«Усяка недосконала душа зосереджена на собі й думає тільки про власне благополуччя»⁹.

«Та якщо вона [ця людина — *ред.*] бодай на крихту заплямує себе егоїстичними жаданнями чи себелюбством, усі зусилля її зійдуть нанівець і вона врешті-решт буде знищена й залишена без надії»¹⁰.

«Зокрема, бажаєш ти визволення від зарозумілості. Ця риса, тобто погорда, згубила багатьох видатних людей у світі. Якщо людина буде наділена всіма гідними схвалення якостями, але залишиться самозакоханою, то всі ті чесноти й чудові якості будуть знищені та зрештою перетворяться на найгірші пороки»¹¹.

«Відчай, як тут, так і у світі наступному, — це все, що ви отримаєте від потурання власним жаданням; відрaza та нещастя — це все, що ви пожнете від фанатизму та повіривши нерозумним і безглуздим»¹².

«Сьогодні всі народи світу потурають своєкорисливості та спрямовують свої максимальні зусилля лише на обстоювання власних матеріальних інтересів. Вони поклоняються самим собі, а не божественній дійсності чи світу людства»¹³.

«Ці випробування, як ти й сам пишеш, тільки очищають дзеркало серця від плям егоїзму, щоб у ньому могли віддзеркалитися промені Сонця Істини. Адже немає нездоланнішої завіси, ніж его, і хай якою тонкою здається ця завіса, зрештою вона цілковито закриває людину та позбавляє її частки вічної благодаті»¹⁴.

«Погляньте, як сонце осяває все творіння, але лише поверхні, що є чистими та відшліфованими, можуть віддзеркалювати славу й світло його. Затьмарена душа не має жодної частки прояву славного сяйва дійсності, а на ґрунті егоїзму нічого не зросте, адже не здатний він використати це світло»¹⁵.

«Якою ж зіпсованою є душа, що знаходить насолоду в цій темряві, зайнята собою, у полоні егоїзму та пристрастей, загрузла в болоті матеріального світу!»¹⁶

«Егоцентризм», «себелюбство», «самопоклоніння», «зарозумілість», «потаювання своєкорисливості», «перебування в полоні свого его та пристрасті» породжують атмосферу, яка пригнічує дані Богом якості нашої індивідуальності. Спираючись на наведені вище цитати, опишіть кількома реченнями, як надмірна зосередженість на своєму Я вповільнює духовне зростання та моральний розвиток, а також знижує ефективність служіння.

РОЗДІЛ 7

Третій набір цитат — це невелика вибірка із численних порад, які містяться в писаннях щодо того, як поводитись із настирливим его.

«Нині підтвердження Царства Абх́а — з тими, хто зрікається себе, забуває про власну думку, відкидає особистісне й думає про добробут інших. Той, хто втратив себе, — знайшов усесвіт і його мешканців! Той, хто переймається собою, — блукає в пустелі недбальства й жалю! Універсальний ключ до самовладання — забути про себе. Шлях до палацу життя стелиться стежею самозречення»¹⁷.

«Він наділив нас силою проникати в сутність речей, але ми повинні бути самозреченими, ми повинні мати чистий дух, чисті наміри та, допоки перебуваємо в людському світі, прагнути серцем і душею досягнути слави вічної»¹⁸.

«Тож завіси сатанинського Я мають згоріти у вогні любові, аби дух очистився та вдосконалився й у такий спосіб зміг досягнути положення Того, без Кого світ не був би створений»¹⁹.

«Облиште всі думки про себе, прагніть лише бути слухняними й покірними Волі Бога. Лише в такий спосіб ми станемо громадянами Царства Божого й досягнемо життя вічного»²⁰.

«Робіть усе можливе, аби цілковито відмовитися від егоїзму та зв'язати себе із цим Ликом Величі. І коли сягнете ви цих висот служіння, то побачите, як усі створіння зібралися під ваш покров. Це безмежна благодать; це найвище владарювання; це життя, що не знає смерті. Усе інше, крім цього, зрештою, є нічим іншим, як неминучою погибеллю й тяжкою втратою»²¹.

«Тому, о друже, зречися свого Я, аби міг ти знайти Незрівнянного, і здіймися над світом цим смертним, аби знайти гніздо своє в обителі небесній. Перетворись на ніщо, як бажаєш запалити вогонь буття й стати гідним стежі любові»²².

«Відкиньмо всі думки про себе, заплющмо очі на все земне, не говорімо про страждання наші та не нарікаймо на завдані нам кривди. Радше забудьмо про себе й, напившись вина небесної благодаті, проголосімо нашу радість і розчинімося в красі Всеславного»²³.

«О люди світу! Не йдіть за підбурюваннями свого его, адже воно наполегливо схиляє до гріховності та хтивості, а радше йдіть за Тим, Хто є Володарем усього сотвореного, Хто велить вам виказувати благочестя та виявляти страх Божий»²⁴.

Моральні установки, запропоновані в наведених вище уривках, різко контрастують з обожнюванням себе й одержимістю самозадоволенням, що нині значною мірою притаманні багатьом суспільствам. Визначте ті з якостей, зазначених у цих уривках, які нам слід розвивати щодо власного Я. Нижче наведено два приклади, які можуть вам допомогти.

- Нам слід навчитися відмовлятися від свого его, забувати про власні судження, відкинути особистісне й думати про добробут інших.
- Нам слід навчитися бути самозреченими.
- Нам слід навчитися _____
- Нам слід навчитися _____
- Нам слід навчитися _____

- Нам слід навчитися _____

- Нам слід навчитися _____

- Нам слід навчитися _____

Обговоріть у вашій групі, як визначені вами установки сприяють розвитку шляхетної істоти та наділяють силою акти служіння.

РОЗДІЛ 8

Нарешті, наведені далі слова Абдул-Баха нагадують нам про взаємозв'язок між самопожертвою та здатністю робити свій внесок у трансформацію суспільства.

«Сила силенна людей переймаються лише собою та земними жаданнями своїми, поринули з головою в океан цього нижчого світу й стали бранцями царства природи. Єдиний виняток — ті душі, які були визволені з кайданів і пут матеріального світу й, немов швидкокрилі птахи, ширяють у цій безмежній вишній сфері. Невсипущі та пильні, цураються вони темряви світу природи, а головне їхнє прагнення зосереджене на тому, щоб припинилася між людьми затята боротьба за існування, засяяло світло духовності й любові до небесного царства, між народами запанувала якнайбільша доброзичливість, релігії зблизились і з'єднались тісними зв'язками, у справах своїх люди почали керуватись ідеалом самопожертви. Тоді-то світ людей перетворюється на Царство Боже»²⁵.

«О воїнство Боже! Нині в цьому світі всі народи блукають — кожен у власній пустелі, утративши шлях, кидаючись туди й сюди за велінням своїх фантазій і примх, женучись за своїми примарними забаганками. Серед того безкрайого моря людей, що населяють землю, лише ця громада Найвеличнішого Імені вільна й позбавлена будь-яких людських інтриг і не прагне досягнення жодних своєкорисливих цілей. З-поміж усіх народів лише цей народ повстав із прагненнями, очищеними від егоїстичних інтересів, ідучи за Вченнями Божими, ревно працюючи й докладаючи зусиль заради єдиної мети — обернути цей нищий прах на високі небеса, зробити цю земну долину дзеркалом Царства, змінити цей світ на інший світ і зробити так, аби весь рід людський ступив на шлях праведності й обрав новий спосіб життя»²⁶.

«О ви, любі Богу! За цього Законоустрою, Законоустрою Бахаї, Справа Божа — це найчистіший дух. Справа Його не належить до цього

матеріального світу. Вона не несе із собою ані боротьби, ані війни, ані безчинств чи ганебних учинків. Вона не має на меті ані сварок з іншими Вірами, ані конфліктів із народами. Єдине її воїнство — це любов до Бога, єдина її радість — чисте вино пізнання Бога, єдина її битва — висвітлення Істини, єдиний хрестовий похід — супроти непогамовного себелюбства, лихих схильностей людського серця. Її тріумф — у покорі та смиренні, а вічна слава її — у самозреченні»²⁷.

У наведених вище уривках описано деякі з відмітних якостей, притаманних тим, кого Абдул-Баха зараховує до «воїнства Божого», кого Він називає «любими Богом», тими, що «звільнені від кайданів і пут матеріального світу». Поміркуйте над цими особливостями під час доповнення речень нижче.

- а. Сила силенна людей переймаються лише _____, поринули з головою в _____ й стали бранцями _____.
- б. Ті душі, які були визволені з кайданів і пут матеріального світу й, немов швидкокрилі птахи, ширяють у цій безмежній вишній сфері, є _____ та _____, вони цураються _____, а головне їхнє прагнення зосереджене на тому, щоб _____ й _____ зблизились і з'єднались, _____ почали керуватись _____.
- в. Нині в цьому світі всі народи _____, кидаючись _____, женучись _____.
- г. Лише ця громада Найвеличнішого Імені _____ і _____ з-поміж усіх народів лише цей народ повстав із _____,

ідучи _____, ревно _____
_____ — обернути
_____ на _____,
зробити _____,
змінити _____ на _____ і зробити так, аби
весь рід людський _____
_____.

д. Божа Справа — це _____ дух. Вона не належить
до _____. Єдине її воїнство — це
_____, єдина її радість — _____
_____, єдина її битва — це _____
_____, єдиний хрестовий похід — _____
_____.
Її тріумф — у _____, а _____
_____ — у _____.

РОЗДІЛ 9

Можливо, ви матимете бажання вивчити напам'ять наведені нижче уривки з молитов, явлених Бахауллою.

«Дай їм, о Господи, відчути власне безсилля перед Тим, Хто є Виявом Єства Твого, і навчи їх визнавати вбогість власної природи перед незліченними ознаками самодостатності Твоєї та багатств Твоїх, аби зібралися вони разом навколо Справи Твоєї, і вхопилися за окрай милосердя Твого, і міцно трималися поворозки ласки, що від волі Твоєї»²⁸.

«Позбав же слуг Своїх, о Боже мій, вбрання себелюбства й жадань або дозволь, щоб люди Твої звели очі свої до таких висот, аби не розгледіти їм у жаданнях своїх нічого, крім подиху лагідних вітрів вічної слави Твоєї, і щоб не визнавали в собі нічого, крім явлення власного милосердного Єства Твого, щоб очистилася земля й усе, що на ній, від усього, що Тобі чуже, або від усього, що проявиться, крім Тебе Самого»²⁹.

РОЗДІЛ 10

У міру того як поглиблюватиметься ваша зацікавленість у сприянні розвитку підлітків, ви ознайомитеся із багатьма теоріями, які намагаються описати підлітковий вік. Одне зі слів, з яким ви неодноразово стикатиметеся, буде «криза» — криза, пов'язана із самоідентифікацією, емоціями, стосунками з батьками, взаємодією з кимось або чимось авторитетним тощо. Слід критично оцінювати ці теорії, аби не дійти висновку, що кризовий стан є неминучим для кожного підлітка. Чи неодмінно життя кожного підлітка має насамперед відзначатися різними бурхливими змінами? Чи завжди впродовж історії підліткам доводилося зазнавати потрясінь і відчувати сум'яття та чи в кожній культурі й кожному суспільстві переживають вони такі кризи сьогодні?

Намагаючись відповісти на ці запитання, ви мусите усвідомлювати, що найпоширеніші дослідження, які стосуються юнацтва та молоді, проводяться в рамках, де надмірно акцентуються власне его, задоволення, біологічні зміни, сексуальна обізнаність і досягнення в матеріальній сфері — кар'єра, дохід і соціальний статус. Зазвичай такі дослідження вузько зосереджені на класі, расі та статі, при цьому нехтують даними Богом якостями, притаманними кожній людській душі. Деякі осяяння, які ви отримаєте із цих досліджень, безумовно, допоможуть вам зрозуміти особливості цієї вікової групи. Але навряд чи зусилля, натхненні такими дослідженнями, здатні зробити набагато більше, ніж прищепити молоді норми матеріалістичного суспільства — суспільства, світогляду якого, як нам відомо, властиве знищення духовної сприйнятливості. Навпаки, чи не сприяє ваше уявлення про підлітків розвитку їхньої духовної самоідентифікації як людей, що «рухатимуть уперед цивілізацію, яка невпинно розвивається», і стануть «будівничими єдності» і «поборниками справедливості»?

Щодо цього важливо пам'ятати: те, як оточення сприймає підлітків, має величезний вплив на них самих. Так, похмуре зображення підліткового віку, що панує в суспільстві, сприяє створенню умов для поширення небажаних моделей поведінки. Візьмемо, наприклад, приписуване Зигмунду Фрейду твердження про те, що підлітковий вік — це тимчасове психічне захворювання, або припущення Анни Фрейд про те, що бути нормальним у підлітковому віці саме по собі є ненормальним. Чи не діють такі твердження як завіси, що заважають людям бачити справжній потенціал підлітків? На яких підставах ці вчені дійшли таких радикальних висновків? Звісно, є низка педагогів, які висловлюються про підлітковий вік більш позитивно, але їхні ідеї не домінують у дискурсі на цю тему. Образ підлітків, закарбований у свідомості як батьків, так і вчителів, нерозривно пов'язаний з бунтарством, нерозсудливістю та легковажністю. Тоді ми можемо запитати, як саме суспільство, судинами якого циркулюють подібні погляди, допоможе підліткам стати такими молодими людьми, про яких ішлося в першій частині книги?

РОЗДІЛ 11

У розрізі попереднього обговорення ми хотіли б запропонувати вам зайняти таку позицію: щоразу, коли група підлітків виявляє небажану поведінку, яка перетинає межу тієї, що є природним наслідком послідовних етапів криз і перемог, властивих процесу нормального росту, вам слід шукати її причини в соціальному середовищі, можливо, у різючих розбіжностях, які відкривають для себе молоді уми, що пробуджуються, у житті тих дорослих, яким раніше довіряли беззастережно, або в нездатності дорослих розпізнати раціональність особистості, яка намагається залишити позаду звички дитинства.

Ця позиція, звісно, не стверджує, що імпульсивність чи бунтарство мають бути цілком відсутні в поведінці підлітків. Мається на увазі, що соціальне середовище, зокрема поведінка дорослих, значною мірою є відповідальним за багато які з небажаних рис, які асоціюються із цим віком. Щоб дослідити наслідки висунутого нами твердження, можливо, ви хотіли б обговорити у своїй групі обґрунтованість наведених нижче тверджень і скласти нові, які розвинули б цю ідею далі.

- Підлітки бунтують проти дорослих, що вимагають від них дотримуватися стандартів, яких не дотримуються самі.
- Підлітки здаються непокірними, коли їм дають поради, висловлені в повчальному тоні.
- Вони стають легковажними, коли світ не пропонує їм нічого, крім поверхневих занять, які перешкоджають розвитку їхніх інтелектуальних здібностей.
- Вони виявляють зневагу до дисципліни, коли дорослі нав'язують їм суворі правила, особливо якщо в дитинстві їм давали необмежену свободу.
- Вони здаються імпульсивними, коли дорослі з їхнього оточення не знають, як допомогти їм обміркувати наслідки своїх рішень.
- У них розвивається погорда, коли їх вчать зарозумілості, а не самовідданому служінню суспільству.
- Вони стають схильними задовольняти свої забаганки, коли невпинна пропаганда спокушає їх потурати своїм фізичним бажанням.

РОЗДІЛ 12

Всесвітній Дім Справедливості говорить про «розбещеність і розпусту» «суспільства вседозволеності» і про те, що молоді необхідно остерігатися його впливу.

«...Справа Божа отримає величезну користь, коли стане помітно, що бахаї, і особливо молодь бахаї, протистоять розбещеності та розпусті суспільства вседозволеності, що високі стандарти поведінки, яких вони прагнуть дотримуватися, міцно вкорінені в духовних принципах і, завдяки цьому, надають їм упевненості, самоповаги та справжнього щастя. З іншого боку, лише тоді Справа може зазнати найбільшої шкоди, коли її послідовників просто поглинає течія сучасності»³⁰.

У наступному уривку Хранитель пропонує нам глибоке судження щодо природи такого суспільства та впливу, який воно чинить на всіх нас.

«Дійсно, головною причиною пороків, які наразі лютують у суспільстві, є брак духовності. Матеріалістична цивілізація нашого часу настільки поглинула енергію та зацікавленість людства, що люди загалом більше не відчують потреби здійснитися над силами й умовами свого буденного матеріального існування. Немає достатнього попиту на те, що ми називаємо духовним, аби відрізнити це від потреб і вимог нашого фізичного існування»³¹.

Є декілька ознак морального занепаду, які називає Хранитель, описуючи руйнівні сили, що діють у суспільстві сьогодні. Серед умов, які він підкреслює у своїх листах і посланнях, — безвідповідальне ставлення до шлюбу та, як наслідок, невпинне зростання кількості розлучень; послаблення згуртованості сім'ї та поступове зниження рівня батьківського контролю; нездорова гонитва за земними марнотами, багатством і задоволеннями; падіння в потурання надмірним розкошам; виродження мистецтва й музики; погіршення стандартів літератури та преси; расова ворожнеча й патріотична зарозумілість. І хоча ніхто не застрахований від впливу цих недуг, на підлітків вони впливають по-особливому. Замисліться, наприклад, над деякими наслідками розлучення. Маленькі діти, безсумнівно, впадають у глибокий смуток, коли їхні батьки розлучаються, і жадають безпеки та захищеності цілісної родини. Але саме підлітків переповнюють такі емоції, як провина, гнів, сором і приниження, коли розпадається шлюб їхніх батьків. Хоча вони й покладають відповідальність за це на батьків, але не можуть не звинувачувати також і себе в нещасті, яке спіткало

сім'ю. У їхній свідомості проростає сім'я скептичного ставлення до шлюбу та сімейного життя, а їхній песимізм підкріплюється розповсюдженістю розлучень, яку вони спостерігають у суспільстві довкола себе.

1. Можливо, вам буде корисно поміркувати над тим, як саме певні соціальні обставини, зазначені вище, можуть впливати на сприйняття підлітками дійсності, їхнє ставлення до себе, їхні погляди на життя, їхні почуття та емоції, їхню здатність розрізняти добро і зло, їхню поведінку відносно інших людей та їхню довіру до інститутів суспільства. Нижче наведено різні згадані обставини та відведено місце для запису ваших думок.

а. Розбещеність і розпуста суспільства вседозволеності: _____

б. Послаблення згуртованості сім'ї та поступове зниження рівня батьківського контролю: _____

в. Нездорова гонитва за земними марнотами, багатством і задоволеннями; падіння в потурання надмірним розкошам: _____

г. Виродження мистецтва й музики, погіршення стандартів літератури та преси: _____

д. Расова ворожнеча та патріотична зарозумілість: _____

2. Які почуття сповнюють ваше серце й розум, коли ви розмірковуєте над тим, як погіршення соціальних умов впливає на життя підлітків? Як це розуміння зміцнює ваші зусилля, спрямовані на те, щоб допомогти підліткам розвивати здібності, притаманні їхній істинній природі?

РОЗДІЛ 13

Звернення уваги на ознаки того, що світ занепадає, не означає заперечення значущості конструктивних сил, які також діють нині в суспільстві. Необхідно створити для підлітків таке середовище, у якому можна було би плекати їхні духовні сили, забезпечуючи, у такий спосіб, вплив на них належних соціальних сил. Будь-які спроби цілком ізолювати їх від шкідливих соціальних умов, звісно, були б марними. Натомість необхідно допомогти їм оцінювати й аналізувати те, як навколишній світ впливає на їхні думки й емоції. У зв'язку із цим особливу увагу слід приділити питанню пропаганди, адже в більшості суспільств пропаганда дедалі активніше формує цінності, принципи та погляди підлітків. Для ілюстрації цього моменту достатньо короткого огляду низки особливостей реклами.

Матеріалістичні сили, які керують пропагандою, спотворюють реальність. Наприклад, образи досконалої, але недосяжної фізичної форми, представлені в рекламі, грають на емоціях підлітків саме в період зростання їхньої самосвідомості. Низки рекламних повідомлень зображують, що головна справа молодих жінок — приваблювати чоловіків. Навіть більше, тенденція визначати

маскулінність виключно з огляду на фізичну силу перебільшується настільки, що часто досягає рівня, коли виправдовуються насильницькі дії та необґрунтований ризик, а також заохочуються сексуальні пригоди й завоювання. Усе, що ототожнюється зі слабкістю, безжально відкидається, тоді як агресивна поведінка систематично пропагується. Цікаво, що як привабливий проєціюється певний бренд крутості, щоб спонукати дівчат прийняти його.

Немає сумнівів у тому, що головна мета більшості рекламних сюжетів, спрямованих на молодь, — створити світову культуру, до якої вони прагнули б належати. У цій культурі вони мають навчитися розмовляти спільною мовою, поводитись однаково та, що найголовніше, споживати невичерпну масу продуктів. І що ще більш важливо, вони будуть залучені до детально розробленої системи цінностей, яка визначатиме їхні моделі споживання на все життя. Варто зауважити, що сам термін «підліток» був винайдений кілька десятиліть тому, щоб скористатися перспективним ринком, який являє собою цей сегмент суспільства.

Для того щоб уповні експлуатувати бажання, які пробуджуються в підлітків, культура, поширювана рекламою, ставить у центр життя молодої людини сексуальність. Такі продукти, як безалкогольні напої, що жодним чином не пов'язані із сексуальністю, використовуються для того, щоб викликати у свідомості юнацтва ілюзію романтичних стосунків. Щоб запровадити косметичні продукти та нові стилі, які обіцяють сексуальну привабливість і свободу від сорому, підживлюються почуття власної неповноцінності й остраху бути відкинутим через запах тіла, недосконалу шкіру або немодний одяг. Навіть автівки описують такими термінами, як «гаряча», «приваблива», «піддатлива в управлінні», — і все це із сексуальним підтекстом. Оскільки моральні стандарти відчутно знизилися за останні кілька десятиліть, морально неприйнятний зміст реклами став дедалі відвертішим. Поступово певні аспекти споживацтва набувають форми сексуальної активності самі по собі.

На окрему увагу заслуговує роль брендів на глобальному «підлітковому» ринку, який дедалі зростає. Дослідження, що вивчають можливості використання потенціалу цього ринку, відверто стверджують, що поклоніння іконам-брендам є потужним елементом споживацтва. Вочевидь бренди виступають якорем у мінливому світі підліткового віку. Навіть більше, їх часто сприймають як перепустку у світову молодіжну культуру, яку реклама робить настільки привабливою. Культура, яку пропагують ці маркетингові прийоми, звісно ж, не зважає на зростання рівня бідності в багатьох країнах; натомість ця культура проєціює образи достатку, яким насолоджується меншість населення світу, щоб переконати молодих людей усіх верств у тому, що споживання товарів є джерелом безмежної насолоди.

У певних дослідженнях «підліткового» ринку молодь поділяють на категорії за ознаками, які роблять їх схильними до споживання певних видів продукції, — категорії, які дають змогу націлювати рекламу з більшою кінцевою ефективністю. Наприклад, в одному детальному дослідженні їх ділять на шість груп: «смирненні», які вважають свою долю визначеною та намагаються прожити з мінімальними зусиллями; «хліба та видовищ» — ті, що шукають задоволення, мають вільну від соціальних і політичних турбот свідомість і готові поклонятися іконам бренду; «завзятці», які, хоча по суті й схожі на попередню групу, але

мають також драйв, здатність до наполегливої роботи й розглядають товари та послуги як інструмент для досягнення успіху й підтримання конкурентоспроможності; «тихі здобувачі» — пристосуванці, які уникають політичних і соціальних заворушень і залишаються тісно пов'язаними зі своїми сім'ями, а також є вимогливими покупцями, що звертають увагу на якість і переваги товару; «прихильники» — теж пристосуванці, але не орієнтовані на академічне навчання, які наповнюють свою свідомість спортивною статистикою, назвами спортивних команд та іменами гравців, не залишаючи місця політичним та економічним питанням; і, зрештою, «рятівники світу» — ті, хто прагне позитивних змін у світі та чия цінність полягає в тому, що вони дають маркетологам можливість перетворити суспільні проблеми на товар, який можна продати.

Усе, здавалося б, піддається брендингу та споживацтву. Кожен аспект життя людини, особливо на мінливій арені соціальних медіа, може стати матеріалом для споживання. Платформи, нібито створені для того, щоб зробити світ кращим завдяки «обміну досвідом», «дружбі» і «мережевій взаємодії», насправді слугують каналами для приголомшливої кількості рекламних оголошень, розширюючи їх охоплення та поглиблюючи проникнення. І все ж, як би не засмучував той короткий аналіз, що його представлено тут, він не має на меті засудити рекламу як таку. Його мета — посилити вашу здатність критично ставитися до пропаганди — комерційної, політичної, етнічної, культурної, аби ви змогли допомогти юнацтву виявляти її вплив на його думки та поведінку. Наведені нижче вправи допоможуть вам глибше поміркувати над цим складним питанням.

1. Реклама використовує мову та комплекс образів, аби перетворити звичайні товари на джерела збудження. За допомогою символів предметам і подіям надають набагато більшої значущості, ніж вони на те заслуговують. Наприклад, напій не можна просто назвати тим, чим він є, — тим, що втамовує спрагу; натомість його зображують як передвісника радості й задоволення. Символи, які використовує індустрія моди, прославляють одяг і косметику. Символи юнацького запалу продають шоколадні батончики. Символи пригод і спортивної майстерності сприяють просуванню алкоголю. Чи можете ви пригадати декілька конкретних реклам, а також фраз і образів, використаних у них, з метою подати щось таким, яким воно бути не може?

2. Ілюзія щастя, створена завдяки придбанню того чи іншого товару, неодмінно має бути нетривалою, інакше ми залишалися б задоволеними тим, що маємо. Отже, реклама має постійно відтворювати бажання та забезпечувати, щоб ми ніколи не були задоволеними та щасливими. За допомогою чого це досягається?

3. Ми згадували про те, що навіть соціальні ініціативи іноді перетворюють на споживчі товари. Чи можете ви навести декілька прикладів?

4. У сучасному медійному середовищі піднесені устремління, на жаль, експлуатуються в комерційних цілях. Слова та фрази, що викликають у нас благородні почуття, використовуються для реклами товарів, а різні аспекти духовної спадщини людства розглядаються як товар, який слід купити. Чи можете ви навести декілька прикладів?

5. Подумайте, якими соціальними медіаплатформами користуються підлітки у вашому регіоні. Як їхня участь у таких платформах впливає на характер дружніх стосунків, які вони формують, на їхнє уявлення про себе, на їхні надії та прагнення? У цьому світлі розгляньте обґрунтованість такого твердження: «Завдяки користуванню соціальними мережами підлітки можуть несвідомо почати сприймати та позиціонувати себе як продукт».

РОЗДІЛ 14

Далі слід зауважити, що яким шкідливим не був би вплив сучасного суспільства на юнацтво, було би помилкою надмірно підкреслювати його у своїх починаннях. Занадто легко набути звички ставитися до підлітків як до тендітних істот, яких потрібно постійно оберігати від негативних явищ, притаманних їхньому оточенню. Такий підхід ніколи не приведе до їхнього духовного зміцнення. Усі ваші зусилля мають бути спрямовані на реалізацію їхнього потенціалу виступати рішучими поборниками трансформації суспільства та робити свій внесок у його покращення. Навіть у нинішньому неспокійному світі в кожній культурі є численні приклади, коли підлітки змогли вийти за межі злиднених умов оточення, у якому жили, і постійно демонструють такі якості, як ентузіазм до служіння, прагнення вчитися, гостре відчуття справедливості та виражену схильність до альтруїзму.

Низка педагогів посиляється на вроджені інтелектуальні та духовні сили, які проявляються під час перехідного етапу юнацтва. Наприклад, дехто підкреслює зацікавленість молоді в теоретичних проблемах. Один педагог наголошує на ролі, яку вони можуть відігравати в соціальних змінах, називаючи кожне покоління підлітків «життєво важливим відновником у процесі еволюції», що здатен «спрямувати свою відданість та енергію як на збереження того, що й далі відчувається істинним, так і на революційне виправлення того, що втратило своє відновлювальне значення». Інший мислитель уподібнює тих, хто перебуває в юнацькому віці, до «органічних ємностей, які остаточно сформовані, але досі ростуть» та які здатні сприймати всім своїм «єством». Він звертає увагу на їхній потенціал сприяти трансформації та стверджує, що система освіти має скористатися різними способами сприйняття, а також енергією, яку молодь здатна привнести в будь-який досвід, зазначаючи, що така енергія, «укупі із цілісністю буття», здатна перетворити людське суспільство на «живий, квітучий, посправжньому сповнений любові, життєрадісно цілісний і бадьорий організм, а не на холодну, механічну, порожню й теоретичну концепцію». «У цьому — магія трансформації, — говорить він, — і в цьому — потенціал підліткового віку».

Ці кілька посилань, разом з аналізом, проведеним у декількох попередніх розділах, свідчать про те, наскільки ретельно ви маєте формулювати концепцію юнацтва. Хоча ви, безсумнівно, критично вивчатимете різноманітні погляди на цю тему впродовж наступних років, ваше власне розуміння важливості цього вирішального періоду в людському житті значною мірою буде сформоване на основі уривків із писань, подібних до тих, що цитувалися в цій та попередній частинах книги. І можна не сумніватися в тому, що ваші переконання підтверджуватимуться вашим власним досвідом роботи з підлітками.

РОЗДІЛ 15

Матеріали, розроблені Інститутом Рухі для вивчення підлітками, подібно до книг основної послідовності, на перший погляд можуть здатися оманливо простими, особливо декілька перших книг. Простота значною мірою полягає у використаній мові та запропонованих вправах. Концепції ж, що розглядаються, є складними та глибокими одночасно. Напрямок думок, що пронизує ці матеріали, — зовсім не дитячий — змусить підлітків, які їх вивчають, замислитися над питаннями глибоко. Щоб допомогти вам оцінити їхню здатність робити це, у цьому та наступних двох розділах ми пропонуємо вам деякі думки, висловлені саме підлітками, які всі, так чи інакше, постраждали від насильства. У засобах масової інформації подається стільки образів насильницької поведінки таких підлітків, що нам варто прислухатися до їхніх нерозказаних історій про втрати й надію.

Перша розповідь — зі слів тринадцятирічного хлопця, назвемо його Пітером, щоб приховати справжнє ім'я, який відчував на собі наслідки насильства та війни ще з восьми років. Коли йому виповнилося тринадцять, він почав пропагувати мир у школах і молодіжних організаціях, усвідомлюючи наслідки, серед яких було жорстоке глузування з боку деяких його однолітків.

«Ніщо із цього мене не турбувало. Моя сім'я вважала, що важливо піклуватися про громаду та робити все можливе, щоб допомогти іншим. Хоча мені було лише тринадцять років, я розумів, що найбільшими проблемами, з якими ми стикалися, були насильство та війна. Найбільше нам потрібен був мир. Звісно, дитині важко намагатися встановити мир, але намагання — це єдиний спосіб, щоб досягти чогось. [...]

У моїй країні стільки років говорили неправду, що люди вже не знають, чому й кому вірити. Вони не завжди можуть довіряти газетам, радіо чи телебаченню, політикам, озброєним угрупованням, але коли чують, як діти розповідають про насильство, про те, як воно впливає на нас, про те, як ми прагнемо миру, то якось вони розуміють, що чують правду. [...]

Дехто каже, що бореться заради бідних, але бідні страждають під час війни більше, ніж будь-хто інший. Мені здається, що деякі люди б'ються також заради помсти, або заради влади, або тому, що відчують, що не мають іншого вибору. Деякі молоді люди приєднуються до збройних формувань лише тому, що їхні сім'ї бідні, а вони не бачать іншого виходу».

Пітер та його родина були змушені покинути свій дім через загрозу, яка виникла під час безперервних громадянських воєн. Його батько пересувався туди й назад між службою та новим містечком, де вони мешкали, але їм не вдалося зберегти відносний спокій, яким вони насолоджувалися. Батька, який активно підтримував рух за мир, урешті-решт було вбито.

«Я думав, що розумію, що таке війна, тому що жив у самій гушці конфлікту. Уночі на вулицях велися бої. Мене часто будили постріли.

Коли вранці я йшов до школи, то бачив підтвердження — кров на тротуарах, продірявлені кулями будівлі. А жертв я бачив у морзі, що знаходився недалеко від офісу батька.

Я говорив про це впевнено, ніби знав, що означає війна, але коли вбили батька, мене розстроило не просто горе, але й те, що лише тоді я зрозумів, що таке війна. Зрозумів, як це — хотіти воювати. Усвідомив, що, як би ти не хотів миру, ти робиш крок до насильства, коли війна зачіпає тебе особисто. Це та сама пастка, у яку потрапило так багато людей у моїй країні. [...]

Після цього вже нічого не було, як раніше. Будинок здавався мертвою порожньою оболонкою. Вулиці, які були такими знайомими, виглядали дивно. Ніщо й ніде не здавалося безпечним. Я думав, що вся моя праця заради миру нічого не варта, адже не врятувала мого батька. Жахливе насильство, що поглинуло наше містечко, наразі вразило серце моєї родини, а я був безсилий зупинити його. Я звинувачував себе. Я питав себе: “Що я такого зробив, що мій батько мав померти такою насильницькою смертю?”»

Сім'я продовжувала отримувати погрози, і Пітер купив зброю, аби захистити своїх близьких. Одного вечора, приблизно через десять днів після загибелі батька, члени сім'ї Пітера зібралися в кімнаті на верхньому поверсі їхнього будинку. Спустившись на кухню, Пітер побачив озброєну людину, яка вдерлась у їхній сад і дивлялась у вікна другого поверху.

«Я знав, що можу дістати зброю та вбити цього чоловіка... Це було б помстою за смерть мого батька. Я захищав би свою сім'ю. І майже ніхто в моїй країні не звинуватив би мене за те, що я його застрелив... Однак, хоча все це було правдою, я нічого не зробив... Мій батько хотів, аби я працював заради миру. Як я міг вдатися до насильства зараз? Єдиний спосіб виявити повагу й любов до батька, єдиний спосіб, у який я міг би врятувати сім'ю, — це спробувати встановити мир. Убивство цього чоловіка не принесло б миру ні мені, ні моїй родині, ні моїй країні. Насправді, убивши його, я втратив би все. Я був би нічим не кращим за нього».

Пітер спокійно спостерігав за зловмисником, який через деякий час без жодної видимої причини відвернувся й пішов геть. Невдовзі після того випадку Пітер позбувся зброї та заприсягся більше ніколи не купувати її.

Перш ніж прочитати наступну розповідь, ви, можливо, захочете визначити деякі відмітні риси Пітера та сказати кілька слів про його здатність розмірковувати над глибокими темами.

РОЗДІЛ 16

Мері — також вигадане ім'я — виросла в середовищі, де існувала постійна загроза конфлікту, і вже в ранньому віці вона відкрила для себе ціну незгоди з групою друзів.

«Коли мені було одинадцять років, мені оголосили бойкот, адже я відмовилась обрати сторону в суперечці. Група моїх друзів звинуватила дівчинку з нашого класу в крадіжці, і спалахнув величезний конфлікт. Треба було бути або за цю дівчинку, або проти неї, а всі мої друзі були проти неї. Усі вважали, що я буду на їхньому боці, але доказів того, що дівчинка — злодійка, не було. Я не могла бути впевненою. Утім, я не хотіла виступати проти друзів, тому просто промовчала. Усі розлютилися, і цілий рік зі мною ніхто не розмовляв».

Мері потоваришувала з хлопцем, і хоч інші дівчата дражнили її за це, у неї з'явилися до нього теплі почуття. Вони довго гуляли разом і розмовляли про своє майбутнє, поки одного разу Мері не застала його за чищенням зброї, про яку не знала.

«Коли я увійшла, він посміхнувся, ніби нічого незвичайного не робив. Я завжди ненавиділа насильство, ненавиділа зброю й ненавиділа війну. Він намагався виправдовуватися, як це роблять такі люди, але я одразу сказала, що між нами все скінчено. “Я не хочу такого життя ні для себе, ні для своїх дітей”, — сказала я. Я була такою молодою, що зараз це схоже на якийсь жарт, але я відчувала, як мій світ розколюється навпіл».

Після цього випадку в Мері почали знижуватись оцінки в школі, і мама занепокоїлася. Тоді Мері поспілкувалася з одним з учителів.

«Я розповіла всю історію про свого друга, зброю, мовчання друзів, глузування дівчат, збентеження та розбите серце. Він не посміявся наді мною, не змусив відчувати себе занадто молодою та безглуздою... “Ти маєш розуміти, — сказав він мені, — що тримаєш власне майбутнє у своїх руках. Твоє майбутнє не належить більше нікому: ні твоїм батькам, ні цьому хлопцеві тим паче. Воно твоє, і ти можеш зробити з нього все, що захочеш”».

У чотирнадцять років Мері вже була лідером серед учнів у своїй школі, пропагувала мир серед однолітків і молодших учнів. Ось кілька думок, які займали її розум у ті дні.

«Ми знали, що подолання бідності допоможе закінчити війну, але нічого не могли із цим вдіяти. Ми знали, що зменшення рівня безробіття

допоможє, але ми нічого не могли вдіяти із цим також. Ми не могли зупинити кулі та мачете. Ми не могли покласти край насильству. Але ми вірили, що можемо почати будувати мир між собою.

Я знала, що праця заради миру може бути небезпечною, і я була уважною до всього незвичного. Інколи від страху, що може статися щось погане, особливо з моєю сім'єю, я плакала, мені хотілося втекти. Але інші діти залежали від мене, і певною мірою я відчувала, що мої власні ненароджені діти теж залежать від мене. Я не могла відвернутися, як би страшно мені не було. Я могла лише бути обережною та намагатися залишатися в безпеці».

У чому полягають видатні якості Мері?

РОЗДІЛ 17

Далі представлено розповіді трьох інших підлітків, кожен з яких висловлює найблагородніші думки та найніжніші емоції. Перша розповідь — зі слів шістнадцятирічної дівчини, яка у віці дванадцяти років пережила втрату близького друга, що потрапив у бійку між бандами, у якій його було смертельно поранено ножом. Вона не змогла забути свого друга та вирішила присвятити себе сприянню миру. Згодом вона почала допомагати дітям, які постраждали від насильства.

«Діти віком усього лише восьми-дев'яти років приєднувалися до злочинних банд, оскільки їм здавалося, що це круто, або тому, що думали, що банди дадуть їм захист на вулиці. У багатьох випадках вони просто намагалися врятуватися від насильства вдома, але на вулиці знайшли щось іще гірше.

Мені доводиться їздити на автобусі в ..., але більшість водіїв знають про ту роботу, яку я намагаюся виконувати. Вони беруть за проїзд лише стільки, скільки я можу заплатити, і нерідко дозволяють їхати безкоштовно. Дорога до ... звивається вгору, повз убогі хижі, що небезпечно туляться близько до крутих скель. Пагорби вкриті глибокими шрамами від каміння, яке було вилучено для будівництва. Така праця важка, виснажлива та малооплачувана, але на цих об'єктах працює багато дітей із сімей переселенців. Їхні сім'ї потрапили в такі глибокі

злидні, що діти кидають школу та роблять усе, що можуть, аби заробити гроші.

Від дороги йду по щиколотку в слизькій багнюці по збудованому з підручних матеріалів пішохідному містку, що перекинувся через смердючу, забруднену річку. Школа складається з півдюжини напівзруйнованих кімнат, що притулилися під бляшаним дахом. Дерев'яні парти пошарпані та зламані. Сміттям завалено проходи попід стінами класів. Електроенергії там немає. В одному з класів є лише вікно в даху, а інших вікон немає. Підлога земляна. Дощ так гучно гуркотить по даху, що всім доводиться кричати, щоб їх почули, і скрізь просочується вода. Одну стіну в класі прикрашають намальовані дітьми картини гарненьких будиночків, які різко контрастують із навколишнім оточенням. Можливо, це зображення домівок, які колись були в них або про які вони мріють у майбутньому.

У багатьох батьків на обличчі смуток. Вони агресивно розмовляють зі своїми дітьми, обзивають їх. Але під час наших зустрічей вони іноді починають змінюватися. Дехто думає, що для того, щоб змусити дитину поводитися пристойно, її треба бити, але потім усвідомлює, що побиття може також відштовхнути дитину та вигнати її на вулицю».

У наступному абзаці наводяться роздуми молодої дівчини, яка в одинадцятирічному віці втекла з дому, стала залежною від наркотиків, урятувалася завдяки наполегливій допомозі друга та врешті-решт долучилася до молодіжного руху, присвяченого миру.

«Було так важко пояснити, яким насправді було наше життя. Я боялася зізнатися, що, як би ти не намагався встановити мир, тебе однаково може знову затягнути до насильства... Я завжди прагнула врятуватися від цього життя. Важко визнавати, але зараз я вкотре відхиляюсь від руху за мир. Я брешу собі та прикидаюся перед друзями, що все добре. Це неправда. Іноді я вживаю наркотики. Щовечора вдома сварки. Якщо кричать не на мене, то мама з вітчимом кричать одне на одного. Я не витримую, тому тікаю на вулицю, а там багато чого, що може завдати шкоди молодій людині... Я йду двома шляхами одночасно, і мені досі хочеться весь час іти шляхом миру. Мені здається, що моя боротьба й те, як я вижила, має чогось вартувати... Я вважаю, що молодь зробила б набагато більше, щоб допомогти миру, якби більше дорослих були готові співпрацювати, слухати те, чого ми навчилися, і працювати з нами. Якби в нас удома був мир, це було б чудовим початком».

В останньому уривку описано досвід п'ятнадцятирічного хлопчика, чий брат був викрадений революційним угрупованням. Через деякий час сім'я отримала від нього звістку, поки він перебував у полоні, і їм дозволили ще певний час листуватися з ним.

«Я надсилаю йому вірші, щоб надихнути його на впевненість і надію. Кажу йому, що прислухаюся до його порад і наполегливо вчуся. Я дуже зрадив, коли він нещодавно написав у відповідь: “Я радий, що ти так добре вчишся в школі... У цьому була моя помилка. Я шкодую про те, що не отримав максимальної користі зі свого навчання.... Наприклад, я дуже не любив читати... Однак тут я вже прочитав понад тридцять різноманітних книжок, і мені ще є що читати. Я навіть дістав словник і шукаю незнайомі мені слова... Раніше я ніколи не робив би цього із власної волі...”

Хоча й здається, що він у безпеці, я однаково хвилююсь. Якби я міг поговорити з людьми, які утримують мого брата, то попросив би їх виявити співчуття та зрозуміти, яких страждань вони завдають.

Я вважаю, що прощення є наріжним принципом, якщо ми ждаємо досягти миру. Війна не може закінчитися без прощення. Для таких людей, як ми, що постраждали, особливо важливо пробачити.

Думаю, що це те, заради чого я працюю, — я працюю заради прощення».

Обговоріть у вашій групі деякі якості, що їх демонструють молоді люди, оповіді яких наведено в цьому розділі, і запишіть кілька своїх думок.

РОЗДІЛ 18

Зрештою, жодне, хоч і коротке, дослідження природи юнацтва не може обійти стороною життя Рухуллі — юного героя Віри, який у віці дванадцяти років із радістю випив із чаші мученицької смерті. Коли йому було сім, Рухулла отримав честь супроводжувати батька, Руку Справи Бога Варгу, і старшого брата в паломництві на Святу Землю. Рухулла духовно розквітав у тому священному оточенні та грівся в сонячних променях присутності Бахауллі. Кажуть, одного разу Бахаулла спитав Рухуллу: «Що ти робив сьогодні?»

«У мене були уроки в [ім'я вчителя]», — відповів він.

«Який предмет ти вивчав?» — запитав Бахаулла далі.

«Про повернення [пророків]», — відповів Рухулла.

«Чи не поясниш ти, що це означає?» — запитав Бахаулла.

«Під “поверненням” мається на увазі повернення реальностей і якостей», — відповів він.

«Це ти повторюєш слова свого вчителя, — зауважив Бахаулла. — Розкажи мені власними словами, як ти розумієш цю тему».

На це Рухулла відповів: «Це як зрізати квітку з ніжки цього року. Наступного року квітка буде схожа на цю, але це буде не та сама квітка».

Розумна відповідь Рухулли припала до душі Бахауллі, Який часто називав його Джинаб-і-Мубаллі — «Його честь учитель бахаї».

Існують також інші розповіді, які проливають світло на піднесені якості Рухулли. Безумовно, для того, щоб піднятися на ті висоти жертвності, яких досяг він у ніжному дванадцятирічному віці, він не міг бути звичайною молодого людиною. Відданість Справі й жертвність на шляху Коханого, звісно, не обов’язково має асоціюватися з мучеництвом. Але з якою жагою й безмежною радістю описує таїнство самопожертви Рухулла у своєму відомому вірші, частину з якого наведено нижче.

З чаші божественної щедрості дай мені напиться,
Й очисти від гріха та слабкості;
Адже хоч гріхи мої справді великі,
Милість Господа мого ще безмежніша.

Вітаю тебе, чашнику божественного бенкету!
Прийди, освіжи душу мою та зроби
Мене гідним бути принесеним у жертву
На стежі Найкоханішого.

Підлітки в групі, яку ви незабаром організуєте, не проживуть життя Рухулли. Однак уривки, наведені в цьому й попередніх розділах, дають уявлення про те, яку шляхетність може проявити людина з юного віку. Хочемо нагадати вам твердження, згадане раніше в цій частині книги, про те, що свідомість, яка розвивається в підлітковому віці, можна спрямувати в один із двох напрямів: на покірність Божій Волі та жертвне служіння людству або ж на ув’язнення в тюрмі свого еґо та пристрастей. Під час обговорення, що тривало впродовж кількох розділів, ми досліджували природу підліткового віку, потенціал юнацтва, вплив навколишнього середовища на їхнє життя. Доречно було б призупинитися тут і написати кілька абзаців про те, якими, на вашу думку, є вроджені потенційні можливості підлітків, а також про те, що слід зробити, щоб розвивати їхні духовні та інтелектуальні здібності.

У кожній групі є потреба в старшій за віком людині, яка, будучи справжнім другом підліткам, може допомагати їм розвивати свої здібності. Тих, хто виконує цю функцію, називають «вожатими». Присутність вожатого допомагає членам групи зберігати надію та переконаність у тому, що вони здатні не лише захиститися від сил морального занепаду, які діють у навколишньому суспільстві, а й зробити свій внесок у покращення цього суспільства. Хоча служіння вожатим не є винятковою прерогативою людей якогось певного віку, молоді люди віком від сімнадцяти років і старше зазвичай є чудовими вожатими, оскільки їм легко ставитися до підлітків як до рівних, а не як до дітей, заохочуючи їх ставити запитання, прагнути ясності й долучатися до дослідження дійсності. У наведеному нижче уривку Абдул-Баха висловлює надію, що юні душі плекатимуться саме так.

«Абдул-Баха плекає надію, що ті юні душі, які навчаються в шкільному класі поглибленого знання, перебуватимуть під опікою того, хто навчить їх любові. Нехай же всі вони добре пізнають — у всіх сферах духа — приховані таємниці настільки добре, що в Царстві Всеславного кожен із них, немов соловейко, наділений даром мови, виспівуватиме секрети Небесного Царства та, немов палкий коханець, виливатиме свою жагучу потребу в Коханому й абсолютне жадання Його»³².

Підліткова група — це не дитячий клас. Вона має деякі ознаки навчального гуртка, але її основна функція полягає в тому, щоб служити середовищем взаємної підтримки для її учасників, у якому вони можуть розвивати духовне сприйняття, моделі мислення й поведінки, що характеризуватимуть їх упродовж усього їхнього життя. Узявши участь у різноманітних курсах Інституту Рухі, ви отримали безпосередній досвід як учасник навчального гуртка, а також, імовірно, проводили певні заняття з дітьми після вивчення третьої книги. Подивіться на перелік характеристик нижче. Обговоріть у групі кожен з них, визначаючи ті подібні та відмінні ознаки, які, на вашу думку, існують між дитячим класом, підлітковою групою та навчальним гуртком.

- Специфіка діяльності
- Взаємовідносини між учасниками
- Атмосфера зустрічей
- Роль того, хто виконує цей акт служіння, — учителя, вожатого, ведучого

РОЗДІЛ 20

Присвятивши себе цій сфері служіння, ви незабаром зрозумієте, що ефективність ваших зусиль значною мірою залежить від якості стосунків, що ви їх встановите із членами підліткової групи, яку ви допоможете організувати. Ви, звісно, будете готові вислухати їх, дати пораду, а за потреби — утішити. Ваша тверда віра в

цілісність їхніх особистостей, повага й щира любов, які ви відчуваєте до кожного з них, мотивуватимуть їх прагнути досконалості. Вам необхідно буде демонструвати свою зацікавленість їхнім благополуччям і прогресом без жодних ознак патерналізму, відчуття своєї абсолютної правоти чи авторитарного контролю — ставлень, які не залишають юнацтву простору для розквіту. І вам доведеться користуватися кожною нагодою, щоб зміцнити підвалини істинної віри в їхніх серцях та умах і вселити в них надію на світле майбутнє. Абдул-Баха застерігає нас:

«Насамперед будьте готові пожертвувати життям своїм одне за одного, віддати перевагу загальному благополуччю перед особистим благополуччям. Створюйте стосунки, які ніщо не зможе похитнути; формуйте спільноту, яку ніщо не зможе розколоти; майте розум, що ніколи не припинятиме здобувати багатства, яких ніщо не знищить. Якби не існувала любов, що тоді залишилося б від реальності? Саме вогонь любові Божої робить людину вищою за тварину. Зміцнюйте цю неперевершену силу, завдяки якій досягається весь прогрес у світі»³³.

Поміркуйте над тим, як ставлення до підлітків у наведені нижче способи може підірвати впевненість членів підліткової групи, а також про те, які думки, почуття й поведінка допоможуть вожатому протистояти таким тенденціям.

Патерналізм: _____

Відчуття своєї абсолютної правоти: _____

Авторитарний контроль: _____

РОЗДІЛ 21

На ваші стосунки із членами будь-якої групи підлітків також значною мірою впливатиме те, який приклад ви подаватимете. Вплив прикладу в житті молоді людини важко переоцінити. Тож наші власні зусилля з очищення серця набувають додаткової значущості. «Грубий матеріалізм», «прихильність до мирських речей, що охоплює душі людей», «страхи й тривоги, що відволікають їхній розум», «задоволення й марнотратство, що заповнюють їхній час, упередження й ворожнеча, які затьмарюють їхній світогляд, апатія та млявість, що паралізують їхні духовні здібності», «належать до тих неймовірно важких у подоланні перешкод, які», як зазначає Хранитель, «стоять на шляху кожного, хто прагне бути воїном у служінні Бахауллі». Далі він нагадує нам, що наша здатність протистояти таким силам залежатиме від того, наскільки ми самі очистимося від «цих нечистот», звільнимося від «цих дріб'язкових турбот і гнітючих тривог», визволимося від гніту «цих забобонів і ворожості», «очистимося від егоїзму» і «сповнимося цілющою та підтримувальною силою Бога».

Які висновки можна зробити із заклику Хранителя щодо ваших зусиль, спрямованих на вивільнення духовних сил підлітків?

РОЗДІЛ 22

Для вас, як справжніх друзів молоді, а також їхніх мудрих порадників, буде важливим супроводжувати їх у часи радості та в періоди труднощів. Вони завжди потребуватимуть підбадьорення, коли підноситимуться до дедалі більших висот досконалості. Якщо ви зосередитеся на досягненнях, а не на недоліках і помилках, то зможете допомагати їм. Ви підбадьорюватимете їх, але, звісно, не за допомогою заохочення їхнього его. Ви маєте зосередитися на їхніх здобутках, але при цьому не боятися дати пораду, якщо побачите, що вони опинились у ситуації, яка ставить під загрозу їхню моральну чистоту.

Щоб замислитися про природу вашої дружби з групою, прочитайте наведений далі уривок із листа, написаного від імені Хранителя. Хоч у ньому й ідеться про взаємозв'язок інститутів Віри з окремою особистістю, уривок сто- сується ваших зусиль як вожатого підліткової групи.

«Віряни здебільшого перебувають на початку свого шляху в Справі, і якщо вони роблять помилки, то це впововину менш важливо, ніж коли їхній дух буде зломлено постійними настановами: “Чини так, а так не роби!”»³⁴

Обговоріть, чому дух молодого людини може бути пригнічений тим, що їй постійно нагадують про помилки, постійно кажуть, що робити, а що — ні. Запишіть тут кілька своїх думок.

Підбадьорювання — це не те саме, що похвала будь за що; воно має бути щирим і позбавленим лицемірства, інакше призведе або до гордині, або до недо- віри. Нижче наведено кілька прикладів того, як Абдул-Баха підбадьорював вірян у їхніх зусиллях у служінні Справі.

«Воістину, я дякую Богові за те, що сподобив Він вас служити Справі Його у Його великому винограднику»³⁵.

«Воістину, я підношу хвалу Господу всевишньому за те, що обрав Він тебе, аби проголошував ти Ім'я Його серед людей, що привабив тебе до краси Всеславного й укріпив тебе, аби міг ти зробити Справу Його переможною»³⁶.

«Воістину, Бог очистив тебе від гріхів, коли занурив тебе в море милості Своєї й дав тобі напитись із чаші віри та скуштувати чистого вина визнання. Чудово! Просто чудово! Адже прагнув ти підкорити волю свою волі Божій і жадав посилити любов свою до Бога, розширити знання своє про Нього й залишитися непохитним на стежі Його»³⁷.

«О мої любі в душі! Хвала Богові, ви вже відкинули завіси, пізнали співчутливого Коханого та поспішили геть із цієї земної обителі в цар- ство, що поза місцем і простором. Ви напнули намети свої у світі Божому та, щоб славити Його, Самосушого, піднесли солодкі голоси свої та заспівали пісні, що пронизують серце. Це дуже добре! Тисячу

разів добре! Ви-бо узріли явлене Світло й у своєму відродженому єстві виголосите: “Благословен будь Господь, найкращий з усіх творців!”»³⁸

«О ви, щирі душі, о ви, сповнені прагнення, о ви, що притягувані, мов би магнітом, о ви, що повстали на службу Справі Божій, аби звеличувати Слово Його та ширити від краю до краю солодкі пахощі Його! Я прочитав вашого незрівнянного листа, прекрасного стилем своїм, красномовного у висловах своїх, глибокого змістом своїм, і славлю я Бога та дякую Йому за те, що прийшов Він на допомогу вам і дав змогу служити Йому в розлогодному винограднику Своєму»³⁹.

«Твій лист був подібний до запашного букета квітів, що розливає вусібіч пахощі віри та впевненості. Добре! Дуже добре! Обернув ти обличчя своє до Невидимого Царства. Чудово! Пречудово! Привабилло тебе до Краси Всемогутнього! Надзвичайно! Надзвичайно! Як же тобі пощастило, що досягнув ти цієї найвищої благодаті!»⁴⁰

Надихнувшись тим, як Абдул-Баха хвалив друзів, опиши кількома реченнями, як ти підбадьориш членів групи, якій незабаром допомагатимеш.

РОЗДІЛ 23

І на завершення вам слід пам’ятати, що ваші зусилля, спрямовані на встановлення міцних зв’язків сповненої любові дружби із членами підліткової групи та заохочення їхнього прагнення до досконалості, принесуть плоди тією мірою, якою ви створюватимете середовище, повне радості.

«Радість нас окриляє! У часи радості наші сили більш повні енергії, наш інтелект гостріший, а наше розуміння менш затьмарене. Ми ніби краще здатні орієнтуватись у світі та знаходити, у якій сфері можемо бути корисними»⁴¹.

Для того щоб створити радісну атмосферу в групі, вам потрібно відчувати радість. Подумайте про підлітків, яких ви вже знаєте та які могли б стати частиною групи, що ви її сподіваєтеся незабаром організувати. Які думки про них сповнюють вас радістю?

Яких практичних заходів можна вжити для того, щоб наповнити радістю зустрічі такої групи, не роблячи їх легковажними?

З урахуванням цих думок прочитайте наведений нижче уривок із листа, написаного від імені Всесвітнього Дому Справедливості.

«Внутрішня радість, якої прагне кожна людина, на відміну від швидкоплинної емоції, не залежить від зовнішніх впливів; це стан, що народжується з упевненості та свідомого знання, виплеканих чистим серцем, яке здатне розрізнити те, що характеризується сталістю, і те, що є поверхневим»⁴².

Завершмо вивчення цієї частини роздумами над нижченаведеними словами Абдул-Баха.

«Найбільшим даром людини є всеосяжна любов — той магніт, який робить існування вічним. Він притягує істинні сутності та наповнює життя безмежною радістю. Якщо ця любов сповнить серце людини, у ній втіляться всі сили всесвіту, адже ця любов є божественною силою, що підносить людину до божественного положення, і людина не досягне жодного прогресу, доки не буде осяяна нею. Прагніть нарощувати в собі силу любові до дійсності, робити серця свої більш потужними центрами тяжіння та створювати нові ідеали й стосунки»⁴³.

ПОСИЛАННЯ

1. From the Ridván 2010 message written to the Bahá'ís of the world, published in *Framework for Action: Selected Messages of the Universal House of Justice and Supplementary Material*, 2006–2016.
2. From a talk given on 17 November 1912, published in *The Promulgation of Universal Peace: Talks Delivered by 'Abdu'l-Bahá during His Visit to the United States and Canada in 1912*.
3. Абдул-Баха́. Вибране з Писань. № 1.7: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
4. Abdul Baha on Divine Philosophy — Boston: The Tudor Press, 1918. — С. 131-32.
5. *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1983, 2017 printing), CLIII, par. 6, p. 370.
6. *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1983, 2017 printing), CLIII, par. 6, p. 370.
7. *Tablets of Bahá'u'lláh Revealed after the Kitáb-i-Aqdas* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1988, 2005 printing), no. 4.7, pp. 34–35.
8. Бахаулла. Потаємні Слова. З арабської. № 13: Пер. з англ. — 3-тє вид., випр. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
9. Абдул-Баха́. Вибране з Писань № 34.2: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
10. Там же. № 35.7.
11. *Tablets of Abdul-Baha Abbas* (New York: Bahá'í Publishing Committee, 1909, 1930 printing), vol. 1, p. 136. (authorized translation).
12. 'Abdu'l-Bahá, *The Secret of Divine Civilization* (Wilmette: Bahá'í Publishing, 2007, 2017 printing), par. 186, p. 136.
13. Абдул-Баха́. Вибране з Писань. № 68.3: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
14. Там же. № 155.4.
15. From a talk given by 'Abdu'l-Bahá on 26 May 1912, published in *The Promulgation of Universal Peace*, par. 3, p. 205.
16. From a talk given by 'Abdu'l-Bahá on 11 June 1912., Там же, абз. 4, — С. 258.

17. 'Abdu'l-Bahá, in *Bahai Scriptures: Selections from the Utterances of Baha'u'llah and Abdul Baha* (New York: Bahá'í Publishing Committee, 1928), no. 992, p. 548.
18. From a talk given by 'Abdu'l-Bahá on 11 June 1912, published in *The Promulgation of Universal Peace*, par. 6, p. 261.
19. *The Call of the Divine Beloved: Selected Mystical Works of Baha'u'llah* (Haifa: Baha'i World Centre, 2018), no. 2.22, p. 21.
20. З промови, виголошеної Абдул-Баха́ 28 жовтня 1911 р., опубліковано в: Паризькі бесіди. Промови, виголошені Абдул-Баха́, 1911 р. : релігійне видання : [Текст] : пер. З англ. — Київ : РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2025. — 132 с.
21. Абдул-Баха́. Вибране з Писань. № 36.5.
22. *The Call of the Divine Beloved*, no. 2.19, p. 19.
23. Абдул-Баха́. Вибране з Писань. № 195.5: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
24. Bahá'u'lláh, in *The Kitáb-i-Aqdas: The Most Holy Book* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1993, 2013 printing), par. 64, pp. 42–43.
25. Абдул-Баха́. Вибране з Писань. № 223.1: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
26. Там же. № 35.4.
27. Там же. № 206.9.
28. *Prayers and Meditations by Bahá'u'lláh* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1987, 2008 printing), XXXVI, par. 4, p. 47.
29. Ibid., CLXXXIV, par. 2, p. 324.
30. From a letter dated 23 November 1983 written on behalf of the Universal House of Justice to an individual, published in *Lights of Guidance: A Bahá'í Reference File* (New Delhi: Bahá'í Publishing Trust, 1988, 2010 printing), no. 1206, pp. 359–60.
31. From a letter dated 8 December 1935 written on behalf of Shoghi Effendi to an individual, published in *Prayer and Devotional Life: A Compilation of Extracts from the Writings of Baha'u'llah, the Bab, and 'Abdu'l-Baha and the Letters of Shoghi Effendi and the Universal House of Justice*, compiled by the Research Department of the Universal House of Justice (Wilmette: Bahá'í Publishing, 2019), no. 71, p. 30.
32. Абдул-Баха́. Вибране з Писань. № 107.1: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.

33. *Abdul Baha on Divine Philosophy*, p. 112.
34. From a letter dated 30 June 1957 written on behalf of Shoghi Effendi to a National Spiritual Assembly, in “The National Spiritual Assembly”, published in *The Compilation of Compilations* (Maryborough: Bahá’í Publications Australia, 1991), vol. 2, no. 1502, p. 128.
35. *Tablets of Abdul-Baha Abbas*, vol. 1, p. 11. (authorized translation).
36. *Ibid.*, p. 18. (authorized translation).
37. *Tablets of Abdul-Baha Abbas* (New York: Bahá’í Publishing Committee, 1915, 1940 printing), vol. 2, pp. 266–67. (authorized translation)
38. Абдул-Баха́. Вибране з Писань. № 236.4: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
39. Там же. № 199.1.
40. *Tablets of Abdul-Baha Abbas* (New York: Bahá’í Publishing Committee, 1916, 1930 printing), vol. 3, p. 530. (authorized translation).
41. З промови, виголошеної Абдул-Баха́ 22 листопада 1911 р., опубліковано в: Паризькі бесіди. Промови, виголошені Абдул-Баха́, 1911 р. : релігійне видання : [Текст] : пер. з англ. — Київ : РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2025. — 132 с.
42. From a letter dated 19 April 2013 written on behalf of the Universal House of Justice to a small group of individuals, published in *Framework for Action*, no. 51.7, p. 292.
43. *Abdul Baha on Divine Philosophy*, pp. 111–12.

Служіння вожатим

Мета

Поміркувати над концепціями, на базі яких сформовано програму вивільнення духовних сил підлітків.

РОЗДІЛ 1

У другій частині цієї книги ми обговорювали важливість соціального середовища в житті молодого людини протягом її раннього підліткового віку. Отже, програма вивільнення духовних сил підлітків була створена навколо концепції «підліткової групи». Підліткова група, як ми вже зазначали, — це не дитячий клас. Їй притаманні деякі ознаки навчального гуртка, але її першочергова функція — служити середовищем взаємної підтримки для її учасників — тим середовищем, у якому вони можуть розвивати духовне сприйняття та моделі мислення й поведінки, що характеризуватимуть їх упродовж усього їхнього життя.

Підліткова група збирається регулярно, принаймні раз на тиждень, і бере участь у декількох таборах, які проводяться щорічно протягом трьох років, поки триває програма. Час, який учасники проводять разом як група, насамперед присвячується вивченню матеріалів, які були цілеспрямовано розроблені для тих, кому від дванадцяти до п'ятнадцяти років. Підлітки також радяться, планують і здійснюють проєкти служіння в громаді, займаються спортом, проводять культурні заходи, такі як театралізовані вистави, або займаються ремеслами, традиційними в їхньому безпосередньому оточенні. У таборах, кожен з яких триває декілька днів, вони залучені в інтенсивний процес навчання як окремі групи та беруть участь у спільних заходах і видах діяльності разом з іншими групами з їхнього сусідства чи села, що проходять цю програму. У цій частині ми досліджуватимемо різноманітні аспекти програми вивільнення духовних сил підлітків, з якими вам слід добре ознайомитися.

РОЗДІЛ 2

Поміркуймо для початку над членством у групі. Коли підлітки громади виявляють зацікавленість програмою, зазвичай є можливість сформувати групу з десяти-п'ятнадцяти учасників. У той час коли вік більшості коливатиметься між дванадцятьма та тринадцятьма роками, деяким із підлітків може бути трохи менше дванадцяти, а іншим — чотирнадцять. Досвід свідчить, що програма виявляється найбільш ефективною, коли учасники, якого віку вони не були б, залишаються разом упродовж усього трирічного періоду та завершують програму як група. Після цього за бажанням вони можуть перейти до наступного етапу освітнього прогресу — почати вивчати основну послідовність курсів інституту та слідувати шляхами служіння, які вона відкриває.

У деяких місцях підлітки, які приєдналися до групи, раніше брали участь у дитячих класах Бахаї, але слід пам'ятати, що в багатьох випадках підлітки, які ознайомилися з програмою, не мали попереднього контакту з Вірою. Крім різниці у віці можуть також існувати певні відмінності в походженні, сімейних обставинах, віросповіданні, фінансовому стані родин тощо та досвіді підлітків. Жодна група ніколи не буває однорідною, а вожаті постійно стикаються з труднощами в тому, як відгукуватися на різноманітні інтереси учасників групи. У цьому випадку вкрай необхідними є високий рівень гнучкості та творчий підхід, і вам

слід бути готовими відповідати на цей виклик щоразу, як ви збиратиметеся з групою. Як ви діяли б, наприклад, в описаних нижче випадках?

- Деякі учасники підліткової групи, яку ви підтримуєте, зазнають труднощів із читанням.
- Молодші учасники групи почуваються ніяково, коли ви намагаєтеся працювати з ними окремо.
- Для одного чи двох старших учасників певні завдання недостатньо складні.
- Деякі учасники групи відмовляються брати участь у певному виді діяльності.
- Декілька учасників групи виявляють здатність опрацьовувати матеріал у більш швидкому темпі, ніж на це здатні інші учасники.
- Хлопчики та дівчатка в групі відмовляються брати участь у певних видах діяльності разом.
- Декілька учасників не мають достатньо грошей, щоб зробити внесок на похід групи, скажімо, у кафе чи кінотеатр.
- Один чи двоє учасників групи відвідують зустрічі нерегулярно.
- Один учасник групи протягом заняття недоречно жартує.
- Деякі учасники групи приводять із собою на зустрічі своїх молодших братів і сестер.
- Один чи двоє учасників не беруть участі в групових обговореннях.

Обговоріть у вашій групі ці та подібні ситуації. Звісно, у міру накопичення досвіду на цій ниві служіння ви неодноразово повертатиметеся до розгляду таких викликів на періодичних зустрічах-роздумах спільно з вашими колегами-вожатами та здобуватимете нові осяяння.

РОЗДІЛ 3

Книги, вивчення яких покладено в осердя програми, — деякі з яких ви вже, можливо, читали, зважаючи на рекомендації, надані в книзі 2, — упорядковані досить вільно щодо як рівня складності, так і мови та концепцій, які в них досліджуються. Загалом вони поділені на дві категорії. У книгах першої категорії теми розглядаються з огляду на вчення Бахаї, але не у формі релігійного навчання. Щодо цього їх можна назвати «натхненними вченням Бахаї». Такі книги становлять більшу частину програми. Менше текстів іншої категорії — таких, що містять виразну складову вчень Бахаї. Ми досліджуватимемо цю складову в наступному розділі, а поки сконцентруємося на природі текстів, натхнених ученням Бахаї.

Загалом освітні матеріали такого типу створюються з переконанням, що в океані Одкровення Бахауллі є незліченна кількість перлин мудрості, які слід пропонувати зацікавленим особистостям, навіть коли вони ще не усвідомлюють Його Положення. Ви вже знайомі із цією концепцією, оскільки в другій частині книги 2 «Духовно наснажливі бесіди» ви вивчали уривки, що ґрунтуються на промовах і Скрижалях Абдул-Баха, з метою розвинути здібність інтегрувати набуті з їхньою допомогою духовні знання та осяяння у ваші щоденні бесіди.

Як вам відомо із власного досвіду, в обговоренні з іншими тем, що досліджувалися в тій частині, у певних випадках ви можете природно згадувати джерело вашого натхнення, а в інших можете вважати за краще цього не робити — це залежатиме від конкретних обставин. Той самий принцип використовується й у випадку матеріалів, натхнених ученням Бахаї. У листі, написаному від імені Всесвітнього Дому Справедливості, щодо цього зазначається:

«Одним з основоположних принципів, який керує соціальним та економічним розвитком Бахаї, є те, що друзям слід щедро та безумовно ділитися Вченнями Бахауллі з людством, аби люди повсюдно могли застосовувати їх для вирішення нагальних соціальних проблем і покращення їхнього індивідуального й колективного життя як у матеріальному, так і в духовному вимірі. Доступ до Слова Бога не має бути

обумовлений прийняттям Бахауллі як Явителя Бога для нинішнього дня. Також недоречно утримуватися від того, щоб відкрито згадувати Джерело натхнення, покладене в основу освітньої програми, що розроблена на базі Його Вчень, коли цього вимагають обставини. Щодо цього існує низка варіантів, які друзі можуть враховувати, коли розробляють освітні матеріали, що ґрунтуються на вченнях і принципах Віри»¹.

У наступному листі, написаному від імені Всесвітнього Дому Справедливості, стверджується:

«Нас попросили поінформувати вас, що немає жодної вимоги вказувати автора, коли використовуються цитати з писань Бахаї в освітніх матеріалах, натхнених Вірою, якщо видається мудрим не робити цього»².

Отже, у той час як матеріали, натхненні вченням Бахаї, розробляються під безпосереднім впливом Одкровення Бахауллі, природа кожного блоку матеріалів та їхнє призначення визначають міру, до якої Віра згадується відкрито. У деяких із них досить доречним буде процитувати уривки зі Священних Текстів. В інших може бути надано пояснення вчень Бахаї без використання цитат. У будь-якому випадку посилання на першоджерела можуть включатися, а можуть і ні. Однак важливо усвідомлювати, що навіть у випадках, коли не було прямого згадування Віри, у контексті навчально-викладацького досвіду стає зрозумілим, що матеріал насправді натхнений Одкровенням Бахауллі.

Натхненні вченням Бахаї матеріали, які ми тут розглядаємо, більшою мірою спираються на Слово Бога як завдяки прямому цитуванню писань, так і через уплетення вчень Віри у виклад інтелектуальних, моральних і духовних тем. Власне в текстах посилання не даються, тож зазвичай питання, чи згадувати про джерела цитат і, якщо доречно, коли саме це робити, залишається на розсуд вожатого, який враховуватиме обставини учасників групи, а також її схильності та інтереси. Нижче наведено уривок з уроку книги «Вітри підтвердження» — як правило, першої книги, що вивчається в підліткових групах. Прочитайте його й обговоріть завдання, що йдуть за ним.

У Годвіна є однокласник і близький друг, якого звать Чишимба. Він часто відвідує родину Муленгів, і сьогодні ввечері він залишився на вечерю. Розмовляючи за столом, усі перестрибували з однієї теми на іншу. Мусонда дуже хотіла порушити питання підтвердження, їй аж несила було терпіти. Нарешті настала хвилина тиші.

— Моя сестричка знову взялася за своє, — сказав Годвін, відкашлявшись.

Але, на його подив, Чишимба, схоже, зацікавився.

— Що це слово означає для тебе? — запитав він Мусонду.

Мусонда, теж здивована, подивилася на Розу, сподіваючись, що та відповість.

— Підтвердження... Бог підтримує нас і допомагає нам у тому, що ми робимо, — сказала Роза.

Чишимба ненадовго замовчав. Його очі стали сумними.

— Кілька місяців тому, — повільно почав він, — мій батько втратив роботу. Він чесна й відповідальна людина, і всі це знають. Протягом вісімнадцяти років він працював охоронцем в одній компанії, а потім, зовсім несподівано, його звільнили. Ми всі знаємо причину. Якби вони протримали його ще два роки, то він вийшов би на пенсію і компанія мала б сплачувати її. У нас мало заощаджень. І хоча мій старший брат допомагає нам, здається, я не зможу знову піти до школи наступного року, оскільки не зможу оплачувати житло й харчування. Мені дуже подобається школа. Я хотів би знати, чому Бог не допомагає мені.

Усі подивилися на містера Муленгу, очікуючи, що він відповість на запитання. Містер Муленга всміхнувся та сказав:

— Те, що Бог підтримує нас, коли ми намагаємося щось зробити, не означає, що життя легке. У нашому житті буде чимало труднощів і, на жаль, переважна більшість із них траплятиметься через несправедливість. Але ви маєте сумлінно працювати, і, навіть якщо певний час щось виходитиме не так, як вам хочеться, слід бути впевненим у підтримці Бога. Особливо Він надає підтвердження, коли ви докладаєте зусиль, аби покласти край несправедливості.

Він повернувся до Чишимби та сказав:

— У тебе дружна й працююча родина. Моє серце підказує, що все в тебе зміниться. Ти закінчиш навчання. Повір мені на слово.

У розділах 20 і 21 ми розглянемо «Вітри підтвердження» більш детально, але наразі ви, можливо, захочете обговорити у вашій групі наведені нижче питання.

1. Якою є основна духовна концепція, що її торкаються в наведеній вище бесіді?
2. Чи представлена ця концепція так, щоб підлітки зрозуміли її?
3. У другій частині цієї книги ми розмірковували про небезпеку, що виникає, коли робиться занадто сильний акцент на власному Я. Як освітній процес, що наголошує на важливості докладати зусиль і приваблювати Божественні підтвердження, відрізняється від того процесу, який створений навколо понять самореалізації, самопізнання та самооцінювання, описаних у тій частині?
4. Чи всі підлітки, незалежно від походження та включно з тими, хто походить із родин бахаї, отримують користь від вивчення саме таких натхненних ученням Бахаї матеріалів, які розглядаються тут? Чому саме?

РОЗДІЛ 4

Тексти другої категорії забезпечують продовження духовної освіти, отриманої в дитячих класах Бахаї. У цих матеріалах явно висвітлюються фундаментальні вірування Бахаї та обговорюється спосіб, у який ці вірування мають бути перетворені на дію в контексті життя громади. Положення, яке займає Бахулла як Явитель Бога для цього віку, абсолютна впевненість у кінцевій реалізації Його задуму для людства, переконаність у безмежній свободі та радості, які ми отримуємо, підкоряючись Його законам, і безсумнівність щодо могутності Його Завіту — це лише декілька прикладів переконань, що ілюструють те, як теми розглядаються в текстах.

У процесі розмірковування над цією категорією матеріалів вам стане в пригоді такий уривок, написаний від імені Хранителя:

«...загрози, з якими стикається молодь, стають дедалі серйознішими та вимагають негайного усунення. Проте, як чітко свідчить досвід, неможливо знайти засіб проти цієї насправді сумної та приголомшливої ситуації в традиційній релігії, яку очолює духовенство. Догматичність Церкви було відкинуто раз і назавжди. Саме сила справжньої, конструктивної та живої Віри — тієї, яку явив світу Бахулла, — є тим, що може стримати молодь і захистити її від пасток кричущого матеріалізму сьогодення. Релігія як у минулому, так і нині, залишається єдиною надією світу, але не в тій формі, яку наші церковні лідери марно намагаються проповідувати. Відірвані від істинної релігії, норми моралі втрачають свою ефективність і більше не здатні направляти й упорядковувати особисте та соціальне життя людей. Але коли істинна релігія поєднана з істинною етикою, моральний прогрес стає можливістю, а не лише ідеалом»³.

Наведений вище уривок роз'яснює, що, на відміну від дедалі меншого впливу традиційної релігії, сила живої Віри може захистити молодь від «пасток кричущого матеріалізму», який нині панує в суспільстві. Ця сила має відображатись як у тому, що саме вивчають молоді люди, так і в тому, як їм допомагають розвивати їхні духовні здібності. Щоб глибше поміркувати над цими ідеями, звернімося до уривку з книги для підлітків «Дух віри» — однієї з книжок, яка розглядається в межах цього курсу.

Книга «Дух віри» торкається філософських за своєю природою тем, адже молоді люди цієї вікової групи постійно стикаються з основоположними питаннями існування — питаннями, на які необхідно дати правильну відповідь, аби уникнути збентеження чи навіть втрати віри на наступних етапах життя. Саме в ученнях Бахаї можна знайти відповіді на багато які з головолонних запитань, що спантеличують людський розум: істинна природа людини, добро і зло, свобода волі й доля, еволюція та виникнення людського духа, людський розум і дух віри. У книзі використовуються осяяння, набуті з писань, особливо з проникливих пояснень, що їх надав Абдул-Баха у «Відповідях на деякі запитання» з метою висвітлити ці теми. У книзі «Дух віри» кожна тема розкривається через бесіди групи підлітків, які відбуваються на їхніх регулярних щотижневих зустрічах і згодом, коли вони разом проводять вихідні в таборі. Наступний уривок узято з уроку, на якому підлітки разом із вожатим їхньої групи, Наталією Петрівною, обговорюють питання долі.

— Подивімося, що ми вже засвоїли, — сказала Наталія Петрівна. — У нас є свобода волі, аби чинити добре чи погано, і ми маємо використовувати наше волевиявлення, щоб вести шляхетне життя. Однак те, що ми маємо свободу волі, не означає, що ми можемо все контролювати. Існують події, які мають статися в нашому житті, але які ми ніяк не можемо контролювати. А тепер я хочу запитати вас про інше. Як ви розумієте слово «доля»?

— Я вважаю, що доля — це щось таке, чого ми не можемо змінити, — висловився Ігор.

— Звучить непогано. Хто-небудь може навести декілька прикладів? — запитала Наталія.

— Ми не обираємо батьків, — сказала Надійка.

— Ми не можемо вибрати, де нам народитися, — додав Антон.

— Мої батьки постійно повторюють, що моя доля — стати великим піаністом, — поділився Вадик.

— Але ти не зобов'язаний цього робити. Ти можеш обрати будь-яку іншу професію або заняття, — сказала Марина.

— Правильно. Доля — це не таке-то й просте поняття, — мовила Наталія. — Існує гарна аналогія, що пояснює, як працює доля. Хто-небудь із вас бачив, як тчуть килим?

На обличчях дітей з'явився розгублений вираз, тому Наталя продовжила:

— Отже, є рамка. На цій рамці, або на ткацькому верстаті, від одного краю до іншого міцно натягнуті паралельні нитки. Ткач використовує безліч ниток різних кольорів, щоб переплітати ними натягнуті та створювати візерунок. Один із перших послідовників Віри чув, як Абдул-Баха сказав, що ми подібні до ткачів. Нам дали рамку й натягнуті нитки. Нам також дали інші нитки, щоб ткати ними, і їх ми можемо порівняти з нашими талантами та здібностями, якими нас наділено від народження. Це — наша доля. Але лише ми обираємо, який малюнок зіткати. У нас є свобода дій. Кожна дія створює фрагмент візерунка. Завершена робота — це ті ми, якими ми вирости. За допомогою свободи волі та волевиявлення ми розвиваємо здібності й таланти, якими наділив нас Бог.

Для роздумів

Бог наділив усіх нас певними талантами та здібностями. У когось може бути схильність до біології, а в іншого — музичний талант. Але всі ми наділені тим, що необхідно, аби вирости шляхетними. Тому неправильно звинувачувати долю в наших недоліках. Коли ми так робимо, то припиняємо докладати зусиль до самовдосконалення. Для кожного з наведених нижче випадків оберіть ту думку, яка допоможе людині виправити ситуацію.

- а. Людина часто хворіє, тому що зазвичай харчується нездоровою їжею. Вона думає:
- _____ Це моя доля — бути слабким і хворим.
 - _____ Мені слід припинити шукати собі виправдання та змінити свої звички в харчуванні.

- б. Дівчинка не вчиться, тому погано складає іспити. Вона думає:
_____ Можливо, я й не найкраща учениця, але якщо старатимуся,
то мої успіхи в навчанні зростуть.
_____ Не судилося мені успішно навчатись у школі.
- в. Чоловік напивається щоразу, коли стикається з труднощами. У
тве-
резому стані він думає:
_____ Життя змушує мене напиватися.
_____ Я можу навчитися давати раду проблемам у моєму житті.
Мені не потрібен алкоголь.
- г. Дівчинка має звичку критикувати своїх друзів, тому вони
уникають її. Вона думає:
_____ Ніхто не любить мене.
_____ Мені варто припинити критикувати моїх друзів і почати
бачити гарне в людях.
- д. Учень на іспиті списував, і його на цьому спіймали. Він думає:
_____ Мені не таланить. Інші теж списують, але їх ніколи не
ловлять.
_____ Як я міг так учинити? Я ж маю вбиратися в шати чесності.
-

— Чи означає це, що жодній людині не випадає доля стати злочинцем? —
запитав Іван.

— Звичайно ж, ні, — відповіла Наталя Петрівна. — В аналогії, яку я щойно
навела, ідеться про те, що кожен може зіткати гарні візерунки за
допомогою рамки та ниток, що їх нам дали. Хоча ми й різні, кожен із нас
здатен розвивати свій характер і вирости гарною людиною.

Іван погоджується з усім сказаним. Утім, щось його тривожить, але він
не може зрозуміти, що саме. Мимоволі він промовляє: «Але ж це дуже
складно».

Ніхто не зрозумів, що саме мав на увазі Іван.

— Що дуже складно? — запитала Наталя.

— Постійно докладати так багато зусиль, аби бути сильним, бути
хорошим, — відповів Іван.

— Ти правий, Іване, — промовила Наталя, обмірковуючи його відповідь. — Однак пам'ятай, що Бог допомагає нам увесь час. Він ніколи не залишає нас самих. Уявіть собі вітрильник: рушійна сила йде від вітру, а не від самого човна. Але саме капітан повинен спіймати вітер вітрилами, щоб спрямувати човен до пункту призначення. Уся сила йде від Бога. Без Його підтримки ми безсилі. Коли ми дивимося лише на себе, усе, що ми бачимо, — це слабкість. Однак якщо ми обертаємося до Бога й просимо Його про допомогу та підтримку, ми знаходимо сили робити те, що тішить Його.

Потім група ділиться на пари, щоб вивчити напам'ять такі уривки.

«Незрівнянний Творець створив усіх людей з тієї самої речовини й підніс їхню сутність над усіма іншими створіннями Своїми. Отже, успіх чи невдача, прибуток чи збитки мають залежати від старань самої людини. Чим більше вона докладає зусиль, тим більшими будуть її досягнення».

«О мій Боже! О мій Боже! Ти бачиш, як я — смиренний та слабкий — займаюся найважливішою справою, сповнений рішучості підносити слово Твоє серед загалу та поширювати вчення Твої поміж людей. Як же досягти мені успіху, якщо не підтримаєш Ти мене подувом Духа Святого, не допоможеш мені перемогти війнствами славного царства Твого й не проллєш на мене підтвердження Свої, які самі по собі здатні перетворити мошку на орла, краплину води на річки та моря й атом — на світочі й сонця? О мій Господи! Підтримай мене переможним і дієвим могуттям Своїм, аби язик мій міг промовляти хвалу Тобі та називати якості Твої поміж усіх людей, а душа моя переповнювалася вином любові та знання Твоїх.

Ти — Всемогутній і Той, Хто чинить усе, що воліє».

Хоча ви матимете можливість опрацювати весь текст книги «Дух віри» у розділі 22, вам було би корисно зупинись тут і поміркувати над змістом наведеного вище уривка, обговоривши такі питання.

1. Як в уривку представлено концепцію долі? Чи є вона догматичною?
2. Яким є догматичне трактування концепції долі?

3. Чи ставиться в матеріалі книги належний наголос на допомозі підліткам у дослідженні ними духовних концепцій, а чи думки викладено негнучко?
4. Як матеріал допомагає підліткам побачити значення писань, які стосуються долі та свободи волі, у їхньому житті?
5. Чи продемонстровано в розповіді терпимість до різних думок та емоцій, які виразили юні персонажі в прагненні зрозуміти концепції? Якщо так, то як саме?
6. Що сталося б, якби учасникам підліткової групи не було надано можливості вільно висловлювати свої думки щодо цього питання?
7. Як Наталя Петрівна допомагає своїм молодим друзям розвивати ясність мислення?
8. Чи стосуються питання, які обговорювали молоді люди в розповіді, усіх підлітків незалежно від їхнього походження?

РОЗДІЛ 5

Ранній підлітковий вік — це період у житті, протягом якого наша здатність дивитися поза межі зовнішнього вигляду речей значно зростає; ми прагнемо глибшого розуміння того, що ми бачимо й переживаємо. Це означає, що підлітки потребують духовного сприйняття, тож слід допомагати їм розпізнавати духовні сили, бачити духовну реальність у кожній ситуації та виявляти відповідні духовні принципи. У писаннях Віри можна знайти посилення на такі здібності, як «внутрішнє бачення», «внутрішній зір» і «око душі». Так, Абдул-Баха радить у школі Табріат у Тегерані:

«Нехай вони досягнуть найбільшого прогресу за найкоротший проміжок часу, нехай вони широко розкриють очі свої та виявлять внутрішні реалії всього сущого, стануть майстрами в кожному виді мистецтва та кожному вмінні й навчаться осягати таємниці всього сущого такими, якими вони є, — ця здатність є одним з явних результатів служіння Святому Порогу»⁴.

Абдул-Баха називає духовне сприйняття однією із сил, що відрізняють людей від тварин:

«Не викликає сумніву, що, хоча людина має здібності, подібні до тих, які є у тварини, вона відрізняється від тварини інтелектуальними досягненнями, духовним сприйняттям, набуттям чеснот, здатністю отримувати дари Бога, господні щедроти та виливи небесної милості. Це — окраса людини, честь для неї та її велич. Людство має прагнути досягти цього піднесеного положення»⁵.

Він посилається на наше внутрішнє бачення та внутрішній слух як духовні чесноти:

«Він дав нам матеріальні дари та духовні милості, зовнішній зір, аби бачити сяйво сонця, і внутрішній зір, завдяки якому ми можемо сприймати славу Бога. Він створив зовнішнє вухо, аби ми насолоджувалися мелодійністю звуків, і внутрішній слух, за допомогою якого ми можемо чути голос нашого Творця»⁶.

В іншому випадку Він нагадує нам, наскільки важливо відкрити наш внутрішній зір:

«Наше духовне сприйняття, наш внутрішній зір має бути відкритим, аби могли ми бачити знаки та сліди Божественного духа в усьому. Усе може віддзеркалювати нам світло Духа»⁷.

А в цьому уривку Абдул-Баха́ описує нам приклад, у якому духовне сприйняття поглиблює розуміння:

«Концепція цілковитого знищення — це фактор у людській деградації, причина ганьби та низького положення людини, джерело людського

страху та приниження. Вона посприяла розпорошенню та послабленню людської думки, у той час як усвідомлення існування та безперервності здійняло людину до піднесеності ідеалів, заклало фундамент людського прогресу та стимулювало розвиток небесних чеснот; отже, належить людині залишити думки про небуття та смерть, які є абсолютно вигаданими, і побачити себе вічно живою, безсмертною в божественному задумі свого сотворіння. Людина має відвернутися від думок, що призводять до занепаду людської душі, аби день за днем, година за годиною рухатися вгору чимдалі вище до духовного сприйняття безперервності людської дійсності»⁸.

Чи можете ви сказати декілька слів про те, як духовне сприйняття привносить нові виміри в людське розуміння, що залишаються недосяжними в разі застосування виключно розумових здібностей?

РОЗДІЛ 6

Розглянувши необхідність духовної проникливості, ми маємо запитати себе, як її розвивати. Питання, звісно, не передбачає простої відповіді, однак ми можемо поміркувати над декількома думками, пов'язаними з нею.

Духовна проникливість — це якість чистого серця. Абдул-Баха говорить:

«Чим більш чистим та освяченим стає серце людини, тим ближчим воно стає до Бога, і світло Сонця Дійсності розкривається в ньому. Це світло запалює серця любов'ю Бога, відчиняє в них двері знання та знімає печатки з божественних таємниць, щоб уможливити духовні відкриття»⁹.

Те, що знання Бога життєво необхідне для розвитку духовної проникливості, також зрозуміло:

«Адже розуміння дійсності речей надає матеріальну перевагу в царстві буття й зумовлює прогрес зовнішньої цивілізації, а знання Бога — це причина духовного прогресу й тяжіння [до Бога — *ред.*], істинного бачення й осяяння, піднесення людства, появи божественної цивілізації, виправлення суспільної моралі й очищення совісті»¹⁰.

Любов до Бога вкрай необхідна, якщо метою є зміцнення внутрішнього зору:

«О мій друже! Дякуй Богові за те, що осяяв Він зір твій сяйними променями, які линуть від Сонця Істини, і за те, що оживив та охрестив тебе водою життя й вогнем любові до Бога»¹¹.

«Про любов до Бога говорять як про вогонь, адже спалює вона завіси, та як про воду, оскільки є вона джерелом життя. Якщо коротко, любов до Бога — це глибинна сутність чеснот світу людства. Завдяки їй очищується природа людини. Завдяки любові до Бога людина звільняється від вад людського світу. Завдяки любові до Бога людина досягає прогресу в царстві чеснот. Любов до Бога — причина осяяння світу»¹².

Наведені далі завдання можуть бути корисними для вас у міру того, як ви розмірковуватимете над важливістю поданих вище порад.

1. Напишіть декілька речень, описуючи, як кожне з поданого нижче збагачує духовну проникливість.

а. Чистота серця: _____

б. Знання Бога: _____

в. Любов до Бога: _____

2. Вирішіть, чи є наведені нижче твердження вірними.

_____ Лише за допомогою логічних міркувань, без допомоги Божественних учень, ми здатні відрізнити правильне від хибного.

_____ Саме визнання Явителів Бога та послух Їхнім ученням дає нам змогу досягти істини.

_____ Чистота серця робить людину наївною.

_____ Чим чистіше серце, тим точніше воно відображає божественні якості, світло яких дає серцю можливість сприймати внутрішню дійсність речей.

_____ Вогонь любові до Бога спалює завісу его й тим дає внутрішньому зору змогу узріти істину.

_____ Сила любові до Бога допомагає нам прагнути — із чітким баченням — залишатися вірними Його Волі та виконувати Його задум.

_____ Страх смерті послаблює наші інтелектуальні та духовні здібності, і навпаки — наша духовна проникливість загострюється, коли ми впевнені в безперервності нашого існування.

_____ Безкорисливе служіння Божественному Порогу допоможе нам бачити внутрішню дійсність речей.

_____ Завдяки внутрішньому зору ми можемо бачити божественні підтвердження.

РОЗДІЛ 7

Остання цитата в попередньому розділі наголошує на фундаментальній концепції, що дуже важлива для нашого дослідження: численні завіси заважають внутрішньому оку бачити дійсність речей. Розвиток духовної проникливості приводить до усунення таких завіс. Абдул-Баха зазначає:

«Дари Бога, які проявляються в усьому світі явищ, інколи залишаються прихованими, коли стають на заваді завіси, якщо

дивитися на ці дари ментальним і смертним оком, що робить людину духовно сліпою та недієздатною, але коли ці плівели прибрані, а завіси розірвані, тоді величні знамення Бога стають видимими й людина стає свідком того, як вічне світло наповнює світ. Дари Бога явлені — усі й повсякчас. Обіцянки небес завжди наявні. Милості Бога всеосяжні, але якщо свідоме око душі залишиться закритим завісами та затьмареним, вона буде вимушена відкинути ці всеохопні знамення та залишатиметься позбавленою цих проявів божественної щедрості. Отже, ми маємо докладати зусиль — серцем і душею, аби ту завісу, що прикриває око внутрішнього зору, було прибрано, щоб узріли ми прояви знамень Божих, розпізнали таємничі милості Його й усвідомили, що матеріальні блага — ніщо порівняно з духовними щедротами»¹³.

«Кожна душа має докладати зусиль, аби зірвати завіси, що закривають людські очі, і щоб відразу можна було побачити сонце, і щоб завдяки цьому осяялися серце й зір»¹⁴.

Буквальне тлумачення, марні фантазії, сліпе наслідування, его, гонитва за задоволенням пристрастей і жадань, жадібність і заздрість, а також упередження — це лише деякі із завіс, про які згадується в писаннях. Наші матеріальні чуття також постають як завіси.

«Я молюся за тебе, аби духовні здібності твої та прагнення щоденно зростали й аби ніколи ти не дозволяв матеріальним чуттям закривати, немов завісою, славних проявів Небесного Осяяння від очей твоїх»¹⁵.

«Одна із завіс — це буквальне тлумачення. Необхідно докласти надзвичайних зусиль, щоб осягнути глибинні сенси»¹⁵.

«Піднось хвалу Богові за те, що знайшов ти шлях свій у Царство Величі й розірвав завісу марних фантазій і що була відкрита тобі суть глибинної таїни»¹⁷.

«Я палко благаю Бога прибрати завіси з внутрішнього ока твого, відкрити тобі найвеличніші знамення Його та зробити тебе стягом проводу, цілковито зреченим усього, крім Нього, тим, хто палає вогнем любові Його, хто зайнятий згадуванням Його й усвідомлює реальності усього сущого, аби зміг ти побачити власними очима своїми, почути власними вухами своїми й утриматися від сліпого наслідування предків своїх. Поглянь із проникливістю на Справу Господа твого, адже люди огорнуті завісами темряви»¹⁸.

«...адже не існує завіси, що створює більше перешкод, ніж его, і якою б тонкою не була ця завіса, урешті-решт вона повністю закриє людину та позбавить її приналежної їй частки вічної милості»¹⁹.

«Однак гонитва за задоволенням пристрастей і жадань закриє очі тисячею завіс, які проростають із серця, аби засліпити як зір, так і проникливість»²⁰.

«О діти розуміння! Якщо повіка, хоча й ніжна, може завадити зовнішньому оку людини споглядати світ і все, що в ньому, уявіть тоді, що ж станеться, якщо завіса жадоби опуститься на внутрішнє око її. Скажи: О люди! Темрява жадібності й заздрощів затьмарить сяйво душі так, як хмари закривають світло сонця»²¹.

«Я сподіваюся, що ви звернете свої незатьмарені погляди до Сонця Істини замість того, щоб споглядати земні речі... нехай це Сонце дає вам від Його сили, і тоді хмари упереджень не затулятимуть Його світла від ваших очей! Тоді Сонце буде для вас без хмар»²².

У першому уривку Абдул-Баха говорить нам, що «дари Бога явлені — усі й повсякчас», «обіцянки небес завжди наявні» і «милості Бога всеосяжні». Він пояснює далі: «якщо свідоме око душі людини залишиться закритим завісами й затьмареним», то це призведе до того, що людина заперечуватиме ці величні знамення Божі та залишатиметься позбавленою цих явних щедрот.

1. Як ви вважаєте, що це за дари та милості, на які посилається Абдул-Баха?

2. Тепер опишіть, як завіси, згадані вище, позбавляють нас можливості узріти ці дари та милості.

а. Буквальне тлумачення святих текстів: _____

б. Марні фантазії: _____

в. Сліпе наслідування: _____

г. Его: _____

д. Гонитва за задоволенням пристрастей і жадань: _____

е. Жадібність і заздрощі: _____

ж. Упередження: _____

3. Визначте, чи є наведені далі твердження істинними.

_____ Наше внутрішнє око бачить навіть без допомоги наших розумових здібностей та фізичних очей.

_____ Наші фізичні відчуття та розумові здібності завжди заважають нам споглядати духовну реальність.

_____ Очищення наших фізичних відчуттів від усього, що не пов'язане з Богом, допомагає нашим внутрішнім здібностям досягати істину.

4. На завершення поміркуйте над уривком із Писань Абдул-Баха, щоб здобути глибше розуміння природи завіс, які можуть перешкоджати духовній проникливості. Вивчіть його напам'ять, якщо бажаєте.

«Знай же, воістину, що існує багато завіс, у які огорнено Істину: гнітючі завіси; потім ніжні та прозорі завіси; далі — те, що огортає Світло, споглядання якого сліпить очі, як це робить сонце, огорнуте лише власним світлом, і яке засліплює зір і затьмарює очі, коли ми дивимося на нього.

Я благаю Бога знищити всі пелени та призвичаїти всі очі до цього світла, щоб людина не була закрита завісами від пізнання Сонця Істини»²³.

РОЗДІЛ 8

Нижче наведено один з уроків із книги «Проблиски надії» — ще одного підліткового матеріалу, натхненого вченням Бахаї. У ньому розповідається історія про Кібомі — дванадцятирічного хлопчика, який після втрати батьків вирушив у подорож, аби знайти свою сестру. Кібомі належить до племені Адумбу. Його батьків було вбито в міжусобицях із членами племені Кунгу. В уроці, що йде перед наведеним, описується зустріч Кібомі зі старим чоловіком із племені Кунгу, який поставився до хлопчика надзвичайно приязно. Та ось він зустрічає групу солдатів зі свого племені.

Трохи підкріпившись, Кібомі відчув прилив сил і пішов швидше. Коли він тікав зі свого села, то відчував здебільшого лише страх і гнів. Тепер до нього починали повертатися добрі почуття, які він завжди мав до людей. Старий чоловік походив із племені Кунгу, однак був мудрим і добрим. Він поділився своєю їжею. Слова, які він промовляв, були гарними та сповненими надії: «Ми повинні робити вибір. Ми були створені, щоб любити, а не ненавидіти».

Кібомі й далі йшов уздовж ріки до Нангата. Через деякий час він почув голоси та швидко сховався за великим деревом. Наближалася група молодих людей. Вони розмовляли мовою племені Адумбу. Кібомі зрадив, почувши рідну мову, і повільно вийшов із-за дерева. Чоловіки були одягнуті у військову форму. Вони — солдати з армії бунтівників племені Адумбу. Деякі з них були дуже молодими, а один здавався однолітком Кібомі. Побачивши хлопчика, солдати зупинилися та підняли свою зброю. «Чекайте! — сказав Кібомі. — Я теж із племені Адумбу, як і ви!»

— Що ти робиш тут наодинці? — роздратовано запитав їхній командир.

— Кангу напали на наше село та вбили моїх батьків. Я був змушений утекти, — відповів Кібомі.

— У такому випадку приєднуйся до нас, — сказав командир. — Ми повинні провчити Кунгу. Примусимо їх відповісти за те, що вони зробили з твоєю сім'єю.

Кібомі відчув спокусу. Він трохи подумав і вже майже погодився. Хлопчик-солдат вийшов наперед і простягнув йому свою руку. Кібомі подивився в його очі та відчув занепокоєння через той відчай, який побачив у них. Кібомі охопив сумнів.

— Я, можливо, приєднаюся до вас згодом, — вимовив він голосом, що тремтів. — А зараз я маю віднайти свою сестру.

Коли солдати вже пішли далі, один із них обернувся і промовив: «Запам'ятай! Відповідати ударом на удар — єдиний вірний шлях». Кібомі нічого на це не відповів.

Запитання

1. Що відчував Кібомі, тікаючи зі свого села?
2. Чому змінилися його почуття після зустрічі зі старим чоловіком?
3. Чому Кібомі сховався за деревом?
4. Хто були ті молоді люди у формі, яких він зустрів?
5. Що командир загону запропонував Кібомі?
6. Що Кібомі побачив в очах хлопчика-солдата?

Завдання

1. Кібомі побачив відчай в очах юного солдата, який, так само наляканий і злий, як і Кібомі, зробив вибір на користь боротьби та вбивств. У всіх нас бувають миті смутку й відчаю. У таку мить нам не слід обирати темні шляхи, навпаки, ми маємо шукати світло, що повертає надію. Прочитайте наведену далі молитву та поміркуйте над її словами.

«Він — Співчутливий, Всещедрий! О Боже, мій Боже! Бачиш Ти мене, знаєш Ти мене; Ти — Прихисток мій і Пристановище моє. Нікого не шукаю я та не шукатиму, крім Тебе; жодним шляхом не йду та не йтиму, крім як шляхом любові Твої. Похмурої ночі відчаю око моє повертається — в очікуванні та сповнене надії — у бік світанку безмежної прихильності Твої, і в час ранкової зорі засмучена душа моя відроджується й отримує силу в згадуванні краси Твої й досконалості».

Спробуйте вивчити цю молитву напам'ять.

2. У кожній з описаних нижче ситуацій визначте, які думки та дії призведуть до відчаю, а які відродять надію.

а. Ти погано склав іспит із певного предмета.	<i>Надія</i>	<i>Відчай</i>
– Кидаєш навчання та витрачаєш більшість свого часу на ігри.	☐	☐
– Кажеш собі, що ти дурний.	☐	☐
– Просиш іншого учня допомогти тобі.	☐	☐
– Виявляєш до себе терпіння та докладасш більше зусиль, аби зрозуміти предмет.	☐	☐
– Звинувачуєш учителя в тому, що він недостатньо допомагав тобі.	☐	☐
б. Ти відчуваєш самотність, і тобі здається, що в тебе зовсім немає друзів.	<i>Надія</i>	<i>Відчай</i>
– Ти замикаєшся в собі та сумуєш більшу частину часу.	☐	☐
– Ти проводиш менше часу, думаючи про себе, а більше піклуєшся про інших.	☐	☐
– Ти постійно думаєш про недоліки інших.	☐	☐
– Ти шукаєш гарне в людях.	☐	☐
– Ти робиш перший крок, щоб заговорити з іншими та бути привітним до них.	☐	☐
в. Ти бачиш заздрощі та сварки серед деяких твоїх родичів.	<i>Надія</i>	<i>Відчай</i>
– Ти також заздриш і сваришся з ними.	☐	☐
– Ти намагаєшся бути більш щедрим до них.	☐	☐
– Ти молишся за членів родини, щоб вони об'єдналися.	☐	☐
– Ти навчаєш дітей у своїй родині любові та щедрості.	☐	☐

– Ти кажеш собі, що нічого не можеш зробити, аби змінити родичів.	☐	☐
г. Друг чинить щось, що завдає тобі болю.	<i>Надія</i>	<i>Відчай</i>
– Ти приймаєш рішення помститися другові та зробити боляче йому у відповідь.	☐	☐
– Ти пробачаєш друга.	☐	☐
– Ти вирішуєш нікому не робити боляче в такий спосіб, як це зробив він.	☐	☐
– Ти розповідаєш усім, якою поганою людиною є твій друг.	☐	☐
– Ти припиняєш із ним товаришувати.	☐	☐

Назвіть декілька духовних істин, які підлітки, можливо, відкриють для себе протягом цього уроку. Як розглядаються теми надії та відчаю, що порівнянні зі світлом і темрявою? Як, на вашу думку, ця історія та вправи після неї допоможуть зробити духовну проникливість підлітків гострішою?

РОЗДІЛ 9

«Надія» та «підтвердження» — це лише два приклади з безлічі тем, які мають бути розглянуті в межах програми вивільнення духовних сил підлітків. Ретельне обговорення таких тем може зміцнити духовну проникливість і сприяти розширенню свідомості. Абдул-Баха стверджує:

«Існує декілька стовпів, що їх встановлено як непорушні опори Віри Божої. Найпотужніші з них — це освіченість і застосування свого розуму, розширення свідомості й глибока проникливість у реальності всесвіту та приховані таїни Всемогутнього Бога»²⁴.

Людина може жити на різних рівнях свідомості. Усвідомлення божественних волі та задуму, визнання сил, що впливають на нас і наші громади, і прагнення присвятити наші розумові та духовні здібності побудові нового світу — усе це передбачає вищий рівень свідомості, на відміну від життя, зосередженого на турботах про матеріальне. Одне з найголовніших випробувань для вожатого підліткової групи — допомогти їй учасникам досягати дедалі вищих рівнів свідомості. Для того щоб зробити це, підлітки мають зрозуміти ті концепції, які поєднані з темами, що перебувають у центрі духовного життя. Тому вони також мають розвинути свої здібності міркувати й аналізувати такі концепції та застосовувати їх у своїй реальності. На додаток до надії та підтвердження назвіть ще декілька тем і концепцій, які підліткам слід зробити предметом своїх роздумів.

РОЗДІЛ 10

У декількох попередніх розділах ми досліджували питання духовної проникливості та деякі пов'язані з нею якості — чистоту серця, пізнання Бога й любов до Бога. Ми також міркували про «завіси», які можуть заважати нам бачити нашими «внутрішніми очима», і звертали свою увагу на те, як розуміння певних концепцій може допомогти зміцнити нашу духовну проникливість і розширити нашу свідомість.

У підлітковому віці здібності, властиві людській душі, проявляються дедалі більшою мірою. Серед них особливо важливими є здатність мислити та висловлюватися, і плекання цих здібностей укрив необхідне для розширення свідомості. Між мовою й думкою існує глибокий та тісний зв'язок. Здатність мислити проявляється за допомогою слів, а без розвитку здібностей висловлювати думки неможливо сприяти поглибленню розуміння. Розвиток здібностей висловлювати думки та поглиблення розуміння дійсності йдуть рука об руку. Зрештою, розуміння вимагає споглядання та роздумів — видів діяльності, нерозривно пов'язаних із мовою. Бахаулла стверджує:

«О люди Баха! Джерело ремесел, наук і мистецтв — це здатність до розмірковування. Докладайте всіх зусиль, аби із цієї досконалої копальні могли виблизнути такі перлини мудрості й речення, що сприятимуть благополуччю та гармонії всіх народів землі»²⁵.

Людському розумінню та здібностям висловлювати думки, звісно, необхідне осяяння, що походить із Божественного речення. Бахаулла говорить нам:

«Він прийшов заради вашого спасіння та витерпів страждання, аби могли ви піднятися драбиною речення до вершини розуміння»²⁶.

Розвиток здібності висловлювати думки передбачає більше, ніж набуття механічних навичок читання, письма та говоріння. Воно вимагає певних навичок: читати з гарним розумінням написаного, описувати думки чітко й красномовно та з достатньою точністю формулювати концепції. Розвиваючи ці навички, підлітки навчаються застосовувати відповідні наукові, моральні й духовні концепції для аналізу світу навколо них і формулювання особистих переконань, на основі яких сформується їхня майбутня соціальна ідеологія.

Абдул-Баха пояснює, що «більшість населення не знає про ці життєво необхідні засоби, які могли б стати невідкладними ліками проти хронічних хвороб суспільства». Він також зазначає: «Нині більшості людей, через їхню неналежну освіту, бракує навіть словникового запасу, аби пояснити, чого вони хочуть». Тож як пощастило тим, хто від ранньої юності має змогу розвивати свої здібності висловлювати думки та, знаючи про божественні ліки проти хронічних хвороб людства, наповнюють свій розум небесними думками, розвиваючи в такий спосіб своє розуміння та розширюючи свою свідомість.

У наведеному далі уроці з книги «Покладаючись на силу слова» — натхненного вченням Бахаї матеріалу, який часто вивчають підлітки, що вже пройшли певну кількість попередніх книг серії, — група підлітків обговорює концепцію «слово». Опрацюйте урок і спробуйте побачити, як він розвиває розуміння та розширює свідомість.

Упродовж перших місяців існування підліткової групи Алегріаса найбільш цікавим заходом став проєкт висаджування дерев. Після того як підлітки

висадили п'ятдесят плодових дерев навколо школи, вони запросили своїх батьків, друзів і сусідів на урочисту церемонію, під час якої Еліза виступила з короткою промовою щодо важливості покращення навколишнього середовища. Громада належно оцінила цей проєкт, адже висаджені дерева дадуть плоди та прикрасять село.

Наступного дня після церемонії, напередодні від'їзду з Алгеріаса Еліза попросила підлітків зібратися.

— Сьогодні мені хотілося б поговорити з вами на тему, яка буде головною на наших зустрічах протягом найближчих місяців, — почала вона з ентузіазмом. — Щоб увести її, дозвольте мені запитати вас: як ви вважаєте, чому Бог створив нас?

Маріела одразу ж відповіла:

— Бог створив нас тому, що Він любить нас. «Полюбив Я сотворіння твоє, тому й сотворив тебе». Я вивчила цю цитату ще дитиною та ніколи не забуду її.

— Чудово, — відповіла Еліза. — Бог створив нас зі Своєї безмежної любові до нас. Через цю любов Він наділив кожного з нас найдивовижнішими дарами. Одним із найбільших Його дарів є здатність користуватися словом. Жодна інша істота не наділена здатністю промовляти слова, читати слова, писати слова й розуміти їх. За допомогою слів ми спілкуємося між собою та інформуємо інших про те, що ми думаємо та відчуваємо. Навіть більше, саме словами виражені божественні вчення. Ми розуміємо ці вчення, слухаючи та читаючи Слово Бога, явлене Його Посланцями. Тому темою, яку я обрала для нашого обговорення, буде сила слова.

— Я чула, що слово могутніше за меч, — вимовила Шарлотта.

— Саме так, — додав Антоніо. — Але для того щоб слова мали силу, їх потрібно супроводжувати вчинками. Інакше слова залишаються порожніми та легко розвіюються вітром. В одній з моїх улюблених цитат сказано, що ми маємо стерегтися, аби не йти шляхами тих, чиє слово розходиться з їхніми вчинками.

— Так, — додала Анна-Марія. — Можна сказати іншій дівчинці, що вона твоя найкраща подруга, але якщо не допомогти їй, коли вона цього потребуватиме, тоді, напевно, ти не така вже й гарна подруга.

Коментар Анни-Марії активізував уяву підлітків, і вони всі почали наводити свої приклади порожніх слів і слів, які супроводжуються вчинками.

Нарешті Еліза сказала:

— Добре. Усі ви переконалися, що слова, які супроводжуються вчинками, є дуже могутніми. У слів є надзвичайна сила — вони здатні змінювати світ. Саме тому, вам — тим, хто бажає збудувати кращий світ, — слід навчитися правильно використовувати слова. Це означає обмірковувати слово, розуміти слово, промовляти слово, розповсюджувати слово та трансформувати слово в дію.

Деякий час підлітки мовчали, розмірковуючи над тим, що сказала Еліза. Потім у Дієго несподівано сяйнула думка. Збуджений, він скочив перед групою та вимовив:

— Ось тепер я знаю, як нам досягти матеріального та духовного прогресу — силою слів, що супроводжуються безкорисливими вчинками.

Запанувала тиша. Усі мовчали. Дієго залишився стояти, відчуючи себе ніяково. Він не знав, сісти йому чи продовжити стояти. Він поглянув на Елізу в пошуках підтримки. Вона повільно підвелася, підійшла до нього та взяла за руку.

— Ти щойно розкрив глибоку істину, — сказала вона. — Одного дня ти зрозумієш, наскільки це важливо.

ВПРАВИ

1. Доповніть речення, використовуючи подані нижче слова.

Супроводити, уява, виражати, вчинки, спілкуватися,
покращуватися, обдарувати, викликати, оточувати, дар,
навколишнє середовище, розкрити, переконати, глибокий.

- а. За допомогою сили слова ми можемо _____
себе.
- б. Юлія не хотіла, аби її маленький братик ішов до магазину сам,
тому вона вирішила _____ його.
- в. Лікар був радий бачити, що здоров'я дівчинки почало
_____.
- г. Тільки після того як Льюїс Енріке попросив її декілька разів,
йому нарешті вдалося _____ її виступити
на зустрічі.
- д. Бог наділив нас _____ життя, і нам не слід
марнувати його.
- е. Коли б Джуан Карлос не дав обіцянку, він робить усе можливе,
аби дотриматися її. Його слова завжди супроводжуються
_____.
- ж. Зі Своєї любові до нас Бог наділив нас різними дарами.
Здатність користуватися словом — один із найдивовижніших
дарів, яким Він _____ нас.
- з. Оповідання було написане автором цілком із власної
_____.
- и. Для того щоб _____ з іншими, ми маємо
навчитися слухати.
- к. Сесілія турбується про стан _____
_____, тому вирішила провести у своїй
громаді курс на тему дотримання чистоти та порядку.

л. Який би проєкт не планувався, Дієго завжди може зацікавити всіх. Він здатен _____ ентузіазм.

м. Роберто настільки втомився після важкого трудового дня, що пішов спати й ніхто не зміг його розбудити. Він спав _____ сном.

н. Моя бабуся ніколи не казала нікому, скільки їй років, але коли їй виповнилося 100, вона нарешті _____ свій вік.

о. Анна висадила сад навколо свого будинку, тож його _____ гарні квіти різних кольорів і форм.

2. Напишіть речення з кожною з наведених далі фраз.

Безкорисливі вчинки: _____

Покращення навколишнього середовища: _____

З великим ентузіазмом: _____

Трансформування слів у дію: _____

Розмірковування над тим, що було сказано: _____

3. Слова мають силу, яка може привести до чогось хорошого або чогось поганого, і, залежно від того, які слова ми використовуємо, ми можемо дати іншим добру пораду або погану. Позначте літерою «Д» ті з наведених нижче тверджень, які є добрими порадами, а літерою «П» — ті, що є порадами поганими.

_____ Нам слід єднатися та ніколи не сваритися.

_____ Якщо тобі щось треба — візьми це. Ну то й що, як власник проти?

- _____ Не обмовляй інших.
- _____ Часом на нас нападають лінощі; у такі дні краще нічого не робити.
- _____ Не відкладай на завтра те, що можна зробити сьогодні.
- _____ Не важливо, якщо ти трохи запізнишся на зустріч.
- _____ Незалежно від того, наскільки незначним здається завдання, виконати його слід бездоганно.
- _____ Нічого страшного, якщо іноді ти вдасися до маленької «білої» брехні.
- _____ Нічого не роби для інших: це того не варте.
- _____ Єдина мета в житті — це розважатися.
- _____ Нам слід щоденно докладати зусиль, аби вдосконалюватися.
- _____ Праця — це покарання.
- _____ Чому ми маємо підкорятися законам, коли самі знаємо, що для нас краще.
- _____ Наша мета в цьому світі — пізнавати Бога та поклонятись Йому.
- _____ Ми поклоняємося Богу, коли виконуємо свою роботу в душі служіння.
- _____ Кожному з нас слід турбуватися про власне життя та не перейматися чужими проблемами.
- _____ Твої батьки вже старі. Що вони знають про теперішнє життя?
- _____ Трохи алкоголю час від часу нікому не зашкодить.
- _____ Життя коротке. Навіщо вбивати себе роботою?

1. Мета уроку — розширити свідомість підлітків, допомагаючи їм розмірковувати над концепцією поняття «слово». У який спосіб це досягається?

2. Проаналізувавши цей урок, зазначте, які зв'язки між здібністю міркувати та здібністю висловлюватися ви помітили? _____

РОЗДІЛ 11

Підліткам необхідно розвивати здібність упевнено читати й добре розуміти те, що вони читають. У більшості частин світу наявний різноманітний асортимент літератури для цього віку — починаючи від освітніх матеріалів і закінчуючи коміксами. Хоча багато елементів цієї величезної кількості літератури сприяють здоровому розвитку підлітків, їхній вплив на душу підлітка не можна порівнювати з впливом, який чинять істини, що їх знаходимо в писаннях. Ми знаємо, що в цьому Законострої Бахаулла кожне слово наділив новою силою. Він стверджує:

«Рухом Нашого Пера слави Ми — за наказом усемогутнього Промислителя — вдихнули нове життя в кожную людську оболонку та вклали в кожне слово нову силу. Усі створіння проголошують докази цього всесвітнього відродження»²⁷.

Які теми та концепції не розглядалися б у матеріалах, що використовуються для розвитку в підлітків здібностей до висловлювання думок, вкладене в них значення має близько відображати те, що викладено в писаннях Віри. До прикладу: наше розуміння концепції справедливості, якщо воно осяяне вченням Бахаулли, проникне в глибини змісту, здебільшого не доступні світу, який втратив контакт із духовною реальністю. Віднаходження перлин мудрості, що містяться в писаннях, за допомогою творчо складених освітніх матеріалів осяє уми підлітків і наповнить їхні серця радістю. Абдул-Баха пояснює:

«Нехай душі ваші будуть осяяні світлом Слів Бога, і нехай ви станете вмістилищами таємниць Бога, адже немає більшого спокою та солодшої радості, ніж духовне осягання божественних учень. Якщо людина розуміє справжнє значення віршів поета, таких як, наприклад Шекспір, вона задоволена та сповнена радості. Наскільки ж більшими будуть її радість і задоволення, коли вона осягне реальність Святих Писань і відкриє для себе таємниці Царства!»²⁸

Наведений нижче уривок узято з книги «Покладаючись на силу слова». Червоною стрічкою крізь увесь текст проходить тема «прогрес». Мета цього матеріалу — допомогти молодим умам здобути розуміння концепції прогресу відповідно до вчень Віри. Спробуйте виявити різницю між значенням прогресу, скажімо, як його нині подають у засобах масової інформації, та його значенням, вираженим у наведених уривках.

Одного разу до села завітав поважний учитель, який сказав місцевим людям: «Алегоріас може стати зразковою громадою, де ми зможемо досягнути як матеріального, так і духовного прогресу». Спочатку Дієго не міг зрозуміти, що означає «матеріальний та духовний прогрес», але він був у захваті, як і вся його громада. Відтоді він багато чого дізнався про це питання. Дієго зрозумів, що хоч він іще не дорослий, але вже й не дитина та здатен допомагати своєму селу досягти бажаного матеріального й духовного прогресу.

Якось, під час однієї з таких бесід, Дієго вирішив запитати всіх, що вони думають про матеріальний і духовний прогрес. Марієла, яка завжди мала що цікавого сказати, умить відповіла: «Я точно знаю, що таке матеріальний прогрес. Це означає, що ми бідні й нам потрібно більше грошей, аби мати можливість отримати речі, які зроблять нас щасливими».

Коментар Марієли сколихнув усіх, і кожен почав ділитися своїми думками. Ось що приблизно вони говорили.

Антоніо: «Я не вірю, що, аби бути щасливим, потрібно бути багатим. Я знаю бідняків, які щасливі».

Карлота: «Мій брат приїхав з університету на канікули й каже, що це багаті вигадали твердження “щасливий бідняк”, щоб ми продовжували працювати на них».

Анна-Марія: «Може це й так, але я знаю, що щастя йде з глибини душі та не залежить від того, скількома речами людина володіє».

Дієго: «Утім, не дуже приємно бути бідним. Ми маємо робити все можливе, аби покращити наше життя».

Антоніо: «Однак ми маємо бути щасливими, поки намагаємося досягнути цього. Я хочу наполегливо працювати задля себе та громади, але я хочу відчувати радість, поки роблю це. Колись мені подобалось проводити час із братом Карлоти, але, відколи він почав постійно говорити про багатих і бідних, мені неприємно слухати його. Він сповнений злістю».

Роберто: «А я знаю, що справжнє щастя приходить, коли ти наближаєшся до Бога та дотримуєшся Його законів».

Дієго: «Саме так, але слід пам'ятати, що любити Бога означає також любити людей та допомагати їм».

Карлота: «І ми маємо пам'ятати, що дотримуватися законів Бога також означає працювати разом заради побудови кращого світу, у якому люди більше не будуть бідними».

Раптом Дієго зрозумів, що досі вони говорили переважно про матеріальний прогрес.

— А як же духовний прогрес? — запитав він.

Але всі були вже втомлені та вирішили продовжити обговорення іншим разом.

Підлітки присвятили декілька зустрічей обговоренню матеріального та духовного прогресу. Місяць по тому, напередодні приїзду Елізи, вони

домовилися про особливу зустріч, аби переглянути свої висновки. Коли підлітки представили свої ідеї Елізі, вона була в захваті. Еліза допомогла їм чітко впорядкувати їхні висновки та написати таку декларацію.

Декларація молоді

Ми вже не діти, тому маємо серйозно замислюватися над нашим майбутнім. Світ, у якому ми живемо, сповнений страждань та уражений роз'єднанням. Ми бажаємо побудувати новий світ, у якому люди житимуть у гармонії та де більше не існуватимуть війни й бідність. Для того щоб побудувати новий світ, ми маємо розпочати з власної громади. Саме тому зараз ми говоримо про матеріальний і духовний прогрес у нашому селищі Алегріас. Задля досягнення матеріального прогресу нам необхідно покращити сільське господарство, краще дбати про своє здоров'я, відкривати більше шкіл, а також бути активними в бізнесі та промисловості. Користуючись здобутками нашої праці, ми маємо перетворити наші домівки, наше село та наше оточення на місця чарівної краси, де всі ми насолоджуватимемося чистим і здоровим навколишнім середовищем.

Але матеріальний прогрес для всіх людей неможливий, якщо ми не досягнемо духовного прогресу. Без духовності лише дехто стає багатим, у той час як інші й далі живуть у бідності. Для досягнення наших цілей ми, як громада, маємо об'єднатися, діяти справедливо, співпрацювати й бути товариськими одне до одного, бути щедрими, чесними та гідними довіри. Справедливість, щедрість, любов і доброта, чесність і надійність — ті духовні якості, завдяки яким ми досягнемо як матеріального, так і духовного прогресу.

Духовні якості потрібні нам не лише для побудови кращого світу. Вони також необхідні для життя нашої душі, яке не закінчується в цьому світі. Матеріальний і духовний прогрес означає, що ми щодня докладаємо зусиль для досягнення досконалості в матеріальних і духовних аспектах нашого життя, наполегливо працюємо заради побудови справедливого та мирного світу та готуємося до вічного життя, сповненого радості й щастя.

Дієго провів чимало часу, обмірковуючи свою промову. Звичайно ж, він хотів звернутися до теми «Матеріальний і духовний прогрес в Алегріасі». Проте він не хотів робити промову важкою та повчати друзів. Ось як він висловив свої думки:

«Для мене бути частиною підліткової групи Алегріаса значить дуже багато. Її учасники — найкращі друзі, які тільки в мене були, і чимало найщасливіших моментів мого життя пов'язані з ними. Я вважаю, що ми всі змінилися відтоді, як почали зустрічатися та робити щось разом. На початку ми ще були певною мірою дітьми, а наші спільні зустрічі допомогли нам увійти в наступний етап нашого життя. Завдяки нашій діяльності й обговоренням ми не входимо до юнацької пори розгублені та позбавлені надії. Ми знаємо, що в нашого життя є призначення, і ми допомагатимемо одне одному досягати своїх цілей. Я думаю, ми будемо друзями назавжди.

Відтоді як склалася наша група, ми часто розмірковували про духовний та матеріальний прогрес Алегріаса. Мені здається, що спочатку нам було просто цікаво, що це означає. Але зараз для більшості з нас розвиток нашої громади став справою, якій ми прагнемо присвятити всі свої сили. Ми сподіваємося, що наш ентузіазм заразливий і надихне всіх жителів нашого села.

Завдяки Елізі, яка з любов'ю скеровувала нас, ми знаємо дещо важливе про прогрес. Ми знаємо, що маємо завжди бути об'єднаними, інакше всі наші зусилля будуть марними. Ми знаємо, що маємо прагнути досконалості, щоб кожен наступний день був кращим за попередній. Ми також знаємо, що осяйні слова та безкорисливі вчинки мають силу спричиняти зміни. Але чому ж слова мають таку силу? Одна з найважливіших причин полягає в тому, що за допомогою слів ми отримуємо, здобуваємо та передаємо знання. Стрижнем прогресу є знання.

Якось я спостерігав за коровами, які випасалися біля мого дому. Я подумав: “Ці корови мають усе, що їм треба. Уся трава, яку вони могли би забажати, є для них. Тут є струмок, що тече крізь їхнє пасовище та з якого вони можуть пити, коли заманеться. Вони можуть лежати на сонці чи в затінку, коли хочуть. Хіба потребують вони ще чогось?”.

Але потім я зрозумів, що це все, що в них є. У них немає знань чи розуміння того, що вони роблять. Вони є рабами природи. Я твердо вирішив, що не хочу жити, як корова. Потім я запитав себе: “Що як я стану неймовірно заможним і могутнім, але залишуся неосвіченим? Що із цього буде хорошого? З усіма тими багатствами та владою я буду ніким іншим, як рабом — рабом власних пристрастей, які змушуватимуть мене робити те, чого я навіть не розумію; рабом жадоби, рабом тих, хто багатший та могутніший за мене”. Саме тому знання — це основа прогресу. Знання дають нам свободу».

У наданому нижче місці напишіть декілька абзаців, описуючи те, що, на вашу думку, підлітки мають зрозуміти щодо теми прогресу.

РОЗДІЛ 12

У писаннях Віри «речення» часто описується такими словами, як «кришталево чисте», «красномовне», «проникливе» і «переконливе», і за ними часто йдуть фрази, які вказують на необхідність «помірності», «мудрості» і «розуміння». Очікується, що слова, яким притаманні ці якості, матимуть надзвичайний вплив, як, наприклад, здатність «знищувати завіси егоїзму та пристрастей» і «гасити полум'я ворожнечі й ненависті». До того ж вагомість слів залежить від стану та духовних якостей того, хто їх промовляє.

«Скажи: Людське речення — це сутність, яка прагне чинити свій вплив і якій необхідна помірність. Що ж до його впливу, то він залежить від витонченості, яка, у свою чергу, залежить від сердець — зречених і чистих»²⁹.

«Навіть більше, слова та речення мають бути переконливими й проникливими. Утім, жодне слово не буде наділене цими двома якостями, поки не промовлятиметься лише заради Бога та з належною увагою до вимог ситуації й потреб людей»³⁰.

«Я благаю Бога просіпати на ваші голови перлини щедрості Його; запалити у ваших серцях вогонь любові Його; звільнити уста ваші, аби промовляти найкрасномовніші слова та найдивовижніші таємниці серед праведників; зробити вас квітами Раю Абх́а й ангелами небес, єдиними у своїх судженнях і з думками, що приведені в гармонію, і проявляти на обличчях ваших святі знаки Царства Його поміж усіх людей»³¹.

«Якщо бажаєш ти, щоб мова та речення твої проникали в затверділі серця, позбався всіх прив'язаностей до цього світу й оберни обличчя своє до Царства Божого»³².

1. На основі наведених вище уривків визначте деякі духовні якості, які наділяють людську мову силою. _____

2. Як, на вашу думку, дослідження концепцій у текстах, що вивчаються підлітками в межах програми вивільнення духовних сил, допомагає їм розвивати ці якості? _____

РОЗДІЛ 13

У писаннях зазначається, що сила мови має бути націлена на досягнення високих цілей:

«Нині настав той час, коли тобі слід очиститися водами зречення, що пролилися з-під Верховного Пера, і поміркувати — цілковито заради Бога — над тим, що знов і знов низпосилається чи відкривається, а потім прагнути, наскільки це у твоїх силах, аби загасити — могутністю мудрості та силою свого речення — вогонь ворожнечі й ненависті, що тліє в серцях народів світу»³³.

«Цей слуга закликає кожну невтомну й заповзятливу душу докладати якомога більше зусиль і повстати, щоб покращити умови в усіх краях та оживити мертвих животворними водами мудрості й речення силою любові, яку вона плекає до Бога, Єдиного, Незрівнянного, Всемогутнього, Добродійного»³⁴.

«Кожне слово наділене духом, тому мовцю чи тлумачеві слід обережно промовляти слова свої у відповідний час та у відповідному місці, адже відбиток, який лишає кожне слово, — яскраво помітний і відчутний. Величне Єство каже: одне слово може бути подібним до вогню, а інше — до світла, і вплив, який чинить кожне з них, проявляється у світі. Тому просвітлений і мудрій людині слід говорити насамперед словами лагідними, немов молоко, щоб діти людські плекались і наставлялись ними й могли досягти кінцевої мети людського існування, яка полягає в положенні істинного розуміння та шляхетності. І Він також говорить: одне слово подібне до весни, що змушує ніжні пагони розарію знань зазеленіти та зацвісти, у той час як інше — смертельна отрута. Розсудливий і мудрій людині належить говорити з надзвичайною лагідністю та довготерпінням, аби солодкість слів його спонукала кожного досягати того, що личить людському положенню»³⁵.

1. Визначте, чи є наведені нижче твердження правдивими. Здібність висловлювати думки має бути спрямована на те, щоб:

_____ перемогти в суперечці;
_____ роз'яснити істину за допомогою наведення чітких аргументів;
_____ загасити полум'я ворожнечі та ненависті в серцях людей;
_____ маніпулювати іншими;
_____ приховати правду;
_____ пояснити таємниці всесвіту;
_____ пояснити на прикладах складні питання;
_____ усунути непорозуміння й побудувати єдність поглядів;
_____ виразити перевагу над чисюсь думкою;
_____ отримати похвалу та визнання;
_____ дослідити реальність;
_____ покращити становище людей;
_____ захистити права пригнічених.

2. Напишіть декілька слів про те, як розвиток здібності висловлювати думки допомагає підліткам як на шляху особистої трансформації, так і в їхніх зусиллях робити свій внесок у трансформацію суспільства.

РОЗДІЛ 14

У міру того як ми допомагаємо підліткам розвивати свої здібності висловлювати думки, нам слід завжди пам'ятати, що саме Слово Бога надає людській мові силу та наділяє розумінням людське серце й розум. Зробіть, будь ласка, паузу на цьому етапі та поміркуйте над наведеними нижче уривками.

«Денне Світило речення, що сліпуче сяє з вранішньої зорі божественного Одкровення, настільки осяяло Сувої та Скрижалі, що царство речення та піднесене володарювання розуміння вібрують від щастя та блаженства й зоріють величчю світла Його...»³⁶

«Скажи: Ми наказали річкам Божественного речення текти від престолу Нашого, щоб ніжні трави мудрості й розуміння проростали з ґрунту ваших сердець»³⁷.

«Подувами речення Твого прикрашаються небеса розуміння, і потоками, що линуць з-під пера Твого, оживлюється кожна кістка, що зогниває»³⁸.

«Тож ясно й очевидно, що перший дар Божий — це Слово, а відкривачем та отримувачем його є сила розуміння. Це Слово — головний учитель у школі існування та явитель Того, Хто є Всемогутнім. Усе, що можна побачити, зрине лише завдяки світлу його мудрості. Усе, що явлено, є ознакою його знання. Усі імена — ніщо інше, як його ім'я; і початок, і кінець усіх справ неодмінно залежать від нього»³⁹.

Можливо, ви матимете бажання вивчити напам'ять стільки із цих цитат, скільки зможете.

РОЗДІЛ 15

Ми живемо в час, коли людство перебуває на межі морального банкрутства. Норми, на які століттями спиралися люди, неухильно втрачають свій вплив, а їхнє місце поступово займають цінності нестримного матеріалізму та ідеології, побудованої на засадах крайнього релятивізму й неприборканого індивідуалізму. Поміркуймо ще трохи над цим явищем, перш ніж замислитися над його впливом на молодь.

Упродовж декількох останніх століть історії можна простежити поступове звільнення людства від великої кількості ланцюгів, що тривалий час пригнічували його, наприклад догматизм, тиранія та марновірство. Хоча багато чого ще слід зробити, та глибоко вкорінені упередження подолано, закони для здійснення правосуддя створено, а права людини та груп визнано. На жаль, нині цей важливий історичний рух уражений і дедалі більшою мірою уражається крайнощами. Ідеології, побудовані на основі крайнього релятивізму та неприборканого індивідуалізму, чимдалі більшою мірою просуваються до центру уваги й відтісняють існування абсолютного. Свобода слідувати своїм особистим уподобанням вважається найвищим ідеалом, і, як наслідок, розмежування між добром і злом стає розмитим. Моделі поведінки, що базуються на дуже відмінних комплексах цінностей, у дедалі більшій кількості місць вважаються рівноцінними, а зв'язки, які традиційно пов'язували членів громади, майже втратили свою силу.

У такій атмосфері молодь зазвичай залишається без морального керівництва і їй важко відрізнити істину від омани. Ніщо, крім Слова Бога, не може пробудити духовну сприйнятливість, яка робить людину здатною бачити цю різницю. Абдул-Баха говорить нам, що Слово Бога осяває сферу думки й моралі:

«...у духовній сфері розуму та відданості ідеалам має існувати центр осяяння, і цей центр — вічне Сонце, що ніколи не згасне, Слово Бога. Його світло — це світло дійсності, що зійшло над людством, осяваючи сферу думки та моралі, даруючи людині щедроти божественного світу»⁴⁰.

Аби мати змогу робити моральний вибір, людині необхідно більше, ніж просто набір правил; цілісна моральна структура має бути побудована в розумі та серці молодой людини, наділеної сильною соціальною метою, — структура, яка поєднує духовні концепції, моделі поведінки та розуміння наслідків та яка міцно втримується силами власної волі й мужності. Така моральна структура, здається, тісно пов'язана зі структурою мови, що діє в розумі особистості. Ця мова, як уже зазначалося в декількох попередніх розділах, має бути достатньо багатою, аби дати молодим людям змогу розпізнавати соціальні, культурні та ідеологічні сили, що формують людські цінності у світі, який руйнується, а також розуміти природу духовних сил, необхідних для їхньої особистої трансформації.

Глибокий зв'язок між структурою мови, якою людина висловлює думку, і моральною структурою, що керує її думками та поведінкою, має важливе значення для того, як слід навчати мови та моралі. Зміст матеріалів, які використовуються для навчання мови, неодмінно різнитиметься відповідно до цінностей їх розробників. Матеріали можуть нести чітке моральне послання, можуть бути морально неоднозначними чи навіть завдавати духовної шкоди. Також зміст моральної освіти може різнитися залежно від концепції моральності, яка пропагується. Можна, наприклад, знайти томи освітніх матеріалів, у яких моральні концепції зображені як ряд чеснот, обов'язків, правил і фактів, націлених на покращення поведінки, без належної уваги до елементів мови та думки, що збагачують духовну проникливість і сприяють суспільній трансформації. Можна також віднайти програми моральної освіти, у межах яких учнів просто просять обговорити свої смаки та вподобання, припускаючи, що, з'ясувавши це, вони дізнаються, хто вони, та досягнуть свій потенціал. Зведення моральної освіти до будь-якого із цих підходів неприпустиме. У програмі, присвяченій вивільненню духовних сил підлітків, звісно, не можна нехтувати високими моральними стандартами, як і не може ігнорувати те, чого саме такі стандарти недвозначно вимагають від особистості. Водночас така програма, як ми вже раніше зазначали, має забезпечувати простір для широкого обговорення духовних концепцій. Їй слід, проте, іти ще далі. Зокрема, у такій програмі має приділятися увага ролі мови у створенні моральної структури, і ми міркуватимемо про цю роль у наступних двох розділах.

РОЗДІЛ 16

Матеріали, використані в освітній програмі, пов'язаній з вивільненням духовних сил, мають бути написані мовою, яка є відкритою та дослідницькою, але яка також захищає від релятивізму, під впливом якого останні десятиліття перебуває моральна освіта.

Книга «Іти прямим шляхом» — це ще один із матеріалів, що натхненний ученням Бахаї та є частиною підліткової програми. Він складається з двадцяти історій, кожна з яких торкається певної моральної теми. У більшості культур використовуються історії для передачі мудрості від одного покоління до іншого. У цьому матеріалі деякі досить відомі історії змінені так, аби уникнути двозначності, яку вони традиційно містять. У кожному уроці є завдання на покращення мовленнєвих навичок і здібностей, які є вкрай важливими для здорового розвитку моральної структури. Урок, наведений нижче, починається з байки, яка, швидше за все, вам відома. Вона змінена так, що сприяє розвитку способу мислення та поведінки, який відповідає чіткому морального засновку. Прочитайте урок та обговоріть, як засновок, що його несе історія, дає змогу уникнути збереження хибних культурних норм.

Мудрих не обдурити лестощами. Звичайно, усіх надихає похвала. Але не забуваймо: прагнення почути похвалу послаблює нашу розсудливість.

Одного разу лисиця побачила, як повз неї пролетіла ворона зі шматком сиру в дзьобі. «Я маю здобути цей сир», — подумала лисиця. Вона бігла за тінню птаха доти, поки ворона не сіла на гілку дерева.

— Вітаю тебе, люба подруго! — промовила лисиця, намагаючись справити на ворону якнайкраще враження. — Ти сьогодні така гарна! Твої пір'їнки сяють, а очі блищать, наче коштовне каміння. Безсумнівно, голос твій настільки ж чудовий. О, якби я тільки могла почути, як ти співаєш!

Ці слова, ніби свіжа вода, утамували жагу ворони до похвали. Тому вона гордовито підвела голову й приготувалася проспівати пісню на честь своєї чарівної подруги.

Звичайно ж, щойно вона відкрила дзьоба, шматок сиру випав із нього. Лисиця підхопила його ще до того, як він торкнувся землі, і втекла, у той час як неприємне каркання ворони лунало в повітрі.

Перевірка розуміння тексту

Дайте відповіді на запитання повними реченнями.

1. Що побачила лисиця? _____

2. Що було в дзьобі ворони? _____

3. Що зробила лисиця, щоб отримати сир? _____

4. Чи насправді у ворони був приємний голос? _____

5. Чи щиро вихваляла лисиця ворону? _____

6. Де сталася ця історія — у місті, селі чи в лісі? _____

Робота зі словами

Доповніть кожне з поданих далі речень, використавши одне з наведених нижче слів.

Надихати, прагнути, чарівний, тінь,
хвалити, задоволений, пихатість,
приємний, розсудливість, ослабнути.

1. Учителька вважала своїх учнів старанними й завжди _____
_____ їх.

2. Армандо та його брат провели _____ день разом,
працюючи в полі й розмовляючи про свої плани на майбутнє.

3. Хонг Мей полюбляла подорожувати й _____
побачити нові місця.

4. У неї був чудовий голос, і вчитель _____ її зайнятися
музикою.

5. Фермер виявив _____, коли вирішив посіяти
насіння відразу ж після дощу.

6. Чанду не був _____ тією оцінкою, яку отримав за тест, тому вирішив учитися більш старанно.
7. Жонг Янг опинився в скрутному становищі, але через свою надмірну _____ не приймав нічиєї допомоги.
8. Наприкінці дня довга _____ від дерева в саду падає на землю.
9. Це була _____ історія, і діти хотіли слухати її знову й знову.
10. Він дуже _____ через хворобу, але незабаром почав знову працювати, розуміючи, що згодом йому стане краще.

Обговорення

Як нам упевнитися, що нас не введуть в оману лестоці?

Вивчення цитати напам'ять

«Пильно оберігайте себе, щоб не потрапити в пастку ошуканства й обману».

Обговоріть наведені нижче питання у вашій групі.

1. Якщо не бути обережним, то можна розповісти цю історію так (фактично її так і розповідали), що виникає захват явною кмітливістю лисиці. Як наведений вище варіант історії дає змогу уникнути такого враження?

2. У чому полягає моральний засновок історії? _____

3. Які концепції асоціюються із цим засновком? _____

4. Наскільки ефективним інструментом є байка, подібна до цієї, у допомозі підліткам зрозуміти моральні концепції? _____

5. Які здібності розвивають у підлітків такі вправи? _____

6. Як завдання «Обговорення» — проведене не у вакуумі, а в контексті морального засновку історії — сприяє розвитку здібності думати та міркувати? Як воно розвиває здібності висловлюватися? _____

7. Як вивчення цитат напам'ять наприкінці уроку допомагає зміцнити здібності? _____

РОЗДІЛ 17

Коли підліткам надається допомога в розпізнаванні моральних принципів, покладених в основу рішень, які вони приймають, важливо продемонструвати їм ситуації, близькі до їхньої реальності. Проте це не означає, що заради реалістичності увага приділяється проявам нижчої природи людини. Ситуації, що розглядаються, хоча й мають залишатися зрозумілими для підлітків, не повинні бути найпоширенішими серед суспільства, що занепадає; навпаки, ситуації мають зображувати такі стандарти думки й поведінки, які надихатимуть підлітків прагнути досконалості. Із цією метою в матеріалах, використаних у програмі вивільнення духовних сил, необхідно уникати покровительського ставлення та манери мовлення як до маленьких дітей, з одного боку, і мови, подібної до

проповідей щодо хорошої поведінки, — з іншого. Опрацюйте наведений урок з іще одного матеріалу, натхненного вченням Бахаї, який називається «Навчаючись досконалості». У цьому уроці пані Чен описує своїм онукам концепцію чистоти й за допомогою декількох вправ допомагає їм здобути глибше розуміння важливості чистоти.

Пані Чен згадує, що другою умовою досконалості є цнотливе та благочестиве життя, що передбачає скромність, непорочність, помірність, благопристойність, чистоту думок. Вона починає з опису чистоти як фундаменту, на якому має ґрунтуватися цнотливе життя:

«Уявіть собі дзеркало. Якщо ви ретельно очистите його від пилу, воно відіб'є світло. Так само, коли серце очищене від таких недосконалостей, як заздрість, ненависть і погорда, воно стає чистим і може відбити небесне світло. Менсіус сказав, що шляхетна людина не втрачає свого по-дитячому чистого серця. Звичайно ж, це так, але ми маємо пам'ятати, що серце дитини чисте, тому що невинне та слабке, а чистота дитини ще не зазнала випробувань. Нині ви вже в такому віці, коли не можете вважатися дітьми. У міру дорослішання ви ставатимете мудрими та сильними. Проте кожен із вас повинен бути уважним і дуже обережним, аби не втратити чистоти свого серця. Ви не маєте дозволити дзеркалу свого серця вкриватися брудом цього світу. І робити це слід за допомогою сили розуму та віри. Ви можете зберегти чистоту, лише докладаючи зусиль і виявляючи волю».

Потім пані Чен пояснює, що концепцію чистоти часто розуміють неправильно, і просить онуків виділити з наведеного нижче переліку ті якості, які передбачають чистоту, і ті, з якими вона неправильно асоціюється.

- Бути щирим
- Бути правдивим
- Бути наївним
- Бути вільним від лицемірства
- Мати чисті думки
- Мати чисте тіло
- Бути дурним

- Бути вільним від погорди
- Бути фанатичним
- Бути простачком
- Бути вільним від омани
- Бути безкорисливим
- Бути слабким
- Бути емоційним
- Бути розумним
- Бути добрим
- Не бути показним

Підлітки вивчають напам'ять наведені цитати й обговорюють із бабусею та дідусем питання після них.

«Моя перша порада така: май чисте, добре та сяйне серце, аби твоїм стало владарювання — прадавнє, нетлінне й вічне».

«На першому місці в житті людини має стояти чистота, далі — свіжість, охайність і незалежність духа. Спершу слід очистити річище, і лише тоді наповнювати його свіжими річковими водами».

1. Лицемір — це той, хто прикидається чесним, але не є таким.
Що гірше — мати багато слабкостей чи бути лицеміром?
2. Від яких забруднень ми повинні очистити наші думки?
3. Хто насправді досягає більшого в цьому світі — чистий серцем чи нещирий?

Обговоріть наведені нижче питання у вашій групі.

1. Як цей урок допомагає розвивати поширене хибне розуміння концепції чистоти? _____

2. Які ознаки мови, використаної пані Чен, ви можете назвати? _____
- _____
- _____
- _____
- _____
3. Як цей урок допомагає підліткам прагнути духовної досконалості? _____
- _____
- _____
- _____
- _____

РОЗДІЛ 18

У двох попередніх розділах ми поміркували, хоч і коротко, над роллю мови у створенні моральної структури. Наше ознайомлення з двома уроками — одним із книги «Іти прямим шляхом» та іншим — із книги «Навчаючись досконалості» — допомогло нам побачити, як обговорення певних тем і концепцій, разом із розробленими для покращення мовленнєвих навичок і здібностей вправами, можуть укріпити моделі мислення, що сприяють правильному моральному вибору. Проте, наскільки важливим не було би покращення мовленнєвих умінь у такий спосіб, необхідно пам'ятати, що моральна структура людини залежить від багатьох взаємопов'язаних факторів. Особливо важко відмежувати моделі мислення, які розглядаються тут, від наукового мислення. Молодь необхідно підготувати використовувати науковий підхід у дослідженні ними реальності. Певні тексти для читання, які вони згодом опрацьовуватимуть, будуть введенням у математику та природничі науки — не для того, щоб навчити їх цих предметів, а для того, щоб зміцнити раціональне мислення, яке тільки зароджується. У курсах, які відгалужуються від цієї книги та призначені для тих, хто бажає присвятити себе роботі з підлітками протягом тривалого відрізка часу в декілька років, ці матеріали обговорюватимуться більш детально. Наразі ж вам достатньо просто знати про цю частину освітнього процесу, до якого залучаються підлітки.

РОЗДІЛ 19

Розвиток духовної проникливості, покращення здібності висловлювати думки та побудова міцної моральної структури є життєво необхідними для процесу вивільнення духовних сил. На жаль, наявність сили часто асоціюється із цінностями, що суперечать духовній природі людини. Зазвичай образи, що спадають на думку під час опрацювання цієї концепції, — це контроль, маніпуляція, домінація, правило, верховенство й підкорення. Проте ваша мета

полягає в тому, аби змалювати силу іншого типу. Моральна сила виростає з любові, справедливості, знання, розуміння, тонкого сприйняття, служіння та, понад усе, смирення. Насправді смирення — це необхідна умова процесу вивільнення духовних сил, які ми тут розглядаємо, адже лише завдяки допомозі з Небес мошка може стати орлом, краплина води перетворитися на річки та моря, а атом — на світочі та сонця. Роздуми над уривками з молитов Бахаулли й Абдул-Баха́, у яких ми благаємо Бога наділити нас певними рисами та якостями, дає нам осяяння з приводу природи вивільнення духовних і моральних сил.

«Я молю Тебе, о Ти, Господь усіх імен і Правитель землі та небес, дозволь, аби всі, хто любий Тобі, могли стати чашею милосердя Твого в Дні Твої, аби могли вони оживляти серця слуг Твоїх. Сподоби їх також, о мій Боже, стати наче дощ, який ллється з хмар милості Твоїї, і наче вітри, що несуть весняні пахощі ніжної турботи Твоїї, аби через них ґрунт сердець створінь Твоїх вкрився зеленню і міг породити те, що поширить їхні пахощі поміж усього володіння Твого, аби кожен міг відчутти солодкий запах Шат Одкровення Твого»⁴¹.

«І наділи нас силою, о мій Боже, повсюди поширювати знамення Твої поміж створінь Твоїх та оберігати Віру Твою в царстві Твоєму»⁴².

«І сподоби мене, о мій Боже, бути серед тих, хто тримається законів Твоїх і заповідей заради лише Тебе одного, з очима, незмінно спрямованими до лиця Твого»⁴³.

«І наділи нас силами, о мій Боже, зректися самих себе й твердо триматися Того, Хто є виявом Тебе Самого, Найпіднесенішого, Найвищого»⁴⁴.

«Я молю Тебе Тим, Хто є Вранішньою Зорею імен Твоїх і Серцем Світання якостей Твоїх: визнач для мене те, що дасть змогу мені повстати, аби служити Тобі та звеличувати чесноти Твої»⁴⁵.

«Дай мені змогу бути однією зі служниць Твоїх, які досягли благовоління Твого»⁴⁶.

«Захисти цих дітей, милостиво допоможи їм здобути знання та дай їм змогу прислужитися світу людства»⁴⁷.

«І низпошли мені, о мій Коханий, те, що сподобить мене бути непохитним у Справі Твоїй, аби сумніви невірних не змогли завадити мені обернутися до Тебе»⁴⁸.

«І сподоби мене посісти місце істини в присутності Твоїй, наділи мене знаком милосердя Свого та дозволь приєднатися до тих зі слуг Твоїх, що не мають страху та не пригнічені горем»⁴⁹.

«О мій Боже, допоможи слугі Твоєму проголошувати Слово, спростовувати марне й хибне, утверджувати істину, поширювати по всіх

усюдах священні вірші, являти велич і робити так, щоб у серцях праведників зійшла вранішня зоря»⁵⁰.

«І сподоби їх вирізнятися серед народу Твого, аби могли вони звеличувати слово Твоє та поширювати Справу Твою. Допоможи їм, о мій Боже, виконувати волю Твою та догоджати Тобі»⁵¹.

РОЗДІЛ 20

Тримаючи в голові все те, що ми обговорювали впродовж декількох попередніх розділів: наше дослідження природи духовної проникливості, у край важливої для розуміння дійсності; наше дослідження здібності висловлювати думки, необхідної для досягнення високих цілей; наш аналіз зв'язку між мовою та моральною структурою, вирішальною в ситуаціях, коли необхідно зробити вибір, і наші роздуми над процесом вивільнення духовних сил, — трохи детальніше попрацюймо з двома книгами, що їх проходять підлітки. У цьому та наступному розділах ми розглянемо «Вітри підтвердження», а в розділах 22 і 23 ми працюватимемо з «Духом віри». Обидві книги зазвичай опрацьовуються групою протягом першого року програми вивільнення духовних сил.

У книзі «Вітри підтвердження», натхненній ученням Бахаї, розповідається про Мусонду — юну дівчинку, якій щойно виповнилося тринадцять, і її старшу двоюрідну сестру Розу, яка приїхала в гості під час шкільних канікул. Разом із Годвіном, братом Мусонди, і його другом Чишимбою дівчата розмірковують над своїм майбутнім і обговорюють свої надії та можливості. Вам, як групі, необхідно буде дослідити певні думки, пов'язані із цієї книгою. Спершу рекомендуємо прочитати книгу повністю один раз, а потім зробити це ще раз, але вже уважніше, виконуючи вправи. Після цього можете перейти до наступного огляду.

Безсумнівно, ви помітили, що тема, яка червоною стрічкою йде крізь увесь текст, — це тема «підтвердження». Нижче наведено уривки з книги, що торкаються цієї теми — або в обговоренні головними героями історії, або ж через події, що зображають, як діють божественні підтвердження. Уривки, узяті з уроків, подаються в тому порядку, у якому вони подані в книзі. У наведених нижче вільних полях опишіть, як розкрито концепцію підтвердження в кожному з уривків та як, на вашу думку, розуміння цієї концепції підлітками розвиватиметься в міру того, як вони групою працюватимуть над книгою.

— Я думаю про служіння. Я хочу робити щось, що допомагатиме іншим людям. Я хотіла б стати медсестрою, але для цього потрібно старанно вчитися. За навчання потрібно платити, а я не впевнена, що в моїх батьків вистачить грошей, — пояснила Мусонда.

— Так, Мусондо, але ти можеш спробувати, — сказала Роза. — Кілька тижнів тому я вивчила на заняттях слово «підтвердження». Мій учитель каже, що Бог підтверджує наші правильні дії та допомагає нам у тому, що ми робимо. Мені це слово дуже сподобалося. Я впевнена, що незабаром ти отримаєш Божественне підтвердження, якщо глибоко переконана, що хочеш стати медсестрою.

Згодом тієї ж ночі, коли дівчата лягли в ліжка, Мусонда прошепотіла Розі:

— Розо, ти говорила про слово «підтвердження». Чи означає це, що, як я докладатиму максимальних зусиль, щоб добре навчатись у школі, Бог пошле нам гроші, аби я могла вчитися на медсестру?

Роза повернулася і подивилася на Мусонду.

— Ну, не зовсім. Тобто я не знаю. Ми маємо пробувати займатися різними справами й дивитися, які двері перед нами відчиняються. Але я точно знаю, що Бог наділяє талантами кожного з нас. Ми маємо з'ясувати, які саме в нас таланти, і навчитися застосовувати їх, — відповіла Роза.

У Годвіна є однокласник і близький друг, якого звуть Чишимба. Він часто заходить до родини Муленгів у гості, і сьогодні ввечері він залишився на вечерю. Розмовляючи за столом, усі перескакували з однієї теми на іншу. Мусонді не терпілося порушити питання про підтвердження. Нарешті настала мить тиші, і Мусонда сказала:

— Ми з Розою говорили про підтвердження.

— Моя сестричка знову взялася за своє, — сказав Годвін, відкашлявшись.

Але, на його подив, Чишимба, схоже, зацікавився.

— Що означає це слово для тебе? — запитав він у Мусонди.

Мусонда, теж здивована, подивилася на Розу, сподіваючись, що та відповість.

— Підтвердження... це коли Бог підтверджує наші дії та допомагає нам, — сказала Роза.

Чишимба ненадовго замовк. Його очі стали сумними.

— Кілька місяців тому, — повільно почав він, — мій батько втратив роботу. Він чесна й відповідальна людина, і всі це знають. Упродовж вісімнадцяти років він працював охоронцем в одній компанії, а потім зовсім несподівано його звільнили. Ми всі знаємо причину. Якби вони протримали його ще два роки, то він вийшов би на пенсію і компанія мала б сплатувати її. У нас дуже небагато заощаджень. І хоча мій старший брат допомагає нам, але схоже, що я не зможу знову піти до школи наступного року, тому що не зможу платити за житло й харчування. Мені дуже подобається ходити до школи, і я дивуюся, чому Бог не допомагає мені.

Усі подивилися на пана Муленгу, очікуючи, що він відповість на запитання.

Пан Муленга всміхнувся й сказав:

— Те, що Бог підтримує нас, коли ми намагаємося щось зробити, не означає, що життя легке. У нашому житті буде чимало труднощів і, на жаль, переважно через несправедливість. Але ви маєте сумлінно

працювати, і, навіть якщо якийсь час щось виходитиме не так, як вам хочеться, слід бути впевненим у підтвердженні від Бога. Він особливо надаватиме під-твердження, коли ви намагатиметесь покінчити з несправедливістю.

Він повернувся до Чишимби й промовив:

— У тебе дружна та працювита родина. Моє серце підказує, що все в тебе зміниться й ти закінчиш навчання. Повір мені на слово.

Наступного понеділка дівчата пішли до поліклініки разом із пані Фірі. Коли настав час занять для мам, Мусонда та Роза повели дітей на вулицю й сіли з ними в тіні дерева. Вони разом співали пісні та грали, потім Роза розповіла їм історію. Саме коли історія скінчилася, прийшли мами, щоб забрати своїх дітей. Усі були раді. Пані Фірі та інші працівники поліклініки були дуже задоволені й попросили дівчат приходити також наступного тижня.

Дорогою додому Мусонда поринула в думки. Нарешті вона порушила тишу та сказала Розі:

— Як ти вважаєш, те, що сталося сьогодні, якимось пов'язане з «підтвердженням»? Ти хочеш стати вчителькою, а я — медсестрою, і в поліклініці ми навчали дітей і доглядали за ними.

Упродовж кількох тижнів відтоді, як Роза приїхала до Мусонди, дівчата багато про що розмовляли, і тепер голова в Мусонди була сповнена різних думок. Тому якось уранці вона вирішила піти у своє улюблене місце. Лежачи на камені, вона згадувала день, проведений у поліклініці. «Як добре робити щось корисне», — подумала вона. Вона згадувала про те, як час-то її тато говорить, що дерева мають приносити плоди. Потім вона замислилась: «Як я можу зробити так, щоб моє життя принесло гарні плоди?». І відразу їй на думку спало слово «підтвердження».

Саме в ту мить сильний порив вітру зірвав і поніс кілька листочків. Серед листя Мусонда помітила маленьку жовту пташку. Коли вітер вщух, листя впало у воду, а пташка продовжувала летіти. Споглядаючи цю пташку, Мусонда спіймала себе на думці: «Вітер підштовхнув маленьку пташку, і тепер вона летить усе вище й вище. Може, ось що означає підтвердження? Пташка зробила спробу злетіти, і вітер допоміг їй».

— Годвіне, ти думаєш про своє майбутнє? — запитала Мусонда. — Ким ти хочеш стати?

Годвін продовжував лагодити велосипед.

— Я не знаю. Я хочу заробляти гроші. Я хочу допомагати нашим батькам і згодом створити свою сім'ю, — відповів він.

— Але ти коли-небудь думав про те, які в тебе є таланти та як ти можеш застосувати їх? — запитала Мусонда. — Ми з Розою багато говоримо про це.

— Знаю, знаю, — сказав він, підіймаючи гайковий ключ. — І ви завжди говорите про «підтвердження»... «Бог допомагає нам, якщо ми докладасмо зусиль».

— Але, Годвіне, це правда.

І вона розповіла йому історію про жовту пташку та вітер. Вона також розповіла йому про те, як вони з Розою допомагають із дітьми в поліклініці.

Саме тоді прийшов Чишимба.

— Добридень, — привітався він. — Як велосипед? Ти з'ясував, у чому проблема?

— Проблема зі зчепленням, я досі намагаюся його налагодити, — відповів Годвін, щільно загвинчуючи болт.

— Я знав, що ти зможеш полагодити велосипед! — Чишимба повернувся до Мусонди. — Ти знаєш, що твій брат — механік?

З дому вийшла Роза, яка почула останню частину їхньої розмови.

— Годвіне, — сказала вона, — це один із твоїх талантів! Ти добре лагодиш різні речі. Ти міг би стати чудовим механіком!

— Те, що я можу полагодити велосипед, ще не означає, що я механік. Мені потрібно буде вчитися.

Дівчата посміхнулися й одночасно вимовили:

— Та спробуй же!

І всі засміялися, навіть Годвін.

— Годвіне, чому б тобі не поговорити з паном Чієсу, механіком із майстерні поряд із ринком? Він міг би тебе навчити, — із захватом у голосі промовив Чишимба.

— Так, це було б непоганим початком, — додала Роза.

— Що? — запитав Годвін. — Я не можу отак прийти й попросити його про це. Адже я навіть не знайомий з ним.

— Я його знаю та можу тебе з ним познайомити. Ходімо завтра до нього разом, — запропонував Чишимба.

Згодом, коли дівчатка залишилися самі, Роза сказала Мусонді:

— Завтра Годвін зрозуміє значення слова «підтвердження».

Вони засміялися, але вирішили нічого не говорити хлопцям.

Пан Чієсу, невисокий літній чоловік, сидів біля своєї майстерні. Він чистив деталі маленького моторчика й під час роботи наспівував якусь мелодію. Коли він побачив Чишимбу, його обличчя засяло, і він підвівся, щоб потиснути хлопцеві руку.

Чишимба представив Годвіна та пояснив, що той добре вміє лагодити різні речі. Годвін нервувався, проте наважився заговорити. Він прокашлявся й вимовив:

— Пане Чієсу, я хотів би стати механіком. Тому подумав, що міг би допомагати вам у майстерні й повчитись у вас.

— Що ж, мені не завадила б допомога, — відповів пан Чієсу. — Але мені нема чим платити тобі.

— Це неважливо. Я тільки хотів би навчитися, — сказав Годвін. — Коли я можу почати?

— Найкраще — прямо зараз! — відповів пан Чієсу. — Ти не міг би розпочати від сьогоднішнього ранку? Ці деталі необхідно змастити, а потім ми маємо заново зібрати мотор.

— Зараз? Я можу почати прямо зараз? — з подивом запитав Годвін.

— Звичайно! — засміявся пан Чієсу. — Закочуй рукава — і до справи!

Годвін завзято взявся за свою нову роботу. Кілька хвилин по тому Чишимба підвівся, збираючись іти. Він попрощався з паном Чієсу й, нахилившись, прошепотів Годвіну на вухо: «Підтвердження».

Дорогою додому Чишимба проходив повз поліклініку й побачив, як Мусонда та Роза допомагають доглядати за дітьми. Дівчаткам було цікаво дізнатися новини. Вони запитали:

— Як усе пройшло?

— Годвін спробував, і в нього вийшло. Він зараз там. Я думаю, пан Чієсу хоче перевірити його в роботі, — відповів Чишимба.

Одного ранку Чишимба пішов на ринок, аби купити мамі рибу. Упродовж кількох днів він розмірковував про те, як заробити гроші на школу. Він подумав, що можна було б виростити зерно на продаж, але посівний сезон уже скінчився. Тоді він подумав, що міг би продавати вугілля на узбіччі дороги, але цим займалося багато інших людей. У нього не виходили з голови слова Рози: «Спробуй робити те, чого ніхто інший не робить».

Коли він підійшов до прилавка пані Мусоуль, щоб купити рибу, виявилося, що її немає на місці.

— Вона поїхала в місто по рибу, — сказала жінка, яка торгувала за сусіднім прилавком. — Вона їздить туди двічі на тиждень.

Чишимба знав, що пан Чієсу теж іноді їздить до міста за автомобільними запчастинами.

— Якщо ви обидва платитимете мені стільки, скільки ви зазвичай витрачаєте на проїзд, половину цієї суми я витратиму на те, щоб з'їздити до міста й привезти вам усе необхідне, а другу половину відкладатиму на школу.

Це навело його на думку. «Можливо, я міг би їздити до міста та привозити людям те, що їм потрібно, — подумав Чишимба. — Тоді, залишаючись на місці та працюючи, вони не втрачали б гроші».

Увечері Чишимба порадився з батьками. Ідея їм сподобалася. Тож наступного дня він знову пішов на ринок і поговорив із пані Мусоуль і паном Чієсу.

Вони погодилися, що варто спробувати, і попросили його прийти за два дні.

— Якщо ця задумка вдасться, — сказав пан Чієсу, — то вважай, що ти знайшов собі роботу!

Повертаючись додому, щоб розповісти батькам гарну новину, Чишимба зайшов побачитися з Годвіном та його родиною. Він дуже хотів поділитися з ними своїм планом. Вислухавши його розповідь, пані Муленга повідомила йому ще одну гарну новину. Вона розповіла йому, що днями пану Мулензі довелося з'їздити в Кабві, і там він поспілкувався з її двоюрідним братом. Брат погодився, щоб Чишимба жив у нього та його родини. Його будинок розташований за один кілометр від школи.

— А в обмін на харчування і дах над головою, — сказала пані Муленга, — ти можеш допомагати їм працювати в полі.

— От здорово! — зрадів Чишимба. — Дякую, пані Муленга.

— Чишимбо, — звернувся до нього пан Муленга, — схоже, ти незабаром зароблятимеш трохи грошей. Постарайся заощадити їх на школу незважаючи на те, що іноді це здаватиметься важко. Не піддавайся спокусі витратити їх на всякі дріб'язки.

— Не переймайтеся, пане Муленга, — відповів Чишимба з радісною посмішкою на обличчі. — Я обіцяю, що зроблю все можливе, аби цього не сталося.

Він помахав їм на прощання й, зібравшись іти, подивився на Розу з Му-сондою та сказав:

— Двері відчиняються!

Канікули добігали кінця. Розі настав час вертатися додому та знов іти до школи. Готуючись до від'їзду, вона розмовляла з Мусондою.

— Шкода, що тобі потрібно їхати, — сказала Мусонда.

— Мені теж, — відповіла Роза. — Це були чудові канікули. Мені не віриться, що стільки всього сталося.

— Так, — погодилася Мусонда. — Подивися на Годвіна. Йому так сподобалася робота, що зараз він говорить про те, аби отримати технічну освіту після закінчення школи. І задумка Чишимби теж добре спрацювала. Під кінець у нього було так багато клієнтів, що він їздив до міста майже щодня.

— А подивися на нас, — продовжила Роза. — Робота в поліклініці виявилася гарним досвідом для нас. Тепер я ще більше переконана в тому, що хочу стати вчителькою. Рада мого села організовує щотижневі класи для дітей різного віку, і майже всі діти ходять туди. Цього року я хочу взяти на себе викладання в одному з класів.

— А я спробую продовжити роботу в поліклініці, — сказала Мусонда. — Через школу я більше не зможу ходити туди по понеділках, але, може, мені вдасться іноді знаходити час після обіду. Знаєш, Розо, першого дня, коли ми розмовляли про підтвердження, я навіть уявити собі не могла, наскільки це важливо та що розуміння цього може настільки змінити наші життя.

— Це правда, — погодилася Роза. — Подивися, як ми всі змінилися, адже навчилися докладати зусиль і чекати на підтвердження.

Дорогою додому Мусонда запитала, чи не можна їй піти повз річку. Прибігши у своє улюблене місце, вона вилізла на камінь, лягла на спину й по-чала дивитися в небо. Безліч думок промайнуло в її голові. Вона думала про шкільні канікули та про те, що принесе наступний рік. Стояла вітряна погода, і вона згадала про жовту пташку. «За що б я не бралася, — шепотіла вона собі, — Бог допоможе мені». Коли вона підвелася, щоб піти, вітер дунув їй у спину та додав їй сил.

РОЗДІЛ 21

Загалом хороше знання змісту книжок — у цьому випадку книги «Вітри підтвердження» — і глибоке розуміння, як саме в них досягаються поставлені цілі, дасть вам можливість упевнено виконувати свої обов'язки вожатого підліткової групи. На додаток до того вам слід розмірковувати над методами, які ви використовуватимете, допомагаючи групі проходити книжки й осягати викладені там концепції. Уміння та навички, необхідні вам для цього, розвиватимуться, звісно ж, поступово, у міру того, як ви здобуватимете досвід, але вправи нижче, що стосуються саме «Вітрів підтвердження», нададуть вам багато осяянь щодо цього.

1. У текстах книги зберігається певний рівень простоти в побудові речень і плавності викладу. Однак, коли є необхідність, використовуються також складні слова чи фрази. В уроках значення таких слів розкривається за допомогою подачі таких слів чи фраз у різних контекстах і використання у вправах. Завдяки цьому збагачується словниковий запас оповіді й вона

не стає дитячою та поверхневою. Несправедливість, наприклад, — складна концепція, проте це слово часто вживається в повсякденній мові. Контекст, у якому це слово використане в уроці 6 і відповідних вправах, допомагає підліткам здобувати розуміння цієї концепції. Ви вважаєте такий підхід ефективним для молодих людей у порі їхньої ранньої юності чи впевнені, що слід надавати визначення «складних» слів?

2. Уроки цієї книги були написані так, аби їх можна було вивчати в бадьорому темпі, в атмосфері радості та вдумливого осмислення. Передбачається, що підлітки читатимуть оповідь і виконуватимуть вправи, розроблені для розвитку їхніх мовленнєвих навичок і поглиблення їхнього розуміння слів і концепцій, у жвавому темпі, але з належною старанністю. Що станеться, якщо ви спробуєте виконувати більше наміченої для кожного уроку мети чи занадто детально обговорюватимете кожен пункт?

3. Тривалість концентрації уваги підлітків не настільки мала, як зазвичай вважають. Зберігаючи здатність насолоджуватися простими речами в житті, вони також здатні глибоко міркувати над ідеями, які є для них викликом. Якщо середовище групи сповнене довіри та підтримки — вільне від напруження, створеного конкуренцією та тиском досягнути заздалегідь визначених результатів, опрацювання уроків із книги «Вітри підтвердження» приведе до обговорень і міркувань на такому рівні, який відповідає потребам і здібностям підлітків. Які кроки ви можете зробити, аби створити бажану атмосферу?

4. Опрацювання книги не передбачає «домашнього завдання». Вправи виконуються протягом зустрічі групи й обговорюються за допомогою вожатого. Якими є переваги такого підходу перед тим, коли вправи залишалися б підліткам для виконання вдома?

5. У багатьох уроках є завдання, у яких підлітків просять написати декілька речень про ту частину оповіді, яку вони опрацювали, або про певну думку та її застосування в їхньому житті. Як би ви допомогли підліткам виконувати цей тип завдань, сприяючи розвитку їхнього вміння чітко висловлювати свої думки?

6. Уроки 2, 5, 9, 10, 13 і 14 книги закінчуються цитатами з писань, які рекомендують підліткам вивчити напам'ять. Можливо, для вас буде корисним звернутися до одного чи двох уроків, аби дослідити, як це останнє завдання підкріплює концепції, представлені в уроках.

7. На додаток до головної теми в книзі торкаються багатьох моральних концепцій і намагаються зміцнити гідні якості та переконання. Роза, наприклад, ділиться своєю їжею з дитиною в автобусі. Годвін і Чишимба

допомагають жінці донести дрова. Роза та Мусонда навчають дітей, поки їхні матері відвідують заняття з правильного харчування в поліклініці. Футбольна гра є дружньою подією, у якій «перемога» не є основною метою. Скільки уваги слід приділяти цим моментам? Чи слід підкреслювати й детально обмірковувати кожен із них? Чи достатньо того, щоб ці моменти природно виникали в ході уроку?

8. Події оповіді розгортаються в африканському селі. Книги, які є частиною програми вивільнення духовних сил підлітків, зображують реальність у різних культурних і соціальних умовах на різних континентах. Це збагачує програму. Деякі можуть подумати, що необхідно «адаптувати книги до реальності підлітків відповідної країни», наприклад змінюючи імена персонажів історії. Однак століттями люди читали книги інших культур, насолоджувалися ними та вчилися з них. Вони, звісно ж, робили це свідомо. Як би ви донесли до підлітків цей вимір програми? Якою є ваша думка про переконання певних людей, що діти та підлітки вчаться лише з матеріалів, написаних у контексті їхньої власної культури?

РОЗДІЛ 22

«Дух віри», як ми раніше зазначали, є однією з книг, зміст якої продовжує дитячі класи Бахаї та в якій зроблено недвозначні посилання на Центральні Пости Віри. Ми вже згадували раніше, що підлітковий вік — це стадія життя, коли особистість дуже зацікавлена в дослідженні питань філософського характеру, особливо ті, що пов'язані з метою та природою людського буття. «Дух віри» починається з питання «Що означає бути людиною?». Щоб відповісти на це питання, у різних уроках книги досліджуються пов'язані з ним думки: шляхетність людини, нижча та вища природа людини, неіснування зла, природа свободи вибору, волевиявлення і доля, сила розуму, наукові дослідження, фізична еволюція, людський дух і, врешті-решт, дух віри.

Як і у випадку з книгою «Вітри підтвердження», вам слід ознайомитися з книгою, а потім прочитати її уважніше, особливу увагу звертаючи на завдання, які називаються «Для роздумів». Після цього вам слід проаналізувати, як саме матеріал книги дає можливість досягти поставленої мети, відповідаючи на наведені нижче питання.

1. В уроці 1 подаються декілька уривків із Писань Бахаулли, які містять образи, що допомагають підліткам поміркувати над своєю справжньою сутністю. До розуміння чого підводить кожен з образів, що містяться в уривках? Як кожне завдання «Для роздумів» у цьому уроці поглиблює їхнє розуміння цієї концепції? _____

2. Як завдяки матеріалу першої частини уроку 2 підлітки можуть належно оцінити творіння Бога та шляхетність людини? _____

3. Як перше завдання «Для роздумів» цього уроку допомагає їм побачити, як можна застосувати концепцію шляхетності у своєму житті? _____

4. У наступній частині уроку вони розмірковують над тим, що змушує людей принижувати себе. Що ж це? _____

5. Яке розуміння, як ви сподіваєтесь, отримають підлітки із цього короткого розгляду вищої та нижчої природи людини? _____

6. Що дізнаються підлітки про розвиток їхньої вищої природи, виконуючи друге завдання «Для роздумів» цього уроку? _____

7. Як розуміння того, що нижча природа людини не є злом, допоможе підліткам уникати почуття провини щоразу, коли вони помиляються? Які приклади використовуються, аби поглибити їхнє розуміння теми? _____

8. Які осяяння щодо того, як контролювати те, що диктує нам нижча природа, пропонуються в подальшій частині уроку 2, а точніше — в останніх двох завданнях «Для роздумів»? _____

9. Як концепція волевиявлення подається в уроці 3? Чи вважаєте ви, що ситуація, описана на початку уроку, актуальна для життя підлітків? _____

10. Що підлітки дізнаються в уроці 3 про роль свободи волі та розвитку їхньої вищої природи? _____

11. Підлітки поступово починають розуміти, що в певних сферах свого життя можуть виявляти свободу волі. Що це за сфери? Чому важливо, щоб підлітки знали межі своєї свободи волі? _____

12. Які ще осяяння з приводу функціонування їхньої свободи волі вони здобувають із другого завдання «Для роздумів» у цьому уроці? _____

-
-
-
13. Чому підліткам важливо розрізняти такі поняття, як контроль над іншими та здійснення позитивного впливу на людей? Як, на вашу думку, обговорення в межах третього завдання «Для роздумів» допоможуть підліткам у їхніх спробах здійснювати позитивний вплив на своє оточення? _____
- _____
- _____
14. Що дізнаються підлітки з уроку 3 про концепцію долі? _____
- _____
- _____
15. Які хибні уявлення про природу долі можна розвіяти за допомогою матеріалу цього уроку? _____
- _____
- _____
16. Наскільки ефективною є метафора про вітрильне судно в тому, щоб допомогти підліткам зрозуміти правильний погляд на цінність їхніх зусиль і силу божественної підтримки в їхньому житті? _____
- _____
- _____
17. Як саме перша частина уроку 4 допомагає підліткам дізнатися про обмеження фізичного світу? _____
- _____
- _____
18. Що в уроці зазначається з приводу того, як люди виходять за межі цих обмежень? _____
- _____
- _____

19. В уроці висувається твердження, що наука належить усьому людству. Що це за твердження? _____

20. В уривку з уроку 4, що стосується науки, стверджується: «Бог створив або вклав у нас любов до реальності». Наскільки важливим є зрощування цієї любові до реальності в підлітках? _____

21. Як здатність до спостереження подано підліткам? _____

22. Як приклад, наведений в уроці 4, допомагає підліткам відповідно оцінити роль спостереження й експериментування в досягненнях, зроблених наукою? _____

23. Чи мається в уроці на увазі, що вони можуть використовувати свої здібності до спостереження в кожній сфері свого життя? Чому, на вашу думку, усі поставлені в третьому завданні «Для роздумів» питання, що заохочують підлітків розвивати цю здібність, роблять акцент на вищій природі людини? _____

24. Наведені в четвертому завданні «Для роздумів» приклади дають зрозуміти, що не в усіх сферах нашого життя експериментування є доречним. Як ці приклади допомагають підліткам належно оцінити важливість цього принципу? _____

25. Як різноманітні приклади, використані в уроках 5 і 6, допомагають підліткам здобути осяяння з приводу досить складної теорії еволюції видів? _____

- _____
- _____
- _____
26. Як описано появу людського духа в цьому процесі еволюції? _____
- _____
- _____
- _____
27. В уроці 6 вожата Наталя Петрівна зачитує групі підлітків дві цитати з Писань Абдул-Баха й допомагає їм опрацювати та зрозуміти ці цитати, але ніяк не зазначається, як саме вона це робила. Як би ви пояснили ці цитати?
- _____
- _____
- _____
28. Що є характерною ознакою людського духа, судячи з опису, наданого в першій частині уроку 7? _____
- _____
- _____
- _____
29. Як у першому завданні «Для роздумів» цього уроку представлена свідомість? Наскільки актуальними є дві вправи в завданні для життя підлітків? _____
- _____
- _____
- _____
30. Як може сила людського розуму стати інструментом вищої природи? Чи є ілюстрація концепції за допомогою контрастів, як це зроблено в другому завданні «Для роздумів», дієвим способом підкреслити важливість скеровування людського розуму? _____
- _____
- _____
- _____
31. Що таке дух віри? _____
- _____
- _____
- _____

32. Як останні два завдання «Для роздумів» в уроці 7 допомагають підліткам побачити функціонування духа віри у своєму житті? _____

РОЗДІЛ 23

В основу тексту для читання «Дух віри» покладено принцип гармонії між наукою та релігією. Значущість цього принципу для життя людства величезна, і кожному з нас слід докладати зусиль, аби здобувати осяяння щодо того, як цей принцип має функціонувати. Звісно, існують думки з приводу науки та релігії, які, хоч і не протиставляють їх, але вочевидь не відповідають вимогам гармонійної взаємодії, наприклад твердження, що, з якими б таємницями ми нині не стикались у сфері релігії, наука пояснить їх, коли стане достатньо розвинутою, або переконання, що всі наукові істини можуть урешті-решт бути відкриті завдяки читанню священних писань, адже їх послав Бог, Який відає все. Не занурюючись у хибні уявлення, покладені в основу кожного із цих поглядів, ми можемо легко сказати, що в обох випадках одне із джерел знань роблять підпорядкованим іншому, а це навряд чи можна вважати істинною гармонією. Однак, навіть відкидаючи такі погляди, ми маємо спитати себе: як ми бачимо те, що наука та релігія доповнюють одна одну? У цьому світлі вам пропонують розглянути наступний виклад. Прочитайте його та виконайте завдання після нього.

Одним із варіантів є посперечатися, що істини, які містяться в науці та релігії, стосуються двох різних і взаємовиключних сфер досвіду. Наука вивчає матеріальний всесвіт, тобто не тільки функціонування фізичного світу, але також певні явища, пов'язані з людськими громадами, інститутами та взаємодіями. Знання, які вона породжує, стають фундаментом для технологічного прогресу, а технологія може використовуватись як на користь людству, так і на шкоду. Незалежно від того, наскільки розвинулись соціальні науки, наука сама по собі має обмежену здатність установлювати той спосіб, у який слід використовувати її здобутки. Релігія, з іншого боку, зосереджена на духовному аспекті людського буття. Її мета — осяяти внутрішнє життя людини, торкнутися коріння мотивації та створити моральний кодекс, який скеровував би людську поведінку. Процес формування цивілізації залежить від обох систем знань; тож, поки кожна з них залишається в межах сфери свого впливу, вони не мають причин конфліктувати.

Такий погляд на гармонію науки та релігії має право на існування, але, здебільшого, коли питання стосується рівня застосування. Урешті-решт, за такого підходу наука та релігія розділені та йдуть окремими шляхами, а питання, що набуває важливості, — це взаємодія між технологіями та мораллю. Але такий аналіз взаємодії між наукою та

релігією не вдовзі вичерпується, адже, по суті, існує багато явищ, які вони обидві намагаються зрозуміти й пояснити. Хоча це не так помітно відносно фізичного світу, але стає очевидним у дослідженні людини й суспільства. Навіть більше, існує багато спільного між наукою та релігією в їхньому підході до реальності. Наприклад, обидві вірять в існування впорядкованості у світі творіння, а також у те, що людський розум здатен досягнути цей порядок, принаймні певною мірою. Наукові методи виявилися дуже ефективними в дослідженні функціонування всесвіту. Однак і релігія має використовувати ці методи в міру своїх спроб спрямовувати людей робити внесок у цивілізацію, що незмінно розвивається. Наука та релігія не є тотожними, однак розділяють між собою достатньо спільного, аби мати змогу говорити одна до одної, перебувати в гармонії, впливати й доповнювати одна одну. Тому слушно розглядати науку та релігію як дві системи знань і практик, що взаємно доповнюють одна одну та перетинаються в питаннях, які вони розглядають, а також у методах, які використовують.

1. Зв'язок між наукою та релігією, описаний у вищенаведеному викладі, розглядає сфери знань, які досліджують як наука, так і релігія. Серед таких є питання, що стосуються здібностей людського розуму, еволюції людського виду, а також інтелектуального та морального розвитку. Тепер обговоріть, як у розгляді таких питань у книзі «Дух віри» виявлено повагу до важливості науки й водночас дано світлу релігії можливість осягати розуміння.

2. Принцип гармонії між наукою та релігією означає, коли це є доречним, що освітні матеріали можуть інтегрувати духовні та наукові концепції, звісно ж, у такий спосіб, аби уникнути поверховості й безсистемності. Така інтеграція знань збагачує розуміння та знищує хибні дихотомії. Розгляньте, як у книзі «Дух віри» досягається такий рівень інтеграції. Для цього ви можете звернутися саме до завдань «Для роздумів» в уроках 5 і 6.

3. Можливо, ви захочете ще раз ретельно передивитись «Дух віри» та визначити, якою мірою в книзі закладаються певні переконання, що є необхідними для того, хто буде шукачем істини та дослідником реальності. Що це за переконання та наскільки ефективно вони досліджуються в матеріалі для підлітків?

РОЗДІЛ 24

На цьому етапі ми завершимо обговорення, яке ми почали в розділі 3, матеріалу, що опрацьовують підлітки в межах програми вивільнення духовних сил. Здійснений нами детальний аналіз книг «Вітри підтвердження» і «Дух віри» дає уявлення про ступінь обізнаності, якого вам необхідно буде досягти щодо кожного тексту для читання програми. У курсах, які відгалужуються від книги 5, щоб допомогти вам із цим, ми аналогічно обговорюватимемо інші тексти для читання; проте, незалежно від цього опрацювання, вам слід присвятити необхідну кількість часу читанню цих текстів і виявленню того, як у них досягаються поставлені цілі. Систематичні зустрічі для роздумів з іншими людьми, які служать вожатими, відкриють для вас украй плідні можливості поглибити своє розуміння матеріалу. На таких зустрічах ви та ваші колеги-вожаті зможете збагатитися спільним досвідом, на який можна буде спиратися в подальшому. Адже, зрештою, лише у створенні атмосфери взаємної підтримки та допомоги, де відданість процесу навчання набуває прояву в бажанні супроводжувати інших у їхніх зусиллях, можна вповні дослідити потенціал текстів і врешті-решт реалізувати його.

РОЗДІЛ 25

Раніше в цій частині зазначалося, що, на додаток до вивчення матеріалів, підлітки залучаються до проєктів служіння, спортивної діяльності та різних форм творчості й ремесел, особливо тих, що притаманні їхній місцевій культурі. У другій частині цієї книги ви мали змогу певною мірою поміркувати над впливом суспільного середовища на молодих людей і вас застерегли щодо можливого негативного впливу цього середовища. Наголос, зроблений на умови суспільства, що нині погіршуються, не має перекривати того факту, що в кожному суспільстві існує чимало елементів, які, за умови доречного використання, можуть розвинути здібності висловлювати думки та здатність аналізувати соціальні процеси, а також зміцнити бажання служити людству. У наступній газетній статті подана іс-

торія, що ілюструє, як, наприклад, засоби масової інформації можуть використовуватись, аби сприяти добробуту суспільства.

Голос тих, хто позбавлений голосу

У Західній Африці транзисторне радіо — це досі голос громади.

Зібравшись навколо мікрофона в маленькій студії сільської радіостанції «Нзерекоре», розташованої в лісовому районі Гвінеї, троє молодих людей обговорюють освіту для дівчат.

«Дівчата мають ходити до школи, адже одного дня вони стануть мамами та, якщо вони освічені, навчатимуть своїх дітей і зможуть краще за ними доглядати, — говорить Моріко Какé. — Коли ви навчаєте дівчинку, ви навчаєте цілу націю», — емоційно додає він. Лансеї Тоурé — шістнадцятирічний ведучий програми, киває, погоджуючись, хоча його батьки хотіли, аби він залишив школу та працював у полі.

Зрозумілі та ясні аргументи молодих людей транслюються в прямому ефірі сусіднім селам поблизу кордонів Ліберії та Кот-д'Івуару. Настали сутінки, у глиняних хатинках миготять керосинові лампи. Селяни повернулися з полів або ринку. Усі вони слухають радіо, займаючись вечерю чи готуючись до сну...

У таких країнах, як Гвінея, де велика кількість дорослих неграмотні, багато дітей не мають доступу до шкіл, а електрика — рідкісне явище, радіостанції громад і сільські радіостанції, що живляться від генератора, — це єдиний порятунок.

«Радіо тут — це все, — говорить Гноума Камара, директор програми сільської радіостанції «Незерекоре», яка віщає в радіусі 100 км шість днів на тиждень однією з п'яти регіональних мов і французькою мовою. Дві з трьох родин у регіоні мають радіоприймачі, і коли станція віщає рано вранці та ввечері, то її слухає все село. — Ми розмовляємо їхньою мовою, ми знаємо їхні традиції та звичаї, ми озвучуємо їхні повідомлення, сповіщаємо про народження та смерті, обговорюємо фермерські й сільськогосподарські питання та проблеми громади, — додає Камара. — Ми — голос громади. Голос тих, хто позбавлений голосу».

«Я слухаю програму тому, що її ведуть саме діти, і тому, що вони розмовляють моєю мовою, — каже Мамадоу Малік, п'ятнадцятирічний хлопець, мовою пулар, яка є місцевою. — Коли починається програма, я кличу своїх братів і сестер, і ми разом слухаємо. Я багато чого дізнався завдяки цьому».

«Батьки й очільники громад також слухають, — продовжує Камара. — У нашій культурі не дуже чують дітей, але наразі дорослі почали дослухатися до них. Діти дають поради своїм батькам щодо особистої гігієни, наприклад... Якщо батько б'є свою дитину, то сусіди тепер скажуть: "Ти що, не слухаєш радіо?"».

Ця історія показує лише один із безлічі способів, за допомогою яких можна використати різноманітні елементи суспільного середовища для спрямування талантів і здібностей молодих людей на служіння їхнім громадам. Музика, засоби масової інформації та технології дедалі більше впливають на життя юнацтва в кожному куточку світу. Як вожатому, вам слід буде пам'ятати про ці потужні елементи й навчитися допомагати підліткам використовувати їх, аби ініціювати відповідну діяльність. Поміркуйте над своїм суспільним середовищем. Які можливості воно відкриває для підлітків, щоб ті могли попрацювати з наведеними далі аспектами? Обговоріть свої ідеї в групі та запишіть ваші думки у відведеному полі.

Музика: _____

Засоби масової інформації: _____

Технології: _____

РОЗДІЛ 26

Якщо ми хочемо, щоб підлітки були наділені силою брати відповідальність за власний розвиток і сприяти прогресу у своїх громадах, то вони, як група, муситимуть брати участь не тільки в реалізації таких змістовних видів діяльності, але й у їх визначенні. На додаток до проєктів служіння, творчості та ремесел, до видів діяльності можуть входити, наприклад, особливі зустрічі, щоб відсвяткувати завершення тієї чи іншої книги програми, де підлітки представлятимуть драматичні вистави, співатимуть пісні, декларуватимуть вірші, виголошуватимуть промови. Вам завжди буде цікаво обговорити з іншими

вожати, як заохочувати ваших молодих друзів брати участь у плануванні та реалізації видів діяльності, що тренуватимуть їхні розумові й духовні здібності, допомагатимуть їм практично демонструвати деякі з їхніх ідеалів через служіння та зміцнюватимуть їхні зусилля в прагненні досягти досконалості. Серед питань, які вам слід обговорювати з вашими колегами-вожати, будуть такі. Як ви допомагаєте підліткам розробляти й реалізовувати проєкт служіння та міркувати над тим, як він розгортається? Як ви допомагаєте підліткам писати сценарії та грати прості театральні вистави? Як ви забезпечуєте, щоб творчість і ремесла не замінювались дитячими іграми, а підлітки отримували належну допомогу, аби здобувати істинне поцінування «мистецтва, ремесел і науки», які «облагороджують світ буття та сприяють його піднесенню»?

Хоча зараз недоречно розпочинати обговорення мистецької діяльності, однак важливо знати, що така діяльність, як прояв культури, є цінною. Завдяки своїй природі така діяльність може значною мірою впливати на освітній процес. Як вожатий підліткової групи, ви захочете допомогти своїм молодшим друзям визначити належні види творчої діяльності, які навіть ненавмисно можуть призвести до нав'язування цінностей, що суперечать, хоч і ледь помітно, освітньому процесу, у який підлітки залучені.

РОЗДІЛ 27

Як свідчить досвід, формування групи підлітків, що складатиметься з десяти-п'ятнадцяти учасників, часто починається з декількох осіб, які продемонстрували свою здібність об'єднувати своїх друзів навколо гідної справи. Поки ці підлітки заохочуватимуть інших приєднатися, вони почнуть регулярно зустрічатися з вожатим. Група також може розростатися завдяки допомозі з боку дедалі ширшого ядра друзів, які трудяться в сусідстві чи селищі, особливо підлітки та молодь, що покроково опрацьовують перші декілька курсів інституту. У деяких куточках світу свою ефективність також довела практика запрошення молодих мешканців селища чи сусідства на низку заходів перед тим, як групи будуть офіційно сформовані. Інший спосіб — представлення програми в школі. Коли в школі спостерігається сприйнятливність до цієї ідеї, одна чи більше презентацій для учнів і вчителів відповідних класів зазвичай виливаються у створення декількох підліткових груп. Отже, вони можуть зробити програму позакласною діяльністю незалежно від того, зустрічаються вони на території школи чи ні. Школа, у будь-якому випадку, визнає цінний вклад програми в здоровий розвиток моральних і розумових здібностей своїх учнів.

Поміркуйте про свої обставини й опишіть деякі підходи, якими ви, як вожатий, що лише починає своє служіння, можете застосувати з метою створити підліткову групу.

РОЗДІЛ 28

Важливою вимогою для підтримання динаміки підліткової групи є побудова довірчих і дружніх взаємин з їхніми батьками. Вожатим слід відвідати батьків перед тим, як група буде сформована, або одразу після, щоб пояснити мету програми. Їм варто продовжувати регулярно відвідувати кожну домівку й обговорювати із членами родин прагнення та потенційні можливості підлітків, а також концепції та підходи, на яких базується програма з вивільнення їхніх духовних сил, — теми, викладені в третій частині книги 2 основної послідовності курсів, але більш детально розглянуті в межах цього курсу. Такі відвідини також можуть дати можливість радитися з батьками з приводу благополуччя та прогресу їхніх синів і дочок. Часто, як це запропоновано в книзі 2, вожаті показуватимуть батькам один чи два матеріали, які опрацьовуються в межах програми, щоб вони могли ознайомитися з тим, що вивчають їхні діти. Хоча кожному вожатому доведеться особисто розвивати такі дружні зв'язки з батьками протягом багатьох місяців, у перші декілька візитів супровід більш досвідченої людини може стати в пригоді.

Пропонуємо повернутися до розділу 14 третьої частини книги 2, аби пригадати концепції, покладені в основу постійного спілкування з батьками підлітків з приводу програми вивільнення духовних сил. Потім, разом з іншими учасниками цього курсу, обговоріть досвід відвідування родин підлітків, отриманий у вашому селищі чи сусідстві. Які ще ідеї після опрацювання цієї книги можуть збагатити бесіди на таких зустрічах?

РОЗДІЛ 29

Бесіди, які вожатий ініціює в межах підліткової групи на початку її функціонування, є особливо значущими. Украй важливо, щоб протягом перших трьохчотирьох зустрічей учасники ґрунтовно обговорили мету групи та визначили цілі, яких вони хотіли б досягти разом. Їм також варто дійти певних висновків щодо характеру видів діяльності, якими вони бажають займатися. Теми, що розглядатимуться на таких зустрічах, можуть досить сильно варіюватися від групи до групи. Однак існує декілька концепцій, таких як «досконалість» і «служіння», на яких слід наголосити на всіх подібних зустрічах. Запропоновані нижче ідеї можуть допомогти вам провести перші декілька бесід, що відбуватимуться з учасниками груп, які ви допомагаєте сформувати. Разом з іншими учасниками вашого гуртка вам слід ретельно розглянути кожен з них та записати деякі ваші перші думки щодо того, як ви плануєте проводити обговорення з групою підлітків, з якою ви сподіваєтесь незабаром розпочати роботу.

- Багато хто з вожатих вважає корисним заохочувати підлітків розглядати групу як простір, у якому вони можуть досягати духовної та інтелектуальної досконалості. Аби досягти духовної досконалості, пояснюють вожаті, нам слід розвивати такі якості, як любов, щедрість, чесність і смирення, що належать до вищої природи людини. Аби досягти інтелектуальної досконалості, нам слід здобувати знання та практичні вміння, які допомагатимуть нам покращити власне життя та життя інших. Розмірковування над цитатами на кшталт «Нехай кожен ранок буде кращим за вечір, а всякий наступний день — багатшим за вчорашній» і заохочення підлітків вивчати їх напам'ять — зазвичай дуже ефективний засіб для поглиблення розуміння концепції досконалості.

- Після того як набуто певного розуміння мети групи, вожатий може допомогти їй учасникам вирішити, які саме види діяльності — інтелектуальні, спортивні та культурні — вони хотіли би проводити, прагнучи досконалості.

-
-
- У контексті інтелектуальної та духовної досконалості необхідно певною мірою обговорити питання мови, що тісно пов'язане з моделями мислення. У спілкуванні з підлітками на цю тему зазвичай достатньо пояснити, що заради досягнення дедалі вищого рівня досконалості ми маємо розвивати наші здібності висловлювати свої думки. Нам слід уміти читати й розуміти прочитане; нам слід навчитися чітко висловлювати свої думки. Як правило, саме в такому контексті вожаті часто вважають доречним уводити тексти для читання, які опрацьовуватимуть підлітки, деякі з яких ви вже розглядали, цілком або частково, раніше в цій частині.
-
-
-
-
-
-

- Вивченню напам'ять уривків із писань слід приділяти належну увагу в програмі вивільнення духовних сил підлітків. Отже, питання вивчення напам'ять має стати темою бесіди на одній з перших зустрічей групи. Вожатим слід допомогти своїм молодшим друзям дізнатися про унікальну силу Слова Бога та його вплив на їхнє життя, коли вони прагнуть досягти досконалості. Завдяки такому обговоренню підлітки усвідомлять користь від знання багатьох уривків із писань напам'ять.
-
-
-
-
-
-

- Було б корисним, якби на декількох перших зустрічах вожаті наголосили на тому, що для того, аби група набувала досконалості, її учасникам слід створювати міцні узи дружби та досягати чимдалі більшого ступеня єдності. Вожаті часто вважають плідним допомагати підліткам у дослідженні тем дружби, єдності та гармонії у світлі цитат із писань, до вивчення напам'ять яких можна заохочувати підлітків.
-
-
-

- Обговорення таких тем, як дружба та єдність, може стати природним початком бесіди про те, як учасники групи взаємодіятимуть одне з одним, наприклад про те, що вони уважно вислуховуватимуть одне одного; завжди намагатимуться зрозуміти одне одного, навіть якщо комусь буде важко висловити свою думку; ніколи не применшуватимуть того, чим кожен із них ділиться. Ось декілька прикладів висновків, яких вони можуть дійти разом як група завдяки такій бесіді.

- Служіння — це особливо важлива тема, яку слід порушити на перших зустрічах групи. Підліткам можна нагадати, що, оскільки ми люди, то залежимо одне від одного. Ми всі — члени однієї людської родини та маємо робити все, що в наших силах, аби поліпшити умови життя наших громад. Спроба уявити, що станеться, якщо ми не отримуватимемо допомоги від людей, які нас оточують, може іноді допомогти підліткам усвідомити важливість служіння.

- Обговорення служіння має вийти за межі питання про зусилля окремої людини служити іншим і наштовхнути підлітків на роздуми з приводу того, що вони можуть зробити як група. Звісно, важливо, щоб їхні перші проекти були короткотривалими, а цілі — легкодосяжними. Тоді вони здобудуть упевненість у своєму колективному потенціалі та навчаться працювати разом, розкриваючи для себе можливість братися за більш довгострокові проекти служіння. Від самого початку вожатим слід підтримувати підлітків, аби запустити процес, у якому ті міркуватимуть над життям громади й над тим, як вони можуть сприяти його поліпшенню. У цьому їм допоможуть питання, що вимагатимуть від них висловлювання спостережень щодо громади. Отже, вони можуть розпочати з такого простого виду служіння, як відвідування хворих членів своєї громади, і

поступово просуватися до таких проєктів, як, наприклад, висаджування дерев, для реалізації яких їм буде необхідно радитися з відповідними місцевими інститутами, залучати допомогу друзів і батьків, а також складати тривалі плани. Безумовно, на декількох перших зустрічах групи необхідно обговорити як певні навички та здібності, так і переконання та якості, необхідні для ефективної співпраці.

- Здоровий відпочинок, особливо спорт, — це ще одна тема, до якої необхідно звернутися на перших зустрічах підліткової групи. Знову ж таки, на додаток до дослідження пов'язаних із цією темою концепцій і питань, вожатому необхідно буде допомогти групі визначити види активного відпочинку, які вони проводитимуть або протягом зустрічей, або з особливих нагод. У зв'язку із цим необхідно зауважити, що інтенсивні фізичні види діяльності — це природне вивільнення енергії, яку мають підлітки. Як ясно засвідчив досвід із різних куточків світу, надання переваги, скажімо, мистецькій діяльності за рахунок спортивної, запускає в групі процес відсіювання, коли деякі підлітки зрештою втрачають бажання продовжувати брати участь у діяльності групи.

Що ж до всіх наведених вище пунктів, важливо усвідомити: у міру того як вожаті набувають досвіду, вони здатні дедалі краще допомагати підліткам планувати й реалізовувати види діяльності, які доповнюють один одного, — види діяльності, що є практичним вираженням осяянь, здобутих під час опрацювання різноманітних текстів для читання, і високих ідеалів, які вони намагаються підтримувати.

РОЗДІЛ 30

Від наших обговорень у перших двох частинах цієї книги, що були здебільшого концептуальними за своєю суттю, ваша підготовка до служіння

вожатими перейшла до певних практичних вимірів у цій частині. У міру того як ви набуватимете досвіду в цій сфері служіння, ви й надалі знаходитимете ідеї для роздумів на сторінках цієї книги. Багато хто з вожатих вважає пункти з попереднього розділу особливо корисними та повертається до них знову й знову, ведучи зошит, у якому записують свій досвід та обговорення з їхніми колегами-вожатими. Тим часом пропонується, щоб ви завершили цю частину книги, поміркувавши над значенням справи, за яку ви наразі беретеся. Слова Всесвітнього Дому Справедливості, звернені до молоді в усьому світі, стосуються всіх, хто бажає йти цією стежею служіння:

«Не дивно, що саме ваша вікова група набуває найбільше досвіду, допомагаючи підліткам, а також дітям, з їхнім моральним і духовним розвитком, плекаючи в них здібності до колективного служіння та істинної дружби. Зрештою, знаючи світ, у якому цим молодим душам доведеться орієнтуватися, з його труднощами й, одночасно, з його можливостями, ви з готовністю визнаєте важливість духовного зміцнення та підготовки. Із чітким усвідомленням, що Бахаулла прийшов, аби трансформувати як внутрішнє життя, так і зовнішні умови людства, ви допомагаєте молодшим за себе вдосконалювати свій характер і готуватися брати на себе відповідальність за благополуччя своїх громад. Коли вони досягають підліткового віку, ви допомагаєте їм розвинути свої здібності висловлювати думки, а також сприяєте формуванню в них сильної моральної чутливості. У процесі цього ваше власне почуття призначення стає більш чітко окресленим, якщо ви слідуєте настановам Бахаулли: “Нехай учинки, а не слова, будуть окрасою вашою”»⁵².

ПОСИЛАННЯ

1. From a letter dated 11 June 2006 written on behalf of the Universal House of Justice to an individual, in *Social Action: A Compilation Prepared by the Research Department of the Universal House of Justice* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 2020), no. 117, p. 62.
2. From a letter dated 19 July 2006 written on behalf of the Universal House of Justice to two individuals.
3. From a letter dated 17 April 1936 written on behalf of Shoghi Effendi to an individual, published in *Directives from the Guardian* (New Delhi: Bahá'í Publishing Trust, 1973), p. 84.
4. 'Abdu'l-Bahá, in the compilation *Social Action*, no. 190, pp. 112–13.
5. From a talk given on 20 September 1912, published in *The Promulgation of Universal Peace: Talks Delivered by 'Abdu'l-Bahá during His Visit to the United States and Canada in 1912* (Wilmette: Bahá'í Publishing, 2012), par. 9, p. 471.
6. From a talk given by 'Abdu'l-Bahá on 4 May 1912, *ibid.*, par. 9, p. 125.
7. Report of 'Abdu'l-Bahá's words as cited by J. E. Esslemont, *Bahá'u'lláh and the New Era: An Introduction to the Bahá'í Faith* (Wilmette: Bahá'í Publishing, 2006, 2017 printing), p. 101.
8. From a talk given by 'Abdu'l-Bahá on 4 May 1912, published in *The Promulgation of Universal Peace*, par. 7, p. 123.
9. From a talk given by 'Abdu'l-Bahá on 26 May 1912, *ibid.*, par. 1, p. 204.
10. 'Abdu'l-Bahá, in *Some Answered Questions* (Wilmette: Bahá'í Publishing, 2014, 2016 printing), no. 84.2, p. 440.
11. *Tablets of Abdul-Baha Abbas* (New York: Bahá'í Publishing Committee, 1915, 1940 printing), vol. 2, p. 276. (authorized translation)
12. *Khitábát: Talks of 'Abdu'l-Bahá* (Hofheim-Langenhain: Bahá'í-Verlag, 1984), pp. 131–32. (authorized translation)
13. From a talk given by 'Abdu'l-Bahá on 4 May 1912, published in *The Promulgation of Universal Peace*, par. 8, p. 124.
14. Абдул-Баха. Вибране з Писань. № 230: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
15. Паризькі бесіди. Промови, виголошені Абдул-Баха 1911 р. № 29.41: Пер. з англ. — Київ: РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2025. — 130 с.
16. *Abdul Baha on Divine Philosophy* (Boston: The Tudor Press, 1918), p. 30.

17. Абдул-Баха. Вибране з Писань. № 24.1: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
18. Tablets of Abdul-Baha Abbas (New York: Bahá'í Publishing Committee, 1909, 1930 printing), vol. 1, p. 63. (authorized translation)
19. Абдул-Баха. Вибране з Писань. № 155.4: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
20. 'Abdu'l-Bahá, The Secret of Divine Civilization (Wilmette: Bahá'í Publishing, 2007, 2016 printing), par. 118, p. 83.
21. The Tabernacle of Unity: Bahá'u'lláh's Responses to Mánikchí Şáhíb and Other Writings (Haifa: Bahá'í World Centre, 2006), no. 1.11, pp. 7–8.
22. Паризькі бесіди. Промови, виголошені Абдул-Баха 1911 р. № 12.8: Пер. з англ. — Київ: РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2025. — 130 с.
23. Tablets of Abdul-Baha Abbas, vol. 1, pp. 71–72.
24. Абдул-Баха. Вибране з Писань. № 97.1: Пер. з англ. — Київ: Релігійна організація «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2021.
25. Tablets of Bahá'u'lláh Revealed after the Kitáb-i-Aqdas (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1988, 2005 printing), no. 6.40, p. 72.
26. The Proclamation of Bahá'u'lláh to the Kings and Leaders of the World (Haifa: Bahá'í World Centre, 1967, 1978 printing), p. 78.
27. Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh (Wilmette: Bahá'í Publishing, 1983, 2017 printing), XLIII, par. 2, p. 104.
28. From a talk given by 'Abdu'l-Bahá on 3 December 1912, published in The Promulgation of Universal Peace, par. 3, pp. 648–49.
29. Tablets of Bahá'u'lláh Revealed after the Kitáb-i-Aqdas, no. 9.20, p. 143.
30. Ibid., no. 11.28, p. 172.
31. Tablets of Abdul-Baha Abbas, vol. 1, p. 31. (authorized translation)
32. Ibid., p. 194. (authorized translation)
33. Bahá'u'lláh, Epistle to the Son of the Wolf (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1988, 2016 printing), p. 12.
34. Tablets of Bahá'u'lláh Revealed after the Kitáb-i-Aqdas, no. 11.27, p. 172.
35. Ibid., no. 11.30, pp. 172–73.

36. Ibid., no. 13.15, p. 199.
37. Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh, XVIII, par. 1, p. 47.
38. Prayers and Meditations by Bahá'u'lláh (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1987, 2008 printing), XXXII, p. 41.
39. The Tabernacle of Unity, no. 1.2, p. 4.
40. From a talk given by 'Abdu'l-Bahá on 5 May 1912, published in The Promulgation of Universal Peace, par. 3, p. 130.
41. Prayers and Meditations, CXIII, p. 191.
42. Bahá'u'lláh, in Bahá'í Prayers: A Selection of Prayers Revealed by Bahá'u'lláh, the Báb, and 'Abdu'l-Bahá (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 2002, 2017 printing), pp. 181–82.
43. Prayers and Meditations, CLXXVIII, p. 299.
44. Ibid., LXXIX, pp. 131–32.
45. Бахаулла. Молитви Бахаї : Релігійне видання : [Текст]. — Київ : РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2025.
46. Абдул-Баха́. Молитви Бахаї : Релігійне видання : [Текст]. — Київ : РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2025.
47. Там же.
48. Бахаулла. Молитви Бахаї : Релігійне видання : [Текст]. — Київ : РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2025.
49. Баб. Молитви Бахаї : Релігійне видання : [Текст]. — Київ : РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2025.
50. Абдул-Баха́. Молитви Бахаї : Релігійне видання : [Текст]. — Київ : РО «Національні Духовні Збори Бахаї України», 2025.
51. Prayers and Meditations, XCI, pp. 154–55.
52. From a message dated 1 July 2013 written to the participants in the forthcoming 114 youth conferences throughout the world, published in Framework for Action: Selected Messages of the Universal House of Justice and Supplementary Material, 2006–2016 (West Palm Beach: Palabra Publications, 2017), no. 27.4, p. 176.

